



כניע לאלק לך דוד טוים שר יונק כספי אן נפת

ספר הליכות עולם

שחבר הנבון רבי ישועה הלוי
ז"ל

עוד יש בזה החבור ספר מבוא התלמוד לרבו שמואל
הנגיד ז"ל



ארג

Handwritten signature

פתח

דבריו ותחלת אמריו וראשית בכוריו שכחות ליי' וקדש הלולים לשמו אשר
יצר את האדם בצלמו והתקין לו ממנו בנין מפואר בנו בכורו ישראל אשר
בו יתפאר להיות לו לעם סגולה מכל העמים ואומה קדושה מכל לאומים ויקח אלהים
את האדם ישראל ראשית תבואתו וצאן מרעיתו ושימחו בנין עדן התורה לעבדה ולשמרה
ולאכול מעץ הדעת למען דעת כי יי' הוא האלהים מקור מים חיים אשר לא יכזבו מימיו
נותן לפתאים ערמה וחכמה את חכמיו ורצה המקום לזכות את ישראל להיות טהורים
ומזוקקי לפיכך הרבה להם תורה ומצות חקים ומשפטי צדיקי צדיק יי' צדקות אהב לאמר
לאוהביו זה הדרך לכו בה כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו התורה והמצוה
אשר קבל אדון הנביאים מפי האל וילמדה את בני ישראל התורה בכתב והביאור על
פה תפוחי זהב במשכיות כסף נחפה ומסר להם כללים וסימנים שרשים וסנסנים להבין
משפטי התורה ודיניה ולהשכיל מצפונייה הן הן היג' מדות עמודי ויתדות לתורה הנסוכה
ואין לו להקבנה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה ומאז קיימו וקבלו היהודים
עליהם ועל זרעם דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים זכור ימות עולם ביגו
שנות דור דורים רבות יגו חכמי התלמוד סה מאד חקרו ודרשו
וכמה חדושים חדשו צללו במים אדירים והעמיקו וכמה
דקדוקים דקדקו הם עשו לתורה אזנים ואלמלא
הם לא מצאנו בה ידים
ורגלים

226

ואני הצעיר באלפי ישועה בן רבי יוסף הלוי זל

אשר מארץ תלמיסין כל ימי גדלתי בין החכמים והיה אמונת עתי חוסן ישועות על ברכי
 החכמים יולדתי ובין ספריהם טופחתי לדיבריהם הקשבתי ואזני לקולם השתי
 הרכה יגעתי ואם מעט מצאתי חלקי יי אמרתי שבת בבית יי כל הימים ושוקד על
 דלתות החכמים שומרי בית נגזי חדרי ושלחן התלמוד ערוך לפנייה השלחן אשר לפני
 יי ויהי בשנת חמשת אלפים ורכז ליצירה חרה אף יי בעמו וישלחם משלחן מלאכי
 רעים זעם ועברה ותלהט אותם אש מתלקחת או דכו במדוכה ויצאתי אני מתוך ההפכה
 ועזבתי בית מדרשי ד'אמות של הלכה ובאתי ארץ קאשטילייא להמלט על נפשי כמעט
 רגע ושעה כי מלאה הארץ והיא רעה לא גמלט בה הר ובקעה יאמר השם די לצרות
 עמו ישראל כי לקחו כפלי בסאסאה ופקד יי את הארץ ונעתר להם ורפאה ולי אני עבדו
 יעשה חסד להניח לי מרגזי ומעצבי ושבתי בשלום אל בית אבי ואל חדר תורתו היכל יי
 בנוי לתלפיות כימי עולם וכשנים קדמוניות

וכאשר התעור אותי להימכות אבי ומארץ מולדתי שלטלני הזמן עיר טולטולה
 והנה שם לעומתי איש חמודות מאנשי המעלה והמדות בקי במשגירות
 כנתינתם מסיני ראוי לומר עליו זה סיני הוא הנשיא דון וידל בן לביא ויהי מרחוק ובטרם
 אקרב אליו ותדבק נפשו בנפשי ולבבו עם לבבי וירץ לקראתי וינהני בכבוד לביתו ויעש
 עמי חסד ואמת כן יעשה יי עמו ותחי שלימה משכורתו ובמצותו חברתי זה הספר הנותן
 אמרי שפרי כי הקשה אלי לשאול לחבר לו מאמר יכלול דרכי התלמוד באופן שיוכל
 עמוד כיהספרים שהוברו בזה אינם מספיקים ואפילו לראשי פרקים ואני סרבת בו על
 ככה להיותי בלתי ראוי לזאת המלאכה ומכיר אני בעצמי שאין זה מקומי כי נער אנכי ולא
 שמשתי תה כל צרכי ולא ידעתי דבר ולחבר ספרים ובכל זאת לא הרפני ויפצר בי ויקח
 אותי בדבריסולפי שאין מסרבים לגדול יותר מדאי הוצרכתי להפיק רצונו ואף על פי
 שאיני כדאי גם ראיתי בדבר תועלת ומלאכת שמים מלאכתי ובגיתי לו אלו התרחים
 בתהלת הספר לאות ולסימן

שיר של יתד ושתי תנועות ויתד ושתי תנועות ויתד ותנועה אחת על משקל
שיר קערת כסף

צבי עופר קחה היום תשורה
אשר חבר לך חבר כגבר
אני היום ילידתי וגם עשיתי
וממעין ישועה הוא מקורי
מקור רוחי וראש אוני וכחי
להורות בו מנוח תלמוד ודרכו
בקושי ותיו ופירו קויו וחקיו
ומהלכים דרכים בו ערוכים
וחק מדות מקובלות מסיגים
ובכל מדה ערוכה בו במדה
והוא יתד והוא עמוד לתלמוד
לתועלת הכינותיו אבל לא
למען כי יהא שגור עלי פי
זה כספי וזה תורי זהבי
זה לחמי בעת ארעכ ומימי
ואם אזכה ויועיל לאחרים
והנה הוא למנה לחברים
לחום לחמו ומטעמו וטעמו
ואז תשכיל ובמשפט תכלכל
נאלותי נאלוקחה הליכות

לך ספר בדרכי הגמרא
לך אור הלציו ב גבורה
הודרכתיו עלי דרך ישרה
ועץ חיים מקורי הוא הערה
ומבטחי ביוצר כל לעזרה
במשאו ומתנו ביושרה
תגי הכי וחסורי מחסרא
בדת משנה וברייתא וספרא
בבגין אב וגם קולא וחומרא
ובמשקל ושליש עם משורה
והוא פנה למשנה הסדרה
יהא עליו שמי נזכר ונקרא
ובלבבי שמירה עם זכירה
זה סחרי ומה לי עוד סחורה
בעת אצמא וגם לכסות בקרה
זכותי רב ומה נאוה עטרה
ואת ראשם ולו משפט בכורה
ושמו על לבנך בשמירה
נתיבות וותופע לך נהרה
לעולם לך בדרכי הגמרא

סליק

אמר וישיר המתבר הנה נא יצאתי בעקבי הרועים לרעות בנגים וללקוט שושנים
 חכמים ואי כפרים מנודים ונרדים עם כפרים מפוספוסים ומפוספוסים ספי מורי
 החכם המוכח רבי יעקב הכהן נר אשכנז אשר הוציאני לאור העולם והביאני לחיי
 עולם ועל פי ספר כריתות שהבר רבי שמשון וולתו מהמחברים בזה הענין רבי המנין
 ומעוטי הבנין לאיש בהם דבר מספיק ולא רצון מפיק והם זל חברו לנפשות כפי רוחב
 שכלם וגודל דעתם והקפתם בתלמוד ובקיאות ועם היותו מארץ מדה ארוך היה לפניו
 כשלחן ערוך ובזמניו זה הדל והרזה נתמעט ההרגל ואכה הבקיאות וכל היודע כלל
 מהתלמוד הוא אצלו למופת ולאור ורפה העיון והשקידה אין כל בלתי מצות אנשים
 מלומדה ולכן בערת אני הצעיר הצני במצות הנעלה ואי ובינותי בספרים ורקדקתי
 בהלכות על פי התוספות אמרות ואמרות צרופות מימיהם אני שותה מעין המתנבא
 ועל פיהם אני מדבר להורו דרכי התלמוד והנהגותיו ולנהגו על פי מדותיו והנני כתלמיד
 המעתיק מה ששומע מרבו ולא עשיתי דבר להתגדר בו ואני כורע ומשתחוה עדי
 שיתפקקו כל החוליות לפני כל מי שימצא בחבורי זה הקטן שגנות או טעיות שידגוני
 לכף זכות ויתקן הטעות ויתארהו במחונה כי המתירות מביא לידי טעות ושגגה כי חברתי
 ואני נער גולה ונודד ממקומי ואיך יעמוד בי טעמי מצורף חסרונני ככאן מהפירושים
 והגמרות ובלתי ספרים הידיים אסורות והלבבות בלתי מיושבות והמחשבות מעורבות
 ואף גם זאת עשיתי כל אשר השנה ידי והאלהים עמדי יורני מתורתו נפלאות ויצילני
 משגיאות וקראתי שם הספר הזה הליכות עולם לו להיות מורה דרכי ההלכות
 והליכותיהן בכל חוקותיו ומשפטיהן ואמרו זל אל תקרי הליכות אלא הלכות שכל
 השנה בהן מובטח לנשואו בן העולם הבא עולם שכולו ארוך תכלית האריכות מצורף
 כי עשיתי ונאני הולך ונודד בעולם מחדר לחדר ומאולם לאולם אולי השם יראה
 בגלותי והיה לי הליכות עולם מקום קרבני ומנחתי לסלחן אשמי וכפרת חטאתי אמן

השער

הראשון יודיע סדר המשנה והתלמוד על תיקונם ותוכן חבורם ומכוננם
 השער השני יבאר דרכי התלמוד והנהגותיו בשטותיו וסגולותיו
 השער השלישי ידריך המשנה על נתיבותיה ואורחות עקבותיה
 השער הרביעי הוא ההולך קדמת המדות שרשי התורה והיסודות
 השער החמישי יורה דרכי פסקי הלכות שמורות בכל וערכות

השער

הראשון חלקתיו לשלושה פרקים והזהב מעליהם מריקים

הפרק

הראשון בכיצד סדר משנה בראשונה ואיך ניתנה ליכתב באחרונה
 וסדר חבורה ומת כיון בו רבי ברוחו הנכונה וכן חבור התלמוד וסדרו
 לרב אשי ורבינא

הפרק

השני בזכרון שמות ההכמים לדורותם למשפחותם לבית אבותם ומי הוא
 רב ומי הוא תלמיד על פי מעלתם וסדר קבלתם איש מפי איש ברדך קצור
 כי בענין הפשוט דבר שפתים אך למחסור

הפרק

השלישי בכנויי החכמים שלא נקבו בשמותיהם כדו שגהיה בקיאין בהם
ובשמותיהם לידע מהם כדי להקשות מדבריהם לדבריהם או לפסוק
הלכה כמותם נגד החולקים עליהם

הפרק הראשון

אמר רבי יוחנן לא כרת הקנה ברית עם ישראל אלא כשביל
דברים שבעל פה שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתו אתך
ברית זאת ישראל דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דריש לקיש כתיב כתוב לך את
הדברים וכתוב כי על פי הדברים האלה הוא כוצד דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרו
על פה דברים שבעל פה אי אתה רשאי לכותבן בכתב והטעם משום דבשם שבכתב
איכא מילי טובא דמרשי מתוך הכתב כגון חסרות ויתירות וקרי ולא כתיב ודכותיהו ואי
אמרת להו על פה בצרי להו ודברים שבעל פה פירוש למה שבכתב הן וכשאין נאמרין
אלא בעל פה אי אפשר לעמוד עליהן אלא מפי מלמד שיבאר לו הפירוש ואלו הויה
בכתב בספר ובדיו איפשר לספק בו שלא יבין הלשון על בוריו ומימות משה רבינו עה
אשר קבל תורה מסיני פה אל פה ועד רבינו הקדוש לא נכתב ספר בתורה שבעל פה
האת לפנים בישראל התעודה והתורה היו החכמים מקבלים איש מפי איש ולמדו המשת
על פה כאשר נמסרה אלא שהיו התלמידים עושין סמנין למשנתן וכותבין אותם מפני
השכחה המצויה בדברים והיו מסתירין אותם וקורין להם סגולת סתרים והיה הדבר גוהג
כן עד עמוד כהן לאורים ותומים משרת לאלהיו בחכמה וביראת חטא הוא דבינו הקדוש
אדון השלמים וראה כי אזלת יד החכמה והצרות תכופות ודחפות החכמים לקצו
האדמה ושמות מתחדשות בכל שנה ושנה ותידל עד מאד תורה שבעל פה אין פוצה פה
מתוך טעבוד יוונים שהיו גזרים לבטלם מדברי אלהים חיים עד זמן רבי שנתן לו
המקום הן בעיני אנטיגוניוס ונחומצרה וימצא הן וחסד וכבוד בעיניו והרביץ ברכי לתורת
ועמד הוא ובית דינו בהסכמת החכמים שהיו בזמנו לחבר ספר בקבלה הנתונה בסיני
וסמכו על מקרא שכתוב עת לעשות ליו וקרא וקבץ בעלי השמועה והקבלה שהיו אז
בדורו ונאספו שמה כל החכמים משפטי אזורי והיה כל אחד אומר שמועתו ספ הקבלה
איש מפי איש עד משה רבינו עליו השלום הוא הנעלה וכתב רבינו הקדוש כל הדברים
המקובלים והמוסכמים ואשר נפלה בהם מחלוקת בין החכמי איש איש על מקומו לכולם
יקרא בשמו וחבר מהכל ספר משנה התורה בלשון קצרה ושפה ברורה והיה ספר משנה
התורה הוה מיוסד על חמשה עמודים חזקים ומקובץ מחמשה חלקים כאשר כתב המאור
הגדול החכם השלם רבינו משה בר מיימון בהקדמת זרעים לפירוש המשנה שלו

החלק הראשון

פירושים מקובלים מפי משה מפי הנבורהויש להם רמן בכתב
ואיפשר להוציאם בדרך סברא וזה אין מחלוקת בו אבל
כשיאמר האחד כך קבלתי אין להשיב עליו להכזיבו
דינים שנאמ בהם הלכה למשה מסיני ולא נלמדו לא מסברא
ולא ממדה כגון רצועות שחורו ואחד עשרים שבין גדה לגדה
והרבה כיוצא בהן וגם באלו אין חולק עליהם

החלק השני

החלק השלישי

דינים שהוציאו על דרך סברא והקש ושאר למודים וגפלה
בם מהלוקת בין חכמים רבים ויחידים כאשר תמצא בכל
התלמוד שהם חוקרים על טעם הסברא שהוא נורם מהלוקת בין החולקי והשענות אשר
הם מחזיקים באומרים בכל דבר במאי קא מפלגי מר סבר ומר סבר והמאור הגדול האריך
בזה בהקדמת זרעים הנזכרת יעויין שם

החלק הרביעי

הם הגזרות שתיקנו החכמים בכל דור ודור כדי לעשות סייג
לתורה ולגדור והוא ציווי הש"י ושמרתם את משמרת עשו
משמרת למשמרת ולפעמים תפול בהם המהלוקת בין החכמים שזה גזר כך מפני כך
וזה לא יסכים עמו על כך

החלק החמישי

הם ההנהגות והתקנות שהנהיגו הנביאים והחכמים אם באיסור
והתר אם בדיני ממונות כאמרם משה תקן להם לישראל
וכן יהושע ועזרא וחזקיהו הם על ספר המשנה הם כתובות וכן תקן הלל וכן תקן רבן
יוחנן בן זכאי וכאלה רבות יש אלו הן חלקי הדינים שכלל רבינו הקדוש בתבירו ועשה
מהכל ששה סדרי זכר לדבר והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת יראת יי'
היא אוצרו ואלו הן זרעים מועד נשים נזיקין טהרות קדשים והסימן זמן נקט
וכל סדר חלק למסכתות וחלקים וכל מסכתא לפרקים

הסדר

הראשון במצות המחויבות בזרעים ומסכותיו יא ברכות פאה דמאי
תרומה שביעית כלאים מעשר ראשון מעשר שני ערלה הלה
בכורים

הסדר

השני בזמני השנה ובמועדים ומסכותיו יב שבת עירובין פסחים
שקלים יומא סוכה ביצה ר"ה תעניות מנלה מועד קטן חגיגה

הסדר

השלישי בדיני הנשים ומסכותיו יג שבועות יבמות קדושין כתובות
גיטין גדרים גזיר סוטה

הסדר

הרביעי בדיני ממונות ובמשפטי שבין אדם לחבירו ומסכותיו יד שמונה
המסכתא הראשונה נחלקת לשלשה ונקראות בבות קמא מציעא

הסדר

בתרא סנהדרין מכות שבועות עדויות הוריות עבודה זרה אבות
החמישי בדיני הקרבנות ומסכותיו יז זבחים הולין מנחות בכורות
ערכין תמורה מעילה כריתות תמיד מדות קנים

הסדר

הששי בדיני טומאה וטהרה ומסכותיו יח כלים אהלות בנעים פרה
טהרות מקואות נדה מכשירין זבין טבול יום ידים עוקצים

אלו

הן שש סדרי משנה שחבר רבינו הקדוש על נכונה ויש טעם על כל מסכתא
ומסכתא למה נשנית לאחר שלפניה כמו שקפר התלמוד בהרבה מקומות וכמו
שכתב המאור הגדול בפתיחת זרעים הנזכר והיו דברי רבי במשנה מעטי הכמות ורבי
האיכות וקוצר מלין מבלי אריכות אין בו מלה לבטלה ולא ענין ללא ענין ולא דבר ללא
דבר והיה הכל מכוון לו לרוחב שכלו אך לבאים אחריו עמקי דבריו מי ירד לסוף דעתו

ספר

ספר

ספר

ספר

ספר

יש טעם על כל מסכתא
למה נשנית לאחר

השער הראשון פרק שני

ומי יבא עד תכונתו / לפיכך ראה אחד מתלמידיו לחבר ספר לגלות ומלאת דברי רבו
 ולבאר אותיותיו אלה בקרבנו / והיא התוספתא וענינה תוספת על המשנה וגלוי טעמה /
 וכן חברו רבי חייא ורבי אושעיא כרייתות אשר מדברי רבם נשמטות / והוא שמם ברייתא
 חוץ ממדרשו של רבי הקדוש וכל הנא אחריו החבורה הנכבדת ההיא לא שם לבו ומאוזר
 לא להתבונן בדברי המשנה כל איש ואיש כפי חכמתו והשגת ידו עד שהגיע הזמן לרבינא
 ורב אשי סוף האמוראים האחרונים והתבודד רב אשי וראה בעצתו הנכונה לעשות ככל
 אשר עשו הראשונים / ואסף לכל הסברות והדקדוקים ודלה מים מנירות עמוקים וכלל
 הכל בחכמתו ונפש רחבה אשר אתו וחבר הגמ' אמרה דשמעתא סברא / זכין בו ד' דברים
 יקרים / הראשון לפרש כל טעמי המשנה כלליה ופרטיה וכל המשא ומתן שנפל עליה /
 ושענת כל מפרש על חברו מאשר היו לפניו וברורו / השני פסק דין על דעת אחד
 מהחולקים הנושאים והנותני תנאים ואמוראים / השלישי גזרות ותקנות שנעשו מאחרי
 רבינו הקדוש עד זה המחבר היילים יגבר / הרביעי דרשות ואגדות נושאים משוב מוסרם
 ומדות / ואין ראוי לחשוב בהם שתועלתם מעוטה / אבל הם רבי התועלות כוללים חידות
 נפלאות ממעלה למטה / ועשה רב אשי מהתלמוד שתי גוסחאות מהדורה קמא ומהדורה
 בתרא / אחת ארוכה ואחת קצרה כדרך כל מחבר שמחבר וחזר ומתקן חבורו מאריכו
 ומקצרו ונחתם התלמוד עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע זולת רבנן סבוראי שעמדו
 אחריו הוסיפו בו קצת תוספת כאשר מקובל מפי הגאונים כגון בריש קדושין ופרין רב
 אחאי ויהיה זה מקבלתם ומסבתם /

הפרק השני

אלו הן דורות חכמי המשנה

הדור הראשון שמעון הצדיק ואנשי דורו /
 הדור השני אנטיגנוס איש סוכו ורבי אלעזר בן חרסום ואנשי דורם /
 הדור השלישי יוסי בן יעזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלם ואנשי דורם /
 הדור הרביעי יוחנן בן מתתיה ויהושע בן פרחיה ונתאי הארכלי /
 הדור החמישי חוני המעגל ויהודה בן טבאי ושמעון בן שטח וזולתם /
 הדור השישי עקיבא בן מהללאל ושמעיה ואבטליון /
 הדור השביעי שמאי והלל ורבי יהודה בן כתיבא ונחוניא בן הקנה ואנשי דורם /
 הדור השמיני רבן גמליאל הזקן ונחום הלבלר וזולתם /
 הדור התשיעי רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול וזולתם /
 הדור העשירי רבן יוחנן בן זכאי ורבי אליעזר בן יעקב וחכמי דורם /
 הדור האחד עשר אליעזר בן הורקנוס ורבי יהושע בן חנניה ורבי אלעזר בן ערך ואנשי דורם /
 הדור השנים עשר רבי שרפון ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה והרבה וזולתם /
 הדור השלושה עשר רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבן שמעון וחכמי דורם /
 הדור הארבעה עשר רבי יהודה הנשיא הוא רבינו הקדוש ורבי ישמעאל בנו של רבי יוסי
 הגלילי וזולתם הרבה והם הם סוף התנאים /

ואלו

בסמטא
כרייתא

רפ' נש'

רפ' נש' כהן מרס
ה' עכ"ס

ההרובת וטובי שיהיה
ב' עכ"ס

ככה סג' נש'

ככ"ט ח' עכ"ס

הן חכמי התלמוד לדורותם

הדור הראשון רבי חייא ורבי אושעיא ולוי ובר קפרא ורבי זולתם

הדור השני רבי יוחנן וריש לקיש וחכמי דורם

הדור השלישי רב הונא ורב יהודה ורב נחמן ורב אסי ועולא ואנשי דורם

הדור הרביעי רב חסדא ורבה בר נחמני ורב יוסף ורב ששת וזולתם

הדור החמישי אביי ורבא וזולתם הרבה

הדור השישי רב פפא ורב פפי ורב הונא בריה דרבי יהושע ורב ימר ורב זביד ואנשי דורם

הדור השביעי רב כהנא ולפרס בר פפא ואמימר ומר זוטרא ורב אשי ורבינא והם סוף

הוראה וסימנין עד אבא אל מקדשי אל אבינה לאחריתם מקדשי סימן לרב אשי

אבינה סימן לרבינא לאחריתם אחרית האמוראים ומהם ובהם נסתם ונחתם התלמוד

אחריהם עמדו רבנן סבוראי ואלה שמותם רב אחא ורב גביהה ורב אחדכו והרבה זולתם

ואחרי רבנן סבוראי עמדו הגאונים גאונים עולם רב יהודה גאון ורבי נתנאל ורבי אחי ואחרים

הרבה ואחריהם בכל דור דור חכמים גבונים ויודעים צלל ושלשלת הקאלה מהתנאים

והאמוראי איש מפי איש הלא היא כתובה על ספר הישר להרמבם בפתחת חבורו הגדול

הפרק השלישי

בכינויי החכמים אשר לא נקבו בשמות אחרים אומרים רבי

מאיר ויא רבי נתן והעלו להם אלו השמות משום מעשה

שהיה בסוף הזריות שבקשו לזלזל ולעקור כבודו של רשבגנשיא ישראל וקנסינהו הלא

לימרו שמעתתא משמיהו ואסיקו לרבי מאיר אחרים ולרבי נתן יא והיה קשה למדי

החכם נרות על זה הכלל קושיא נצחת שהרי נמצא בהרבה מקומות דתני אחרים ור מאיר

גבי הדדי בכריתא אחת בכרכות פרק שלשה שאכלו גבי איזהו עם הארץ דפליגי אחרים

ורבי מאיר וכן במקומות אחרים אחר כך מצאתי בכריתות שאומר שכשהיה רמ אומר

דבריו בשם אלישע בן אבויה אשר בשם אחר יכונה אז היו אומרים עליו אחרים אומרים

והתוספות כתבו הן אחרים אין זה רמ והכי נמי איכא טובא יא שאינו רבי נתן כל מקום

שאתה מוצא משום רבי ושמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא מוכח פק דערובין

שהוא רבי מאיר אשר שמש את שניהם בישיבה פק דסנהדרין כל היכא דאיכא הדנין

לפני חכמים הם שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא ויחנן המצרי והנגיה רבותינו שבארץ

ישראל רבי אחא רבותינו שבבבל רב שמואל למדין לפני חכמים לוי מרב דייגי גולה

קרנא דייגי ארץ ישראל רבי אמי ורבי אסי דייגי דסורא רב הונא ורבי יצחק דייגי דפום

בדיתא רב פפא בר שמואל דייגי דנהרדעא רב אחא בר מניומי סבי דסורא רב הונא ורב

חסדא סבי דפום בדיתא עינא ואבימי בני רחבה אמוראי דפום בדיתא רבה ורב יוסף

אמוראי דנהרדעא רב חמא אמרי בני רב רב המנונא אמרי במערבא רבי ירמיה אמרו

עליו במערבא רבי חנינא שלחו מתם רבי אליעזר סיגי הוא רב יוסף עוקר הרים רבה

חברו ונקראו כן לפי שרב יוסף היה בקי במשניות כנתינתם מסיני ורבה היה חריף

ומפולפל קשיגא הריך שקי הוא רבי זירא ונקרא כן לפי שהיה בודק את עצמו בכבשן

של אש אי שלטא ביה אור של גהינם יומא חד יתבו ביה רבנן עינייהו ואחריכו שקידה

ומהאי טעמא אסיקו ליה האי שמא וקשיגא לפי שרב זירא איש קצר היה כדאית במציעא

Handwritten marginal notes in Hebrew script, including the word 'הקצנים' and other illegible text.

הפרק הראשון

פרק השוכר / רבא חבירו של אביי באלף בלא דגשות הבית ורבה חבירו של רב יוסף כתוב
 בהא בדגשות הבית / והוא רבו של אביי ושל רבא ושם אביי נחמני כידוע בהרבה מקומות
 בתלמוד ונקרא אביי לפי שהיה שם אבי רבננחמני והוא רבה בר נחמני המפורסם בתלמוד
 ומפני כבוד אביו שלא לקרותו בשמו ואפי' לאדם אחר ששמו כשמו החליף לו שמו וקראו
 בזה הכינוי אביי רמו ששמו כשם אביו / ויא' להפך דעיקר שמו אביי הוה ועל שם שגדלו
 רבה בר נחמני בתוך ביתו ולמדו תורה שהיה יתום השיאו את שמו נחמני על שם אביו וכן
 פרשי בניסין / רבה בר אהוז דרבי חיאי דאיהו בר אחתיה דרבי חיאי כדאיתא פרקא קמא
 דפסחים ועיקר שמו אבא ותלמידיו קורין לו רב / ורבי חיאי קורא לו בר פחתי כלומר בן
 נשיא מלשון האחד שדרפנים והפחות / והוא היה קורא לר' חיאי חביבי כלומר יקירי ואהובי
 או דודי תרגום דודו את אבוי והבליעו אותיות אך למחסור כמנהגם בקצור / שמואל היו
 קורין לו אריוך על שם שהלכה כמותו בדיני / ואריוך מלך היה ודינא דמלכותא דינא /
 אי נמי משום דכתיב אריוך מלך אלסר כלומר שמואל היה מלך ככולהו מילי לא באיסור
 דלית הלכתא כוותיה כמו שאני עתיד לזכור בעה"כ הוין קורין לו שבור מלכא / ושמואל
 הוה רגיל לקרוא לרב יהודה תלמידו שיגנא / בכתובות פרק נערה וכן בהרבה מקומות /
 זרל שיגנא חכם מחודד / כל רב יהודה סתם הוא רב יהודה בריה דרב יחזקאל / וכל רבה
 סתם הוא רבה בר נחמני / ורב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יצחק לדעת רש"י בניסין פרק כל
 הגט / ולדעת התוספות הוא רב נחמן בר יעקב / והרצאה לעמוד על עיקר ראיותיהן בזה
 יעייין שם בתוספות / וכאן אין מקום להאריך / רב הונא הוא תלמידו של שמואל כמפורסם
 בהרבה מקומות בתלמוד / ויש רב הונא אחר שהיה רבו כדשמע פרקא קמא דחולין בעא
 מיניה שמואל מרב הונא מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול וכן במקומות אחרים /
 קהלא קדישא הם רבי שמעון בן מנסיא ורבי יוסי בן משולם שהיו משלימים ימותם שלישי
 בתורה שלישי בתפלה שלישי במלאכה / בנן של קידושין / הוא רבי מנחם בר סימון ואמאי
 קרו ליה בנן של קידושין דלא הוה מסתכל אפילו בצורתה דזוהי כדאיתא בעבודה זרה /
 כל היכא דאיכא תגי רב ספרא משום חד דבי רבי חד המיוחד בבניו ומאי גיהו רבן גמליא /
 רבי יהודה הגשיא הוא רבינו הקדוש שחבר המשנה ואיכא אחריו רבי יהודה נשיאה
 ואמורא הוה כדמוכח בעבודה זרה פרק אין מעמידין / אמרו זל גדול מרב רבי / וגדול מר'
 רבן / וגדול מרבן שמו / כמו שמעון הצדיק שמעיה ואבטליון שנקראו כן מרוב מעלתם
 כדרך הנביאים שאין מכניז אותם / כל רב ומר מכל / וכל רבי מארץ ישראל לפי שבארץ
 ישראל היו סומכין לדון דיגינסמות וקורין אותו רבי דכתיב עד האלהים יבא דבר שגיהם /
 ואין אלהים לא מומחה ומוסמך כדאיתא בסנהדרין והוה שתמצא בתלמוד בהרבה מקומות
 רב זירא ורבי זירא ומפרשים בכתובות שקודם שעלה לארץ ישראל היו קורין לו רב זירא
 ולאחר שעלה ונסמך נקרא רבי זירא ולא מצינו בחכמי המשנה מי שנקרא רב ומר / רב
 מרי בר רחל בת שמואל היתה וגשביית וגשאה גוי וגתנייר ושמיא איסור גיורא ורב מארי
 הורתו שלא בקדושה היתה ומתמת כבודו יחסוהו על שם אמו /

רפ"ט
 א"י הונא נחמני

בניסין פרקא קמא

רבי יהודה סתם

רב נחמן סתם

רב הונא מנין

קהלא קדישא

רב זירא ורבי זירא

רב מרי בר רחל

רב מרי בר רחל

רב מרי בר רחל

רב מרי בר רחל

רב מרי בר רחל

רב מרי בר רחל

מתניתין רבי מאיר / סתם תוספתא רבי נחמאי / סתם ספרא רבי יהודה /
 סתם ספרי רבי ישמעאל / וכלהו אליבא דרבי עקיבא משום דכולהו
 תלמידיהו

סתם

תלמידי יוחנן היו וסתמה דרבי הוה רגיל למסתם אדעתיהו דהני . אבל זימנין דקים ליה
 לתלמודא שיש משניות נסתמות על דעת אחרים כדאמרין במגלה זו דברי רבי מנחם
 ברבי יוסי סתמתא וכו' ויצא בו במקומות אחרים . כל רבי יהושע סתם האמור במשנה הוא
 רבי יהושע בן חנניה . רבי אליעזר סתם הוא רבי אליעזר בן הורקנוס . רבי יהודה סתם
 הוא רבי יהודה בן אלעאי . רבי שמעון סתם הוא רבי שמעון בן יוחאי . יוחנן כהן גדול
 הוא יוחנן בן מתתיה שהיה בימי חשמונאי ובניו . רבי יהושע בן קרחה בנו של רבי עקיבא
 היה ונקרא כן לפי שר' עקיבא קרחה היה כמו שאמר עליו רבי אלעזר בן עזריה כל חכמי
 ישראל לפני כקליפת השום הוין מן הקרחה הוה . כל מעשה בחסיד אחד הוא רבי יהודה
 בר אלעאי רבי מאיר הוא רבי נהוראי שהיה מאיר ומזהיר פני חכמים בהלכה ושמו רבי
 נחמאי כדאיתא בערובין פ' . כל רבי אלעזר סתם האמור בתלמוד הוא רבי אלעזר
 בן פרת .

השער השני בדרכי התלמוד וחלקתיו לשני פרקים

הפרק הראשון

בהוראת המלות והלשונות אשר בסוגיות הגמ' שונות .
 ברגילות קושיות על גכונה ומשאוי ומתנו באמונה ומוצאיו ומובאיו
 וכל עניניו דבר דבור על אופניו .

הפרק השני

הפרק הראשון

כל מתיבי ורמינהו ומתקיף והוינן לשון קושיא הם אלא שהם
 מתחלפים בענין דלשון תיובתא שייך כשהמקשה משיב על
 האמורא מכח משנה או ברייתא כי האמורא אין לה כח לחלוק על התנא ומצינו לשון
 תיובתא על התנא מן הפסוקי בע'ז פרק אין מעמידין במחלוקת רבי אלעזר ורבנן . מתיבי
 ויאמר משה גם אתה תתן בידינו וגו' וכן במקומות אחרים . ולשון רמיה כשמשנה ומשליך
 משניות וברייתות הסותרות זו לזו וכן שייך האי לישנא כשמשנה פסוקים זה על זה רבו
 קראי אהדדי בהרבה מקומות . ולשון התקפתא שייך כשמשנה ומשיג האמורא את חברו
 מכח פלפול וסברא בעלמא ולא מכח משנה וברייתא וכן הוא ענין פריך ומגדף הנמצא
 בהרבה מקומות כגון פריך רב אחאי בפר' החולץ . ומגדף בה רבי אבהו פרק אין מעמידין
 ומפני שינוי חרות הלשון שלא נמצא כן בחבור האמוראים רבינא ורב אשי יש מי שאומר
 דהגך רבנן . רב אחאי ורבי אבהו לאו אמוראי גינהו לא מדרבנן סבוראי הן שהוסיפו קצת
 תוספות בתלמוד כגון בתהלת קדושין שכל הגמ' עד כסף מנ' מדברים שהוסיפו הוא זכמו
 שהזכרתו בפר' ראשון מהשער שעבר בסד' . ומצינו מתקיף שאינו מקשה לשום אדם אלא
 לעצמו שהוא תמה בעצמו על דבר משנה ויודע שהוא אמת אלא שמתמה לדעתה טעמא
 כגון בריש המפקיד . מתקיף לה רמי בר חמא הוא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכו'
 ופר' ז' מתקיף לה רמי אמתיקא מתמה והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכו'
 והדין עמו לפר' כן שהרי לא דבר אמורא לפניו ועל כרחין המשנה אמת . ומי הכריחות
 רוצה לישב השיטה כשאר מתקיף דעלמא ואומר דרמי מקשה על לשון התלמוד דעבוד

ל יהודה סתם
 כל יאמר סתם
 כל יאשיה סתם
 כל יאשען סתם
 יוחנן כהן גדול
 כל יחואבין קרחה
 כל יאשען סתם
 כל יאשען סתם

פסוקי ודשנה וסתמי
 והניין

סוף וסוף

כל אמת וכו' וסתמי
 כל אמת וכו' וסתמי
 כל אמת וכו' וסתמי
 כל אמת וכו' וסתמי

התם צריכות' אי תנא כהמה הוה אמינא כהמה הוה דמקנה לא כפילא וכו' כלומר הנעלים
לא מקנה ליה לשומר כפל וכו' אם כן תלי טעמא בקנין ועל זה מתקיף והא אין אדם
מקנה דבר שלא בא לעולם ואמתי גופא לא קשה דהוה אמינא טעם דמתני דקתני נמצא
הגנב משלם למי שהפקדון אצלו דלא תלו בקנין אלא בתקנת חכמים הוא כמו ההיא
דלעיל השוכר את הפועל ולקט בנואחריו ועוד האריך והוה מכוון דבריו בקצרה ולשון
הויה היא סוגית התלמוד ומשא ומתן בדברי המשנה כדאמרינן בעלמא הויה דאניי ורבא
הוי בה רבי אבהו הוי בה רבי יוחנן והוינן בה והרבה כיוצא בהן.

הנעם כה

כל

היא דאתמר והתנן והתניא קושיא היא ולפרוכי קאתי ופעמים תמצא והתנן
והתניא סיעו וההפרש שיש ביניהם שאותו שהוא קושיא כתיב בלא אלף
ובתמיה קרינן ליה ואותו שהוא סיעו כתיב באלף ובניהותא קרינן ליה וכן אומר רשי
בפ' דקמ' והא תניא בניהותא גריסין ליה וכן בהרבה מקומות והק' והא תניא והא לך
סיעו וסעד מדתניא וכו' ופעמים תמצא תנן בלא הא ובלא א' קושיא וזה כשמקשה ממשנה
שאנו עומדים בה ותמצא זה בהרבה מקומות אין מספר כל קס' שבתלמוד הוא לגלות
היסוד שעליו בנה המקשה קושייתו וקס' ר"ל דעת המקשה ובמסקנא לא קאי הכי והא
תמצא בריש פסחי קס' מאן דאמר גנהי גנהי ממש ואסיקנא כע' אור אורתא הוא וכן בריש
ברכות קס' בני אדם היינו עניים וכו' ומסיק בני אדם לא היינו עניים ודכוותיהו בכמה
דוכתין וקרוב לזה הוא וסברוה במציעא פרק לו מציאות וכן בהרבה מקומות ור"ל וסברוה
בני הישיבה שהקשו ושאמרו דבר זה ורוב וסברוה שבתלמוד לא קאי הכי במסקנא אלא
שבקצת מקומות יש וסברוה דהכי קאי פ' דבתרא סברוה מאי מציצה גודא וכו' ומסקנא
נמי עומד כך ודכוותה טובא.

והקנין והתניא
כמה קרינן
והתנן נמצא

קס'

ניל סכמה קטן

וכל דקרי

לה אמאי קארי לה לשון קושיא הוא ועניינו לתת התלמוד סברא
למקשה שאין הקושיא פשוטה כל כך כאשר נראית והק' ודקרי לה
אמאי קרי לה ואותו שהקשה קושיא זו מה עלתה על רוחו להקשות וכי לא ידע ולא ראה
שאין הקושיא כלום וכן פרשי' בכתובות פרק אלו גערות וכל זה יתכן שהוא דברי בעל
הגמרא רוצה לומר מסדר התלמוד ויש מי שאומר שהוא מתוספת רבנן סבוראי כאשר
כתבתי בזולת זה.

קרי ליה שיש קרי

כל אבעייה להו

הם החכמים בני הישיבה שהיו נושאים ונותנים באותה הלכה
וצאה זו השאלה מביניהם.

אבעייה להו

כל היכא

דאיכא במאי קא מיפלגי להודיעו העיקר על מה שנתלקו אותן
החכמים בו שאחד מקיימו ואחד מבטלו ומאותותיו נתלקו
בתולדותיו עד שאמרו זה אסור וזה מותר זה טהור וזה טמא זה פטור וזה חייב ולשון במאי
קא מיפלגי ר"ל באי זו סברא פליגי והיכא דאיכא מאי בינייהו איכא בינייהו בא להודיע
הנפקותא שיש בין שני השעמים לענין הדין כי הא דריש גיטין מאי טעמא אמר רבא לפי
שאין בקיאיין לשמה ורבא אמר לפי שאין עדים מצויים לקיימו ואמרינן מאי בינייהו איכא
בינייהו וכו' והק' בין למד הכי ובין למד הכי הדין שוה לשיניהם אם כן מאי בינייהו ומה
לחו לאיפלוגי בשעמא אם לא שיש הפרש בדין בין האי טעמא להאי טעמא ומחדר איכא
בינייהו

כמה קרינן

שני עניניו

בינייהו וכו' והתלמוד מלא מזה על כל גדותיו

כל

תסתים' בא להוכיח הא דלא ידעינן עד השתא מאן אמר הא ומאן אמר הא
אלא חד אמר וחד אמר אמרי ולא מסיימי וקאמר תסתים דפלוני הוא דאמר
הא מכה מימרא אחרת נמצאת לאחד מהם

כל

לימא כתנאי' ר"ל מי לימא דהני תנאי פליגי במלתיה דהך אמורא או בפלוגתיהו
דהנך אמוראי ודחיקא ליה מילתא שיאמר האמורא דבר סתם דלא ככע שאם
לפסוק הלכה לימא בהדיא הלכה כפלוני ומדקאמ' למילתיה סתם או פליגי סתם משמע
אליבא דכולי עלמא הוא ומשום הכי קא מתמה ואומר לימא כתנאי כלומר ומר דאמר
כפלוני ומר דאמר כפלוני ואתי כל חד וחד דלא ככע ומה שיש לדקדק בשיטה זו אכתבנו
בפרק הבא בעה'

כל

מאי הוי עלה' קושטא דמילתא ומסקנא דהלכתא קא בעי דעד השתא לא
פסיקא לן הלכתא כמאן והק' סוף סוף מאי הוי עלה דהלכתא

כל

היכא דאיכא איני והא וכו' קושיא הוא ובתמיה קרינן ליה והק' איני וכו' כן
הוא הא אמר פלוני וכו' ואיני לשון אין שהוא ענין כן בלשון התלמוד כנל'
ויש מפרשים בענין אחר ולא סליק לן

כל

לא צריכא' הכי פי' לא נצרכה הא דפלוני לא לכהג כי הא דחולין לא צריכא
אלא שישחט לפנינו שנים וגו' וכן טובא אין מספר והתלמוד קצר בלשונו
והשמיט אלא וט"ה הוי כאלו אומר לא צריכא אלא וכו' כמו שנמצא במקומות שאומרים
בהדיא לא נצרכה וכו' בעו' פק' אמר רבי אלעזר ואם בנה שכרו מותר פשיטא וכו' לא
נצרכה לא לעז' עצמה וכו' וראיתי מי שמפרש ומחלק הלשון ואומר לא כלום' לאו פשיטא
הוא צריכא וכו' ואין אנו מפרשין כך והפירוש הראשון הוא שטת רוב האשכנזים

כל

ואמרי לה' לישנא אחרתא הוא כמו אמר אביי ואיתמא רב פפא ודכוותיה
שובא ר"ל אמר פלוני ואיכא מאן דאמר דלאו פלוני אמרה אלא פלוני

כל

היכא דאיתמר אמר פלוני ואמרי לה כדו' ר"ל איכא מד' להא מילתא בלא גברי
אלא סתמא קאמר להוכדי לשון חנכ' כמו לא שדי איניש זחי בכדי וכן כדו
נסבא זה תמצא בפרק הרהוא אמר עולא ואמרי לה כדו וכן בהרבה מקומות

כל

היכא דאיכא תנינא להא דת' ה"פ שנינו במשנה סיוע וסעד להא דת'ר
בבריתא ונפקא מינה שאותה בריתא עיקר והלכה כמותה אחר שיש לה סמך

סן המשנה

כי הא דפ' אין מעמידין על משנת ואלו מותרין באכילה חלב שחלבונו וישראל
רואהו וכו' תנינא להא דתנו רבנן יושב ישראל בצד חצרו של גוי וגוי חולב ומביא לו
וכן פיר' רבי נתן בעל הערוך' הא דאמרי' בכמה דוכתין גזריה אסורא ר"ל גזרינן היתר'
אסורא כלומר כי היכי דלא ליתו למשרי איסור דאי שרית להו הוא אמרי מה לי הא

מה לי הא

מה לי הא והיינו דוקא בדברים המתדמין ומיחלף להו לאינישי למשרי האי כי האי כי ההוא
דפ' כל שעה גבי סריקין המצויירי' אמר להם ביתוס לחכמי מהו שיעשגה בדפוס ויקבענה
כיו' כלומר מיד אמרו לו יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי' ביתוס מותרין כלומר אע"פ

שמן הדין

שמן הדין סריקי' ביתוס מותר' מ' גזרינן עליה כדו שלא יטעו ויאמרו מה לי סריקי' ביתוס

כס"ט

למען כתוב

שש הני שנה

אית נהג

למען כתוב

ואמרי לה

ואמרי לה כדו

כדו כס"ט

הא אמר רב

כס"ט

איתא דאיתא

יאמרו כל הסריקין

אסורין כדו

מה לי שאר סריקין ובהרבה מקומות בתלמוד מביא זה המאמר למשל ואמרו כל הסריקין
 אסורין וכו' אבל בדברים שאינם מתדמים ולא מיחלפי להו לאנשי לא גזרינן כדאמרי פק
 דפסחי שמן בשמן מיחלף עניבה בקשירה לא מיחלף דבר זה מסור להכמי לידע הדומה
 או הבלתי דומה והוא דאמרי בהרבה מקומות גזירה לגזירה לא גזרינן הט דכתיב ושמתם
 את משמרתו ודרשו עשו משמרת למשמרת ולא משמרת למשמרת וזמנו גזרינן
 גזירה לגזירה היכא דתליא הא בהא ואי לא הא לא קימא הא וכן כתבו התוספות בפר' אלו
 דברים גבי הברלה גוי שהדליק מגוי אין מכרכין עליו ואמרי עלה גוי שני משום גוי ראשון
 וגוי ראשון משום עמוד ראשון וכולהו הוה גזירה היא שאסרו הכמי כל מה שביד הגוי דאי
 לאו הא לא קימא הא

הוא דאמרי בהרבה מקומות גזירה לגזירה לא גזרינן הט דכתיב ושמתם את משמרתו ודרשו עשו משמרת למשמרת ולא משמרת למשמרת וזמנו גזרינן גזירה לגזירה היכא דתליא הא בהא ואי לא הא לא קימא הא וכן כתבו התוספות בפר' אלו דברים גבי הברלה גוי שהדליק מגוי אין מכרכין עליו ואמרי עלה גוי שני משום גוי ראשון וגוי ראשון משום עמוד ראשון וכולהו הוה גזירה היא שאסרו הכמי כל מה שביד הגוי דאי לאו הא לא קימא הא

כל

תנן התם ממסכתא אחרת ויש תנן התם מהפרק עצמו פק דפסחים תנן התם
 אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש וכו' וכתב שם רש"י ואע"ג דבפרקין הוא ויש
 נסחאות דלא גריסינן תנן התם אלא תנן גרידה

כל

מגל' אומנא הגי' מילי שייך בדברים שיש להם עיקר מן התורה אבל בדברים
 שאין להם עיקר מן התורה אומר מאי קראה וזה מורגל במסכתות ומדרשות
 פוק ותשכח וכן אמר הרמב"ן בהשגותיו לספר המצות וכן דקדקו התוספות ביומא גבי הגי'
 ה'עניניים כנגד מי דממאי דקאמר כנגד מי ולא קאמר מגל' משמע דרתיצה וסיכה לאו מן
 התורה הם אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא

כל

היכא דאיכא עובדא הוה ברבי פלוני ורבי פלוני בי רבי פלוני ה"פ עובדא הוה
 בי רבי פלוני ואותו פלוני הלך למדרשו של פלוני לעיין שניהם בדבר וכן
 פרש"י ז"ל בקידושין פ"ג גבי עובדה הוה בי רב חסדא ורב חסדא בי רב הונא ופשטיה
 מהא וכו'

כל

היכא דאיכא אמר רבי פלוני כגון אמר רב יהודה אמר שמואל רבו היה ושמעה
 ממנו וכל היכא דאיכא אמר רבי פלוני משום רבי פלוני כגון אמר רבי יוחנן
 משום רש"י בן יוחאי לא שמעה ממנו אבל שמעה מאחר שקבלה ממנו וכן כתב רש"י
 בחולין ומוכח לה מהא דאמרינן התם אמר רב אשי משמיה דרבא וכו' וע"כ רב אשי לא
 שמעה מרבא דרב אשי לא ראה רבא מעולם כדאמרינן בקדושין יום שמת רבא נולד רב
 אשי לקיים מה שנאמר וזרח השמש ובא השמש והרמב"ם בפתיחת חבורו הגדול כתב דרב
 אשי קבל מרבא ונראה שאין גורס יום שמת רבא נולד רב אשי אלא עד שלא מת רבא נולד
 רב אשי כמו שיש נסחאות בספרים ור"ל עד שלא הספיק רבא ליפטר מן העולם כבר נולד
 רב אשי והיה ראוי למלאת מקומו לקיים מה שנאמר וזרח השמש ובא השמש עד שלא
 שקעה שמשו של רבא וזרחה שמשו של רב אשי דומיא דעד שלא שקעה שמשו של עליו
 וזרחה שמשו של שמואל דאמרי התם בקידושין כגל' לדעת הרמב"ם ז"ל

הא

דאמרינן נכמה דוכתיב הורה פלוני הלכה למעשה ה"פ הורה פלוני הלכה
 לעשות בה מעשה וזה שכבר תמצא הלכה ואין מורין כן כלום לעשות מעשה
 וכגון דנפקא מיניה חורבא והכי אמרי' בכתרא פ' אין גוזלין אמר ליה רב אסי לרבי יוחנן
 כי אמר לן מר הלכה מהו למעבד בה מעשה אל' לא עד דאמינא לכו הלכה למעשה

הא

הוא דאמרי בהרבה מקומות גזירה לגזירה לא גזרינן הט דכתיב ושמתם את משמרתו ודרשו עשו משמרת למשמרת ולא משמרת למשמרת וזמנו גזרינן גזירה לגזירה היכא דתליא הא בהא ואי לא הא לא קימא הא וכן כתבו התוספות בפר' אלו דברים גבי הברלה גוי שהדליק מגוי אין מכרכין עליו ואמרי עלה גוי שני משום גוי ראשון וגוי ראשון משום עמוד ראשון וכולהו הוה גזירה היא שאסרו הכמי כל מה שביד הגוי דאי לאו הא לא קימא הא

הוא דאמרי בהרבה מקומות גזירה לגזירה לא גזרינן הט דכתיב ושמתם את משמרתו ודרשו עשו משמרת למשמרת ולא משמרת למשמרת וזמנו גזרינן גזירה לגזירה היכא דתליא הא בהא ואי לא הא לא קימא הא וכן כתבו התוספות בפר' אלו דברים גבי הברלה גוי שהדליק מגוי אין מכרכין עליו ואמרי עלה גוי שני משום גוי ראשון וגוי ראשון משום עמוד ראשון וכולהו הוה גזירה היא שאסרו הכמי כל מה שביד הגוי דאי לאו הא לא קימא הא

הוא דאמרי בהרבה מקומות גזירה לגזירה לא גזרינן הט דכתיב ושמתם את משמרתו ודרשו עשו משמרת למשמרת ולא משמרת למשמרת וזמנו גזרינן גזירה לגזירה היכא דתליא הא בהא ואי לא הא לא קימא הא וכן כתבו התוספות בפר' אלו דברים גבי הברלה גוי שהדליק מגוי אין מכרכין עליו ואמרי עלה גוי שני משום גוי ראשון וגוי ראשון משום עמוד ראשון וכולהו הוה גזירה היא שאסרו הכמי כל מה שביד הגוי דאי לאו הא לא קימא הא

הוא דאמרי בהרבה מקומות גזירה לגזירה לא גזרינן הט דכתיב ושמתם את משמרתו ודרשו עשו משמרת למשמרת ולא משמרת למשמרת וזמנו גזרינן גזירה לגזירה היכא דתליא הא בהא ואי לא הא לא קימא הא וכן כתבו התוספות בפר' אלו דברים גבי הברלה גוי שהדליק מגוי אין מכרכין עליו ואמרי עלה גוי שני משום גוי ראשון וגוי ראשון משום עמוד ראשון וכולהו הוה גזירה היא שאסרו הכמי כל מה שביד הגוי דאי לאו הא לא קימא הא

הא דאתמר

בכמה דוכתין תני תנא קמיה דרבא תני תנא קמיה דרבי יוחנן וכן הרבה בתלמוד רל תנא בכאן אמורא ע"ש שקיבל האי מתניתא מרבנן ובא וספרה שהברייתות לא היו שגורות בפי הכל כמו שבנדע וכדאמר בעלמ' פלוני אתא ואיתי מתניתא בידיה וכן הוא תני לה והוא אמר לה בהרבה מקומות כלומר הוא קבלה מרבו והוא פרשה מסכתו וכן פרשי זל פק דהו לין כל תאנא ותאני עלה היא התוספתא שנתוספה על המשנה כאשר כתבתי בפרק הראשון מהשער הראשון וכל תניא ותה' ברייתא היא

הע' מהנזקטי רבא
הכ"מ פ"ג ע"ב
הע"ג פ"ג ע"ב
הע"ד פ"ג ע"ב
הע"ה פ"ג ע"ב

כל

היכא דאיכא פלוני ופלוני דאמרי תרוייהו בידוע שהוא בר פלוגתיה בכל מקום ובדבר ההוא הושוו כגון רב ושמואל דאמרי תרוייהו וכן רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו וכן הרבה

פ"ג ע"ב ופ"ג ע"ב

כל

היכא דאמרי' הא דפלוני לא בפרוש איתמר לא מכללא איתמר ה"ל לאו בפי' אמרה ממש להא מילתא אלא מכלל דבריו שאמר במקום אחר שמעי' לה ומה שיש לדקדק בשיטה זו אכתבנו בפ"ב בס"ד

הע"ו פ"ג ע"ב
הע"ז פ"ג ע"ב

כל

היכא דאמרי' מעשה לסתור היינו כשמביא במשנה מעשה שגראה הפך דבריו מקשה התלמוד ואומר מעשה לסתור בתמיה כלומר וכי יש לך אדם שמביא מעשה לסתור דבריו

הע"ח פ"ג ע"ב

כל

היכא דאיכא לי' פלוני ולי' תני בדידה ה"ל הא דמהדר תנא למצוא חלוקה בדבר ולא אשכח אלא בדרך אחרת לפלוני ולתני בדידה כלומר לפי דרכו זה הוה מצוי לעשות חלוקה ואמאי שבקיה לאורחיה לדלג מענין לענין ועוד אוסיף לקח טוב בזה בע"ה

הע"ט פ"ג ע"ב

הא

דאשכחנא בכמה מקומות מתיב פלוני לסיועי לפלוני כי הא דבתרא פרק חזקת הבתים מתיב רבא לסיועי לרבה וכו' פירש רשב"ם ז"ל דבלשון הזה אמרה בבית המדרש תניא כוותיה דרבא ותיובתא לאביי והדין עמו לפרש כן שהספר אינו אומר בכל מקום זולתי מתיב פלוני גרידא

הע"י פ"ג ע"ב

פעמים

התלמוד מקשה ואומר תרתי רל דסתין אהדדי כגון ההיא דכיצד הרגל הדר בתצר חבירו שלא מדעתו אין צריך להעלות לו שכר והשוכר בירא מראובן מעלה שכר לשמעון ומקשי' תרתי וכו' כלומר היכי תני תרי מילי דסתין וקשיין אהדדי ודכוותא טובא ויש מקומות דלא סתין אבל נגען ובהד מנייהו סני כי ההיא דפק דקידושין אין ייעוד אלא מדעת ואין ייעוד אלא בגדול ומקשי' תרתי כלומר תרוייהו חדא מילתא גיגהו ותרתי למה לי וכן בסוכה פרק הישן עד שיאור ויעלה עמוד השחר תרתי אלא אימא וכו'

הע"יא פ"ג ע"ב

הא

דאמרינן בהרבה מקומות בתלמוד תני פלוני בשאר ספרי דבי רב היינו ספר וידבר מושלחו מן המהנה עד סוף הספר כולו מקורו שאר ספרי דבי רב וספרי דרב גופיה היינו תורת כהנים

הע"יב פ"ג ע"ב

כל

מיהא ברייתא כגון תפשוט מהא וכיוצא בו וכל מהא שמעתא

הע"יג פ"ג ע"ב

היכא דאיכא גמירי רוצא לומר מסורת בידינו ממשה בסיני וכן הלכתא

כל

ישיב

גמירי לה

תורה בתלמוד משמש בשני פני דבר תורה ממש כמו דבר תורה מעות קונות

דבר

דבר תורה

דבר תורה ארוכה בת ישראל אוכלת בתרומה ומשמע הלכה למשה מסיני

פך דעירובין דבר תורה מקפיד עליו חוצץ וכן פרשי זל שם

סתם

סתם

מחלוקת ככוליה לתלמוד היינו מחלוקת חכמים ובמקומות יחידים לטון

חלוקה בבבא מציעא מחלוקת בששניהם אדוקים בתורף ופרשי מחלוקת האי

יחלוקו דקאמר רש דמשמע חולקין בשוה וכו'

כל

שם קטל מוטא

היכא דאמרין מאי קמל תנינא רל מאי חדושא אשמעי האי אמורא מתני

היא וכי מתני אתא לאשמועינן ויש בזה כללים אכתבם בפ' הכא בעה

מה

לימא הוה מוטא

שאמר בהרבה מקומות בתלמוד לימא הני תנאי כהני תנאי רל מי נימא

דפלוגתא דהני תנאי כפלוגתא דהני תנאי ודחיקא ליה מילתא לתלמודא

שיבא מחלוקת אחד בעצמו בב' מקומות ובתרי לישני ועוד מי שסדר המשנה והברייתא

כל

הוה ליה למיתניניהו גבי הרדי ולימא פלוני ופלוני אמרי כך

הוה ליה למיתניניהו גבי הרדי ולימא פלוני ופלוני אמרי כך

היכא דאמרו תנן סתמא דלא כפלוני דחיקא ליה מילתא לתלמודא דתני

משנה סתמא דלא ככע' והך לימא תנן סתמא דלא כפלוני ואתי מתני דלא

הא

יחסיא ויחסיא

ככע' ומה שיש לדקדק בשיטה זו אכתבנו בעה

דאמרו ככוליה לתלמודא יתיב פלוני קמיה דפלוני ויתיב וקאמ' לא אמרי הכי

אלא במקום שחולק עליו או שהיה הוא האומר אבל אם לא אמר איהו כלום

ולא נחלק עליו בכלום לא מן גן הכי כן כתב הרשבא זל בחידושו מסכת יבמות

כל

רש"י יוחנן וכו' מוטא

היכא דאמרי רב ורבי יוחנן ורבי חנינא ורבי חביבא מתנו בכל סדר מועד כל

כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יוחנן ה' רב ורבי יוחנן ורבי חנינא

ורבי חביבא מתנו כלומר הך שמעתתא שאומר בסמוך והשתא פסיק לתלמודא למילתייהו

וקאמר בכל סדר מועד כל כי האי זוגא שמחליפין רבי יוחנן ומכניסין רבי יוחנן וכן פירשו

כל

התוספות בשבת בפרק כמה בהמה

התוספות בשבת בפרק כמה בהמה

היכא דאימטר ברבי כמו רש ברבי וכיוצא בו לטון גדולה וחשיבות הוא וכן

כל

רמב"ם דב' כפ'

פרשי זל בקידושין גבי יודן ברבי יודן היה שמוגדול בדורו וכל היכא דקרי

ברבי לטון חכמה וחריופות הוא עכ'

היכא דאמרין רבנן דבי רבי רל התלמידים בני הישיבה וכל היכא דאימטר

כל

הלכה כאל רבנן

בי רב לאור רב ממש אלא בית המדרש הוא והכי מפרשי בקדושין

היכא דאמרי הלכה כפלוני דרשי לה בפרקא וכל היכא דאמרי מנהגו כפלוני

לא דרשינן ליה בפרקא רל בפרקא ברבים אבל כי אתו לקמן יחידים מורינן

להו והיכא דאמרי נהנו אפילו אורווי גמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחינן בהו וכל

זה תמצא בערויבין פרק הדר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב

ורב הונא אמר מנהג כרבי אליעזר בן יעקב ורבי יוחנן אמר נהנו העם כרבי אליעזר בן

כל

רמב"ם דב' כפ'

כל

היכא דאמר תנא תונא ר' תנא תנא דידן סיעתא לדידי וכן פרש' בריש מציעא

הגא' תנא

כלל

זה בעירובין כל מקום ששנינו כדי לאכול בו או כדי לאכול בהם אינו אלא כדי לאכול בו בליפתן כאדם שטובל ואוכל דהיינו שיעור מועט אבל מקום ששנינו כדי לאכול הימנו או כדי לאכול מהם אינו אלא מהן עצמן שתי סעודות ואין אכילת דבר אחר עמהם לשון רבינו גרשום בפי ערובין שלו בפרק בכל מערבין

כל

היכא דאמרי להודיעך כחו דפלוגי כמו להודיעך כחו דרבי יהודה להודיעך כחו דרבי יוסי וכיוצא בהן בכוליה תלמודא ר' כחו וחדושו של המתיר משום דרבנותא וחדושא דהיתירא עדיף טפי לאשמעינן כדאמרינן בעלמא כחא דהיתירא עדיף ליה שהמתיר סומך על שמועתו מה שאין כן האוסר שכל אדם יכול להחמיר ומשום הכי אשמעינן בכל דוכתא כח המתיר כלום ותנא דקתני הכי לאו דוקא דבאופן אחר הוה ליה למיתני לא לאשמעינן חדושא ומיהו מאי דקתני לאו דוקא ויש בזה דרכי אנתנם בפרק הבא בעזרת השם

כל

סהו דתימא לא נשאר כן והק' אי לאו הכי הא' כך וכך קמ' דלא' ויש מה' שכך האמת בפרקא קמא דגדרים מה' פיו ולבו שוים בעינן קמ' ולפי האמת פיו ולבו שוים בעינן והכריתות מישבו כפי השיטה והק' מה' אנן לפי האמת בעינן פיו ולבו שוים והכא לא הוי פיו ולבו שוים קא משמע לן דהוי פיו ולבו שוים וכן אחרים מתישבים על זה הדרך

כל

פטורים דשבת אכל אסור לבד מתלת דר' פטור ומותר ואלו הן צני שנכנס לבית וכו' ואידך הצד גחש בשבת ואידך המפ'ס מורסא בשבת אם להוציא ליחה פטור

סתם

אלמא שבת למוד הוא כמו ש' מ' ויש א'מא שהוא כמו למה בנישין פ' א' בעל גמי אלמא תניא וכו' ואחר' לשם ובהרבה מקומות וכן פרש' ז'ל בברכות גבי א'ה אפילו טבעה ספינתו בים גמי וכת' הג' אלמא אמר רב זביד וכו' אלמלא המורגל בתלמוד משמש בשני פנים יש אלמלא שהוא כמו אלו כמו אלמלא נגדוה לחנניה מישל ועזריה שהוא כמו לו נגדוה ואומר ר' בתוספות מנילה שבמקום שהוא כמו אלו לא כתוב אלמלא בא'לף ובמקום שהוא כמו אלו כתוב אלמלי יוד בסוף

כביכול

בלשונם ז'ל בהרבה מקומות ר' התורה שניתנה בכ"ב אותיות יכולה לומר דבר זה אבל לנו א"א לאמרו' א"נ כ"ב נוטריקון כתוב בתורה כענין אומנם בהרבה מקומות אלמלא מקרא כתוב אין הפה יכולה לאמרו וכן ראיתי בתוספות מנילה וזה הלשון משתמשין בו הרבה בהגדות בדברים שאינם דרך כבוד כלפי מעלה כמו כי חזק הוא ממנו כביכול כלפי מעלה אמרו וכן הרבה כיוצא בו

כל

היכא דאמרינן אין המקרא יוצא מידי פשוטו אין הכוונה אלא שלא יוציא אתו מפשוטו לגמרי והוא לשונם אין מקרא יוצא מידי פשוטו ולא אמרו אין מקרא אלא כפשוטו אבל יש לו פשוטו עם מדרשו ואינו יוצא מידי כל אחד מהם אבל יסבול

כדי לעינינו

כדי לעינינו

הודיעך כחו

ס' וכו'

כ' וכו'

א' וכו'

א' וכו'

כ' וכו'

א' וכו'

הכתוב את הכל ויהיו שניהם אמת לשון הרמב"ן ז"ל בהשגותיו לספר המצוות

דאמרינן בכמה מקומות תיקון סופרים הוא זה איך הכוונה הלילה שהוסיפו או שהותירו על מה שכתוב בתורה אפילו אות אחת אלא ענין תיקון סופרים הוא שהם דקדקו ומצאו לפי ענין כל אחד ואחד מן הכתובים ההם שעיקר הכוונה לא היתה כמו שנראה ממה שנכתב בספר אלא צד כוונה אחרת ולא היה לו לכתוב כן לא כן כמו ואברהם עודנו עומד וי' עודנו עומד היה לו לומר לא שכינה הכתוב ולא קראום תיקון סופרים אלא שהם דקדקו ופירשו שהם כינויים לשון הרשב"א ז"ל

והא

לקמן סופרים זה
עקבם מעל
ס' כב' כשזכר
ס' כהשתלש

היכא דאמרי' בו ביום אמרו יום שמינו לרבי אלעזר בן עזריה הוא כמו שנזכר

כל

פ' כ"ט ע"פ

בברכות פרק תפלת השחר היכא דאיכא כ"י סליק ר' פלוני ר"ל מבלל לארץ ישראל וכי אתא ר' פלוני מארץ ישראל לבלל כמו האי צורבא מרבנן דאתא ממערבא ומערבא ר"ל ארץ ישראל שהיא במערבא של בבל וכן דסלקין לעילא דגהתיין לתתא בבא בתרא

כל

כ"י סליק ר' ס' א"ל
כ"י אמר ר' ס' כעבד הוא

היכא דאמרי' גופא לחדש דבר וזו שיטת התלמוד בכל מקום שמביא מימרא או ברייתא אנב גררא והדר בעי לחדושי בה מידי לפרושי או לאקשווי עליה מהדר

כל

דא"ל

לה זימנא אחרינא ואומ' גופא כלומר מעיקרא אנב גררא הוא והכא גופא ועיקרא והוה תמה לי בפר' אלו טרפות נבי אמר רבא ריאה דאיגלידא כאהינא סומקא וכי דאמרי' גופא אמר רבא וכו' ולא קא מהדשינן בה מידי ואין זו שיטת התלמוד בכל מקום שוב ראיתי בפי' הר"ן להלכות שאומר בלשון הזה הא דאמרי' גופא ואף על גב דלא קא מהדשינן בה מידי

משום דאידידי דקא בעי לאיתווי הנך מימרי דרבא כולהו הדר אייתי נמי הא ויש מקומות שהתלמוד מקצר ואינו אומר גופא כמו שכתבו התוספות פרק כל הגשבעין גבי ראוהו שהשמין כלים תחת כנפיו ויצא כו' לפי גירסת רבינו הגה"ה דלא גריס אמר רב יהודה ראוהו שהשמין כלים כו' דתיהוי מילתא באנפיה נפשה אלא דאמר רב יהודה וכו' ואנב גררא דמתניתין נקטא ואחר שהביא הך מילתא דרבי יהודה חזר התלמוד ופירש ואמר לא אמרן אלא בבעל הבית שאינו עשוי למכור את כליו וכו' וכתבו שם התוספות דמן הראוי אחר שהביא המימרא אנב גררא היה לו לחזור ולומר גופא אמר רב יהודה וכו' ולמימר עליה לא אמרן כו' כשיטת התלמוד בכל מקום אלא שיש מקומות שהתלמוד מקצר ומטעם זה גיחא לי פ"ק דכתובות דפריך ומי איכא הוראה לאיסור ומשני אין דתני חוש השדרה שנפסק ברובו דברי רבי רבי יעקב אומר אפילו נקב הורה רבי כרבי יעקב אמר רב הונא אין הלכה כרבי יעקב ומורי גר' תירץ בכאן לפי שיל' למקשה שמקשה ומי איכא הוראה לאיסור דאם ההוראה היא בטעמי' מספיקי' למה לא יהיה ההוראה לאיסור ולזה כשהקשה ומי איכא הוראה לאיסור אל' אין והא תנן וכו' ר"ל וכשנתן טעם אמאי לא יהיה הוראה חש' והתנן הורה בה' וכו' ואי נמי כי הא דתניא ר"ל לא זו בלבד אמרו אלא אף בלתי טעמא יש הוראה לאיסור כי הא דתניא וכו' ואמר רב הונא וכו' ונר' שאין הלכה כמותו וכשהוא מורה אינו מורה בטעם מספיק ועכ' הוראה מיקרי עכ' ולא היה צריך לאיתווי הך דרב הונא כלל כי מן הבריתא לתורי יש ראיה דאיכא הוראה לאיסור לא דאל' לחדש דבר בבריתא קא מיירי בדרך גופא וכדן הוא דה"ל למימר גופא חוש השדרה וכו' ולמימר עליה הך דרב

אין כהשתלש
שקתו וכו' וכו'

חונא

הוא אלא שקצר התלמוד ועתיד אני לפרש הך סוגיא בשיטה אחרת בפרק הבא בעה' כל
 היכא דאמרי' מילתא אנב אורחיה קמל' הכי פי' לפי דרכו שרצה ללמדנו זה
 הדבר נתן סימן לדבריו דמתוך אותו סימן אנו למדין עוד דבר אחר כי הא דריש
 ברכות דקתני משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתם ולא קתני בהדיא משעת צאת
 הכוכבים לאשמעינן מילתא אנב אורחיה דכפרא לא מיעכבא וכן כל כהנך.
 הא דאמר רבי בכל דוכתא דברי תורה מדברי קבלה לא ילפי' ר"ל דברי תורה
 תורת משה קרויה תורה לפי שניתנה לדורות' ושל נביאים לא מיקרי' אלא
 דברי קבלה' שקבלו מרזח הקדש כל גבוואה וגבוואה לפי צורך השעה והדור והמעשה ומה
 שיש להוסיף בשיטה זו אכתבנו בפרק הבא בעה'.

כפי מנהג צורת
 ספר

כפי מנהג ספר
 קבלה לפי יוסף

פרק שני

שיטת התלמו לעולם בסוגיא אחד הוא מקשה אחד כמש' תראה
 בעלי' התוספות והחידושים משתדלים בכל מקום לישא' וליתן
 בדברי המקשה מדידה לדידיה וזה מפני שהרבה מקשה הוא אחד
 ולא שנים וזו פנה תלמודית מפורסמת ונגלית אין הרחוק בה' זאולס לפעמי' דוחקי' לומר
 בעל הגמ' הוא זה ולא המקשה הראשון וזה מתוך דוחק גדול שאין לנסות ימין ושמאל'
 התלמוד כשמשך מברייתא מתקן לה ברישא' והדר פריך מינה ואף על פי
 שהיה יכול להקשות ממ' וטעמ' כי היכי דלא לימא משבשת היא ולא מתני'
 רבי חייא ורבי אושעיא ואמרי' בעלמא כל כרייתא דלא מתני' בי רבי חייא ורבי אושעיא
 משבשתא היא ולא מותבי' בה בי מדרשא ולא מפרקי' מינה כי הא דפרק היה קורא גבי רב
 משי' ידיה וקרי' קש' ומנה תפילי ומצלי' מתיבי' וכו' עד הא גופא קשיא וכו' הא לא קשיא וכו'
 עד ממ' קשיא כלומר זו שאתה מקשה אינה קושיא מכל מקו קשיא לרב וכל הא לא קשיא
 שבתלמוד כך פירושה אם אין קושיא אחרת אלא זו זו אינה קושיא הנה אעפ' שהיה יכול
 להקשות לרב בלאו הכי מסיפא דקתני מניח תפילין וקורא קש' אפילו הכי תקן לה ברישא'
 והדר אמר קשיא לרב וכן בכלי' תלמודא'.

הא דקשיא

כשהתלמוד

מתרץ תירוץ אחד וסתרין ליה והדר בעי' לפרוקי' פירוקא אחרין'
 אמרי' בתירוצא בתרא אלא שלשן אלא מורה שהתירוץ הראשון
 לעולם דחוי' שכך משמע לא כך אלא כך ודוקא כשהמתרץ אינו המקשה אבל כשהרב
 המתרץ הוא היה המקשה בעצמו שייך לומר אלא ואף על פי שלא קדם לו תירוץ אחר'
 בשבת פרק במה אשה יוצאה וכו' גבי אלו חוצצין' מתקיף לה רב יוסף וכו' וכתבו שם
 החוספות לפי שרבי יוסף עצמו היה מקשה שייך לומר אלא וכן בהרבה מקומות.
 כל' אי הכי שבתלמוד מתפר' הכי אי אמרת בשלמא דלשון אי הכי שמעו לדידך
 קשיא הא לדידך ניתא ואנו רגילין לומר אי אמרת בשלמא על' זדה הדרך אא'
 בשלמא לדידך לא קשה מה שאני מקשה עתה נהי' דקושיית' הראשונה במקומה עומדת
 לא השתא דתירצת ואמרת כך וכך קשיא כנן בריש כתובו' גבי סן הסכנה ואילך בהנהגתם
 לכנוס בני' וכו' דאקשי' אי הכי בני' גמי' אתי' ובעיל' וכו' ולד' יריה קשה גל' בני' גמי' איכא למיחש
 דתהרג אלא דמפרשינן ליה באא' בשלמא הכי אא' בשלמא לדידך דאמינא דאמרי' בתולה
 נשאת כד' תהרג ליכא למיחש בני' דלא כונו אלא להעכיר על' דת' והא עברו על' תקנת ד'

אם היה עמו
 נאמן מלמעלה
 וכו' כפי מנהג צורת
 ספר

שהיא עיקר נהי דממ קושיית הראשונה נהגו לגמרי נקרה במקומה עומדת לא אי אמרת דאמרי תבעל להנמן תחלה בגמי אתי ובעיל כיון דלהנאת עצמם כווננו ועל זה הדרך בכוליה תלמודא

זה עקר לפי מה
הנמשך מ' השנה
4

פעמים

מקשה מאי קמל תנינא מדיוקא ומתרץ פלוני דיוקא דמתני' אתא לאשמועי' פרק האשה אמר רב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן וכו' ואקשי' רב הונא מתניתין אתא לאשמועי' ומהדרין רב הונא דיוקא דמתניתין אתא לאשמועי' הילכך היכא דדייקינ' על המשנה זה הכלל לאיתויי מאי לאיתויי הא דפלוני כי הא דפר' הגחיל זה הכלל כל הגזלנים וכו' זה הכלל לאיתויי מאי לאיתויי הא דרבי אלעזר אין להקשות בזה וכיוצא בזה רבי אלעזר מתניתין אתא לאשמועי' דהא מתניתין לא מיפרשא בהדיא ולא ידעינן זה הכלל אי לאו דר' אלעזר ומיהו ש' לי עיקן ככל היכא דאמרי' פלוני דיוקא דמתני' אתא לאשמועי' אך יאמר דבריו על המשנה ולימא זאת אומרת וכיוצא בזה

שם ע"פ משנה

וראוי

שתדע דלא פרכינן מאי קמל תנינא אלא ממשנה לפי שהיא שגורה בפי הכל' אבל מבריי'תא לא שהבריי'תות אינם שגורות בפי הכל' והרבה אמוראים אינם יודעים הבריי'תא כדאמרי' פלוני ברייתא לא שמיע ליה' והכריתות מצא בפ' דמנחות דפריך מאי קמל תנינא מבריי'ת' ואומר דהתם היינו טעמ' דקיל ליה לתלמודא שאותה ברייתא היתה ידועה ושגורה בפי הכל' כמו המשנה וכן מצינו שמקשה מאי קמל מאמורא לאמורא פרק המניח דמקשינן על מילתיה דרב הונא בריה דר' יהושע מאי קמל והא אמרה רבה חדא זימנא וכו' וטעמא משום דרבה קדמון היה וקיל ליה לתלמודא דהוה דריש מילתא בפי הכל' ומסתמא שמעה רב הונא בריה דרב יהושע' ומה' פריך עלה מאי קמל' והא אמרה רבה חדא זימנא ומהאי טעמא גיחא לן בפר' אלו נערות דאמר רב פפא היתה פרה גנובה לו וטבחה בשבת חייב' ואקשינן רב פפא פרה אתא לאשמועי' כלומר מאי קמל רב פפא הא אמרה רבה לעיל היה גדי גנוב לו וטבחו בשבת חייב' וכי פרה אתא לאשמועי' ונראה דמקשה הכי משום דרבה קדמון מרב פפא היה ואין לומר דהתם גרסי' רבא ותלמידו היה כדמוכח בכמה דוכת' ומקשה עליה מדברי רבו מאי קמל משום דסתם שמעה מיניה כבר פירש רש"י לשם דרבה בהא גרסינן ומוכח ליה משמעתי' התם הילכך נראה טעמא כדכתיבנא

והא אמרה רבה
מכא זימנא

אין

מקשינן מאמורא לאמורא משום דאמר ליה גברא אנברא קא רמיר' כדאיתא בסנהדרין פרק הכורז ופעמים פרכינן מאמורא היכא דקים לן דהלכה כמותו כי הא דקס' והא אמר רבי יוחנן גזל ולא גת' ואישו הבעלים וכו' ורבים כמוהו

אברהם עזרתי קא
רמיר'

דרך

התלמוד להקשות לאמורא מבריי'תא ואף על גב דאיתותב מבריי'ת' אחרת וגיחא ליה בהכי לומר מי גימא דתיהו תיובתיה גמי מיהא' והכי אמרי בקידושין פ' דאותבינן לריש לקיש דאמר מיתת האב מוציאה מרשות האדון מקו' וכו' ומתמה' ולא איתותב לר' ל' חדא זימנא ומהדרידה גימא תהו' תיובתיה גמי מהא וכן תמצא בהרבה מקומות' ולא מי איתותבא חדא זימנא' כל היכא דאמרי' תניא כותיה דפלוני ממילא הוית תיובתא דבר פלוגתיה ואין דרך להקשות לו שוב מאותה ברייתא וראיתי סוגיא תמוה פרק תפלת השחר גבי תפלות אבות תקנום דפליגי התם רבי יהושע בן לוי

בשם ר' ר' הונא
בפי מילא

השם כותיה רש"י
מילא הו' מוכתא
רבה פלוגתיה

ורבי יוסי בר חנינא / ואמרי' תניא כוותיה דר' יהושע והדר אמר נימא תיהוי תיובתיה דרבי
 יוסי בר חנינא ואין זו שיטה בתלמוד דאומ' תני כוותיה דפלוני והדר מתיב מינה לאידך
 ובאמת שהיה קשה מאד להתפתח אלא שראיתי הכריתות בשיטה אחרת מתעורר בזה
 ואומר דהתם קים ליה לבעל התלמוד שאותה הכרייתא היתה שגורה וידועה במדרשו של
 רבי יוסי בר חנינא ומה דחיקא ליה מילתא היכי פליג עליה / ושעם מספיק הוא לישב
 השיטה / האמורא אין לה כח לחלוק על התנא בשום פנים בעולם ואמנם גבי רב ור' חייא
 מצינו שאומר לפעמים רב תנא הוא ופליג בפ' דכתובות רבי חייא תנא הוא ופליג בפ' דמציצה
 ופשיטא שאינם תנאים שלא הזכירו לא במשנה ולא בכרייתא אלא ר' שהם
 חשובים כמו תנאים ויכולים לחלוק על משנה וברייתא וזה התרוץ אינו מתרץ אלא מתוך
 דוחק גדול שאינו מוצא תירוץ אחר כדמוכח התם בריש מציצה דמקשה ברישא על רבי
 חייא מכח מתני' ולא מתרץ תנא הוא ופלי' עד לבסוף דלא הוה איפשר ליה בלאו הכי
 בפ' דכתובות דמקשה על רב דאמר חתנים מן המנין וכו' ממתניתא דתניא אבלים וחתני'
 מן המנין ומתרץ מתני' קא ורמית עליה דרב רב תנא הוא ופליג ולא מתרץ כי תניא ההיא
 בברכת המזון וכי קאמר רב בר בר חנא כו' כדמתרץ התם ליבא דרבי יוחנן כבר כתבו שם
 התוספות בזה ג' דוחק יותר וניחא ליה טפי לשנויי רב תנא הוא ופליג ודוקא אנן חשבינן
 לרב כתנא אבל רבי יוחנן לא חשיב ליה כתנא מדלא מתרץ התם גבי רבי יוחנן ר' יוחנן
 כרב ס' / ורב תנא הוא ופליג אלמא לא חשיב רב לרבי יוחנן כתנא /

זיכרון

דמתרץ תלמודא הוה פרוקא והוה מצי למימר פרוקא אחרינא לא הוה
 מינייהו נקט וילפינן הא מילתא מפר' החולץ גבי פלוגתא דרבי ישמעאל
 ורבי עקיבא במקיימי עבדים שאינם מולי' וכו' ואמרי' אדמשני ליה רבי עקיבא בלוקח עבד
 בין השמשות לישני ליה הא ומהדר תו' דמתי טעמי נקט וכן אומ' הכריתות פעמים יש
 כמה פירוקים והתלמוד לא חש לתרץ אלא חד מינייהו /

מצינו

קושיא שמקשה אמורא שמשיב עליה אמורא שקדם לו הרבה כי הא
 דיבמות פרק חרש אמר רבא אי קשיא הא קשיא וקא מהדר רבי אלעזר
 לתרוצה ורבי אלעזר קודם לרבה הרבה וכן בשמעתא קמייתא דחולץ דקא שקלי ושרי
 אביי ורבא לתרוצי קושי' שהקשה רב אשי כדמוכח התם אל' רב אשי אנן ושחישת כשרה
 קא קל' ואביי ורבא קדמו לרב אשי בזמן / וכהג' בדוכתי אחריני והענין בזה לומר שאותה
 הקושיא הוקשית גם בימי הראשונים ותראה /

אשכחן

בתלמוד שהאמורא ישאל בדבר והוה עצמו ישיב לשאלתו ושמך יהיה
 נזכר בין השאלה והפשיטות בפרק אלו מציאות במשנת מצא פירות
 מפורין / וכמה אמ' רבי יצחק קב בד' אמות והאי וכמה הוי מדברי רבי יצחק דליכא למימר
 סתמא דתלמודא קא בעי לה דהא קאמר בתר הכי דלא בעי שיעורא כלל עיין שם / ואם
 כן ע"כ האי וכמה מדברי רבי יצחק הוא וכאלו אמר / אמר רב יצחק וכמה קב בד' אמות וכן
 בחגיגה וכן מוכח בהדיא פרק כל הנט גבי מתני' דגושי נשים ומתרץ רבא לא קשיא /
 והזכירו התם דרב גופיה הקשה הקושיא דאמר בשלמא רבא לא אמר כרבי זירא מתני'
 אלימא ליה לאקשווי אלמא רבא עצמו הקשה הקושיא ודכוותיה במקומות אחרים /

האמורא אין לה כח לחלוק על התנא בשום פנים בעולם ואמנם גבי רב ור' חייא מצינו שאומר לפעמים רב תנא הוא ופליג בפ' דכתובות רבי חייא תנא הוא ופליג בפ' דמציצה ופשיטא שאינם תנאים שלא הזכירו לא במשנה ולא בכרייתא אלא ר' שהם חשובים כמו תנאים ויכולים לחלוק על משנה וברייתא וזה התרוץ אינו מתרץ אלא מתוך דוחק גדול שאינו מוצא תירוץ אחר כדמוכח התם בריש מציצה דמקשה ברישא על רבי חייא מכח מתני' ולא מתרץ תנא הוא ופלי' עד לבסוף דלא הוה איפשר ליה בלאו הכי בפ' דכתובות דמקשה על רב דאמר חתנים מן המנין וכו' ממתניתא דתניא אבלים וחתני' מן המנין ומתרץ מתני' קא ורמית עליה דרב רב תנא הוא ופליג ולא מתרץ כי תניא ההיא בברכת המזון וכי קאמר רב בר בר חנא כו' כדמתרץ התם ליבא דרבי יוחנן כבר כתבו שם התוספות בזה ג' דוחק יותר וניחא ליה טפי לשנויי רב תנא הוא ופליג ודוקא אנן חשבינן לרב כתנא אבל רבי יוחנן לא חשיב ליה כתנא מדלא מתרץ התם גבי רבי יוחנן ר' יוחנן כרב ס' / ורב תנא הוא ופליג אלמא לא חשיב רב לרבי יוחנן כתנא /

הוא פרוקא והוה מצי למימר פרוקא אחרינא לא הוה מינייהו נקט וילפינן הא מילתא מפר' החולץ גבי פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא במקיימי עבדים שאינם מולי' וכו' ואמרי' אדמשני ליה רבי עקיבא בלוקח עבד בין השמשות לישני ליה הא ומהדר תו' דמתי טעמי נקט וכן אומ' הכריתות פעמים יש כמה פירוקים והתלמוד לא חש לתרץ אלא חד מינייהו /

בתלמוד שהאמורא ישאל בדבר והוה עצמו ישיב לשאלתו ושמך יהיה נזכר בין השאלה והפשיטות בפרק אלו מציאות במשנת מצא פירות מפורין / וכמה אמ' רבי יצחק קב בד' אמות והאי וכמה הוי מדברי רבי יצחק דליכא למימר סתמא דתלמודא קא בעי לה דהא קאמר בתר הכי דלא בעי שיעורא כלל עיין שם / ואם כן ע"כ האי וכמה מדברי רבי יצחק הוא וכאלו אמר / אמר רב יצחק וכמה קב בד' אמות וכן בחגיגה וכן מוכח בהדיא פרק כל הנט גבי מתני' דגושי נשים ומתרץ רבא לא קשיא / והזכירו התם דרב גופיה הקשה הקושיא דאמר בשלמא רבא לא אמר כרבי זירא מתני' אלימא ליה לאקשווי אלמא רבא עצמו הקשה הקושיא ודכוותיה במקומות אחרים /

בהרבה

מקומות מניה התלמוד המשנה ומוסיף בה דברים כאומרם חסורי
מיחסרא והק' ודוקא להוסיף אבל להחליף הדבר בהפכו לא כדמוכח
פ' דכתובות גבי כל שלא נהג כמנהג הזה אין יכול לטעון טענת בתולי' ואמר אבוי התם
תני כל שנהגי' ואל' רבא ורוא כל שלא נהגתני' והטעם משום דאדם טועה בנירסא
לחסר דבר ע'י שכחה אבל להחליף דבר בהפכו לא וכן פרש' ז'ל ככה'ג פ'קמא דסנהדרין
התנאים לסת' דבריהם ולא לפרש ולזה אנו יכולים לדוחקן ולהוציאם
ממשמעות ולומר הב'ע או הק' וכיוצא בזה מהדוחקים הרבה בכלויה

סורי סחסרא וכו'
תנא : ש"ן ככ"ג
ס"ף ט"ט נ"א

דרכי

תלמודא שאמר גבי התנאים / אבל דרכי האמוראים לפרש ולא לסתום ולזה אין אנו
יכולים לדוחקם ולהוציאם ממשמעות בשום פנים ולומר הב'ע או הק' וכיוצא בזה מהדוחקי'
שאמרים גבי התנאי' שהאמורא היה לו לבאר ולפרש דבריו' ומדלא פירש דבריו משמען
כפשוטן והאריך בזה הכריתות פ' התכלת' דלא אוקי' התם דברי האמורא באופן שחעמדנו
באותה הסוגיא עצמה בבריית' אחרת גבי חוטי צמר פטורין בשל פשתן ושל פשתן בשל
צמר וכו' והיינו מפני שהאמורא היה לו לפרש דבריו מה שאין כן התנא וזה מכוון דבריו
ואין צורך באריכות /

דברי התנאים לפרש
דרכים ולפי שפירש
אדם כלבט' וזו כתיב
לא ין דרכי האמוראים

אשכחן

דוכתה דמקשי' לימא כתנאי' ומיהדינו כ'ע לית להו מילתא דהך אמורא
בע'ז פר' רבי ישמעל' גבי ע'ז שעובדין אותה במקל חייב כלום' לא בעינן
כעין פנים' ואמר' לימא כתנאי' וכו' מהדרי' כ'ע כעין פנים' בעי' כלומר ולא אתי האמורא
בשום אחד מהם' וכיוצא בזה במקומות אחרים ופליאה דעת מסני' בשנבה לא אוכל לה'
דאיהו דחיק ליה אין יאמר התנא דבר דלא ככ'ע כמ' בהוראת הלשון בפרק שעבר' וקא
מהדר ליה אפ'לו כחד לא אתי ואין זאת שיסת' התלמוד וחכריתורת התעורר בזה התימא
הנפלא ולא העלה בידו כלום זולתי אמ' צריך לבאר טעם כל אחד ואחד לפי עניינו / וצ'ע'
תלמודא אומר לימא תנן סתמא דלא כפלוגי' ופעמים אומר לימא תנן

ס"א כתיב

בכוליה

סתמא כפלוגי' כמו לימא תנן סתמא כר' אליעזר פ' דערוכין גבי לחיים
שאמרנו גבוהים' וכן בברכות וצריך טעם שאין התלמוד מוליך השיטה שזה בכל מקו' ומרי'
החכם גר'ו היה גותן טעם לשבח גבי רבי אליעזר דר' אליעזר שמותי הוא ואין הלכה כמותו
בכל מקום ומה דחיקא ליה מילתא לתלמוד טפי גבי רבי אליעזר לומר לימא תנן סתמא
כותידה כלומר והלכה כמותו כדון סתם במשנה מלמימר תנן סתמא דלא כבר פלוגתיד'
שאומר בכל מקום וכן יש ליתן טעם אי משתבש ככה'ג תנאים אחרים /

לימא תנן סתמא
כ"ל ופעמים לית
תנן סתמא כ"ל

זימנין

גיחא ליה לתלמודא להקשות או לפשוט מבריי' ואף על פי שהיה יכול
להקשות או לפשוט אותו דבר ממשנה' וכגון שהבריייתא מפורשת יותר
כי הא דפר' איזהו גשך והתניא אין פוסקין בה ואף על גב שמשנה היא לקמן' אלא משום
דלא מסיים בה בהדייא יצא השער פוסקין כדמסיים בבריייתא לכך גיחא ליה לאיתוי'
בריתא וכן בהרבה מקומות ומטעם זה נל' לתרץ מאי דקשה בשמעתא קמייחא דברכות
דאמר' התם במערבא בעו מיבעא האי' ובא השמש וטהר ביאת שמשו או דילמ' ביאת אורו
הוא והדר פשוטה מבריתא דקתני' וסימן לדבר צאת הכוכבים וכו' / וכן המשנה היה יכול
לפשוט דקתני' משעה שהכהנים וכו' אלמא ביאת שמשו הוא לא דגיחא להו טפי למפשוט

אמר' וסומנין
תת' ליה לישט
לקמן וזו לשט
כהקטן וזו לשט
סידר השנה

מן הכריתא הואיל ומפורשת יותר מן המשנה דקתני בהדיא וסימן לדבר וכו' **בכוליה**
 תלמודא מהדר לאוקומי מתני' סתמא אליבא דרוד מתנאי דפלוני בראי
 מילתא במקום אחר והוא אומר בכל מקום מני מתני' לא פלוני ולא
 פלוני אבא פלוני ואבא פלוני וכיוצא בזה ואין לשאול אולי דעת שלישי הוא ואהג שמשנה
 זו דליתא לא כמר ולא כמר משום דסתמא אם איתא דהוי דעת ג' כדבר היה מביאו במקו'
 הב' דעות אלא ודאי משנה זו הנשנית סתם על דעת אחד מאותם התנאים שחולקים בדבר
 במקום אחר נשנית והיינו דקא מהדר מני מתני' ואמאן תרמייה'

פעמים

מקשה ממשנה מרישא ואף על גב דאיכא לאדחויי אלא דכמיך אסיפא
 פרק אלו נערות נערה אין קטנה לא ואיכא לדחויי דהתם למעוסי
 בוגרת לא דסמיך אסיפא דקתני כל מקו' שיש מכר אין קנס וכו' דהיינו קטנה שיש לאביה
 בה זכות למוכרה אלמא קטנה לא וכיוצא בזה הרבה

סוגיית

התלמוד בהרבה מקומות להקשות ממשנה שיש לדחות בנקל ולתרוץ
 והדר תו מקשה ממשנה שאין לדחות בריש קרושין והתנן אתרוג שוה
 לאילן בשלשה דרכים ליתני בשלשה דברים וכו' ומרישא דרך הוה ליה למפרך דקתני
 תרומת מעשר שוה לביכורים בשני דרכים וכו' אלא מפני שאותה של אתרוג נדחית בנקל
 כדדחי לה התם מה שאין רישא נדחית בכך משום הכי פריך מינה שדרך התלמוד להקשות
 תחלה דבר שיש לדחות ולתרוץ וכן בכל דוכתא

פעמים

כשהוא אומר הא דפלוני לאו בפירו' איתמר אלא מכללא איתמר פריך
 ואי מכללא מאי כלום ואנ' מכללא מאי הוה הא שפיר שמעינ' לה מכללא
 כמו בפ' זעמנים לא פריך ואי מכללא מאי ויל' דלא שייך להקשות ואי מכללא מאי לא
 היכא ששואל הא דפלוני בפ' איתמר או מכללא איתמר ומייתי' כללא ומסיק בפ' איתמר
 אז שייך למפרך ואי מכללא מאי משום דכיון דקא שרת ומהדר לאסקי' דבפ' איתמר ולא
 מכללא נראה שיש גרועות בכלל כי הא דפרק הבא על יבימתו אמר רבי יעקב בר אידי
 אמר יהושע כל הלכה כר' בן יוחאי אל רבי זירא לרבי יעקב בר אידי בפירו' שמיע לך או
 מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר רבי יהושע בן לוי וכו' עד אמר ליה בפ' שמיע לי
 ומקשה ואי מכללא מאי ומתרוץ משום דאל' שאני התם וכו' וכן כל כהג' אבל בכל מקום
 שאומר לפי האמת הא דפלוני לאו בפ' איתמר אלא מכללא איתמר כגון ההיא דשבועות
 פ' אמר ר' פפא הא דרבי אבהו לאו בפירו' איתמר אלא מכללא איתמר דאמר רב אידי
 בר אבין וכו' ודכוותה טובא בכל כו' האי גזונא לא שייך להקשות ואי מכללא מאי משום
 דקושטא קאמר

דרך

התלמוד להביא משנה דרך קצרה בחולין פרק הורוע והלהיים תנן כו'
 חלבו אסור כחלב בהמ' ודמו טעון כיסוי וכו' ומשנה זו אינה שנויה בסנון
 זה אלא שהתלמוד קצר אותה לפי מה שאריך להביא וכן היא הצעה של משנה כיצד
 שוה לחיה דמו טעון כיסוי וכו' כיצד שוה לבהמה חלבו אסור וכו' וכן פ' דשבועות תנן התם
 מראות ננעים שח' בהרת עזה כשלה וכו' והמשנה במקומה לאו הכי איתא דכך היא הצעה
 של משנה שאת קקרום ביצה שנייה לה קצמר לבן דברי רבי וחכמי' אומרי' שאת קצמר לבן

השואל שיהיה
 מכלל מתנוצ ויכא
 דבר שישני כשני
 כהש' מתנאי

פעמים טרזה טעמ'
 פירוש ופ' לשכח
 למרמי' או רסטי'

דרך התלמוד להקשות
 שפירא וי' ליתני כו'
 ולתרוץ וכו' וכו'
 טעמה גזון להקשות

לכו כפי' אפי' לא שכי'
 וסיק' למעט וכו' טעמ'

דרך התלמוד להקשות
 טעמה דרך קצרה

דברי רבי וחכמים אומרי' שאת כצמר לבן וכו' לא שהתלמוד קצר אותה ולקח דברי חכמים שצריך ודכוותיהו בתלמוד טובא וטעמ' שאין התלמוד רצה להאריך ונקיט לישנא קלילא וגדולה מזו מצא הכריתות במנחות שאומר תנן מלך בסכין מטמא בנדים ואין זו משנה ולא קיצור ממשנה אלא מדיוקא דמתניתין אחרנייחא דוק התם ותשכה וכאן אין צורך להאריך.

בכמה

מקומות בתלמוד אומרי' כחה דהיתרא עדיף טפי לאשמועינן כפר האומר בקידושין תניא מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר הרי זה גט ואקש' ולהר' יהודה דאמר בעמ' נמי פליגי לפלגו בעמ' ומשני להודיען כחו דרבי אפילו במהיום ולאחר מיתה הרי זה גט כלומר וכש' בעמ' והדר מקש' זליפלגו בעמ' להודיען כחן דרבנן דאפי' בעמ' אינו גט ומתריץ כחה דהיתרא עדיף וכן אומר בכל דוכתא ולא פריך ליפלוג בתרוייהו כדפריך בריש ביצה אדמיפלגו בביצה ליפלוג בתרנגולת וכו' כחה דהיתרא עדיף ליפלוג בתרוייהו וליתני תרנגולת היא וביצתה בשא' וכו' ויש מחלקין היכא דהלשון ארוך אין לאשמועינן תרוייהו אלא כחה דהיתרא לבד אבל היכא דהלשון קצר להודיען כח האוסר והמתיר אומר שתייהם כי ההיא דביצה ויא' דביצה דוקא פריך הכי משום שתרנגולה וביצתה חדא מילתא היא.

פעמים

פשיטא תלמודא בעיא ממעשה דאמורא ואף על פי שהיה יכול לפשוט ממשנה שלימה בובמות פרק האשה דבעי' אי חישיגין לתרי' יצחק וקא פשיט לה ממעשה דרבה בר אבוה וכו' ואף על פי שהיה יכול לפשוט ממשנה דקתני וכל מעשה בד' הרי יחזיר וכו' וכן במקומות אחרים והטעם דניחא ליה לאיתויי מעשה משום דמעשה רב.

מצינו

ת' אחד דפשיט מילתא ממשנה פרק כיצד הרגל דבעי' פי' פרה בחצר הגזיק או בחצר המזיק ופשיטא ליה ממתני' ובתר הכי קאמ' ת' ממקומות אחרים והטעם ניהא ליה לתלמודא למפשט מכל המקומות שאיפשר.

מצינו

דמקשה לאמורא מברייתא וקאמר מאן נימא לך דמתרצתא היא דילמא משבשת היא בפרק כל כתבי גבי כל המזיקין נהרגי' בשבת מתיב רבי יוסף וכו' עד אל' ר' רמיה מאן נימא לך דמתקנתא היא דילמ' משבשתא היא והטעם שהכריתות לא היו מוחקות וידועות ככ' ואיפשר שיש ברייתא דלא מיתנייא ביה רבי חי'א ור' אושעיא ואמרי' בעלמא כל ברייתא דלא מיתנייא ביה רבי חי'א ובי רבי אושעיא משבשתא היא וכו' כמ' למעלה והטעם זה ניהא לי בקצת מקומות דמיתיי ברייתא ומא' דאיחמר עלה מאמורא ואף על פי שלא היה צריך כי מהברייתא לבד הוה מייתי הראיה שהיה רוצה כגון בפ' דכותבות דפריך ומי איכא הוראה לאיסור ומשני אין והתניא חוטה השדרה שנפסק ברובו דברי רבי רבי יעקב אומר אפילו ניקב הורה רבי כרבי יעקב אמר רב הונא אין הלכה כרבי יעקב ומן הברייתא לבד בלא מילתיה דרב הונא הוה מוכח דאיכא הוראה לאיסור לא משום דלא לימא משבשתא היא אייתי הא דרב הונא דהואיל ורב הונא איירי עלה ודאי מתקב' היא כך אומר החכם מרי גלילי פעמים מקשה האמורא לחבירו מכח משנה ברייתא וגם לדידיה קשיא ומצי' למפרך ליה וליטעמי' או לדידך מיניחא ולא פריך ליה

מה דהיתרא עדיף

פשיטא תלמודא בעיא ממעשה דאמורא ואף על פי שהיה יכול לפשוט ממשנה שלימה בובמות פרק האשה דבעי' אי חישיגין לתרי' יצחק וקא פשיט לה ממעשה דרבה בר אבוה וכו' ואף על פי שהיה יכול לפשוט ממשנה דקתני וכל מעשה בד' הרי יחזיר וכו' וכן במקומות אחרים והטעם דניחא ליה לאיתויי מעשה משום דמעשה רב.

ותר' ר' אפר' רבויט' דהתא סט' גא' וכו'

מאן נימא לך דמתרצתא היא דילמא משבשת היא בפרק כל כתבי גבי כל המזיקין נהרגי' בשבת מתיב רבי יוסף וכו' עד אל' ר' רמיה מאן נימא לך דמתקנתא היא דילמ' משבשתא היא והטעם שהכריתות לא היו מוחקות וידועות ככ' ואיפשר שיש ברייתא דלא מיתנייא ביה רבי חי'א ור' אושעיא ואמרי' בעלמא כל ברייתא דלא מיתנייא ביה רבי חי'א ובי רבי אושעיא משבשתא היא וכו' כמ' למעלה והטעם זה ניהא לי בקצת מקומות דמיתיי ברייתא ומא' דאיחמר עלה מאמורא ואף על פי שלא היה צריך כי מהברייתא לבד הוה מייתי הראיה שהיה רוצה כגון בפ' דכותבות דפריך ומי איכא הוראה לאיסור ומשני אין והתניא חוטה השדרה שנפסק ברובו דברי רבי רבי יעקב אומר אפילו ניקב הורה רבי כרבי יעקב אמר רב הונא אין הלכה כרבי יעקב ומן הברייתא לבד בלא מילתיה דרב הונא הוה מוכח דאיכא הוראה לאיסור לא משום דלא לימא משבשתא היא אייתי הא דרב הונא דהואיל ורב הונא איירי עלה ודאי מתקב' היא כך אומר החכם מרי גלילי פעמים מקשה האמורא לחבירו מכח משנה ברייתא וגם לדידיה קשיא ומצי' למפרך ליה וליטעמי' או לדידך מיניחא ולא פריך ליה

מה דהיתרא עדיף

מאן נימא לך דמתרצתא היא דילמא משבשת היא בפרק כל כתבי גבי כל המזיקין נהרגי' בשבת מתיב רבי יוסף וכו' עד אל' ר' רמיה מאן נימא לך דמתקנתא היא דילמ' משבשתא היא והטעם שהכריתות לא היו מוחקות וידועות ככ' ואיפשר שיש ברייתא דלא מיתנייא ביה רבי חי'א ור' אושעיא ואמרי' בעלמא כל ברייתא דלא מיתנייא ביה רבי חי'א ובי רבי אושעיא משבשתא היא וכו' כמ' למעלה והטעם זה ניהא לי בקצת מקומות דמיתיי ברייתא ומא' דאיחמר עלה מאמורא ואף על פי שלא היה צריך כי מהברייתא לבד הוה מייתי הראיה שהיה רוצה כגון בפ' דכותבות דפריך ומי איכא הוראה לאיסור ומשני אין והתניא חוטה השדרה שנפסק ברובו דברי רבי רבי יעקב אומר אפילו ניקב הורה רבי כרבי יעקב אמר רב הונא אין הלכה כרבי יעקב ומן הברייתא לבד בלא מילתיה דרב הונא הוה מוכח דאיכא הוראה לאיסור לא משום דלא לימא משבשתא היא אייתי הא דרב הונא דהואיל ורב הונא איירי עלה ודאי מתקב' היא כך אומר החכם מרי גלילי פעמים מקשה האמורא לחבירו מכח משנה ברייתא וגם לדידיה קשיא ומצי' למפרך ליה וליטעמי' או לדידך מיניחא ולא פריך ליה

כזיכו

ליה זה בתלמוד אין מספר כמ"ש התוספות בכל מקום הוה מצי למי"מ וליטעמי ולא אמר
 אמורא דאוקי ברייתא וליה לא סל"כ הך טעמא והוה מצי לאוקומי הך
 ברייתא בענין אחר דסל"כ הכי אלא משום דדחיק ברייתא בהך טעמא ניהא
 ליה לאוקומ' כפשט' ואף על גב דלא סל"כ כי הא דפר' שור שנגח את הפרה גבי הא דקתני
 נגח משלם את הכופ' רובע אינו משלם את הכופ' דמוקי לה אבי' להא דרובע ברבעה
 ולא קטלה ורבא מוקי לה ברבעה וקטלה ואפ"ה אינו משלם כמו בקרן משו' דקרן כונתה
 להזיק רביעה אין כונתה להזיק וואמרינן במאי קא מיפלגי ברנל שדרסה ע"ג תינוק קא
 מיפלגי פ' דרבא סל"כ דפטור הרגל כיון שלא כיון להזיק והוה לרובע ואף על גב דרבא סל"כ
 בפ"ק דרגל שדרסה ע"ג תינוק חייב ואפ"ה מוקי לה הכי משום דפשט הכרייתא יותר משמע
 ברבעה וקטלה כדאיתא התם ודכותא טובא

דרך

האמורא למיבעי בעיא חדא דשמעי' מינה תרתי לפי תשובת המשיב ובאופן
 אחר היה יכול לשאול בפרק לו טריפות בעו מיניה רב כהנא ורב אסי מרב
 נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן מהו ואקשינן ותבעי להו חדא כלומר צלע אחרת ומהדרי'
 חדא דשמעינן מינה תרתי קא בעו מיניה כלומר לפי תשובת המשיב מצי למיפשט תרתי
 דאי מהדר להו ב' כשירה כ"ש אחת ואי מהדר טריפה אחת כשרה דאי ס"ד אחרת נמי
 טריפה הוה מהדר להו בריתתא שתיים קא בעיתו דמשמע הא אחת פשיטא לכו דשרי והא
 אפילו אחת טריפה ומדקא מהדר בניחותא שתיים טריפה משמע הא אחת כשירה אבל אי
 מהדר להו אחת כשירה אכתי תרתי מיבעי להו אי כשירה או לא וכל' לפ"ז מאחת נמי הוה
 שמעינן תרתי דאי מהדר להו טריפה כ"ש שתיים ואי מהדר להו כשירה הא שתיים טריפת
 דאי ס"ד ב' נמי כשירה מירתח הוה רתח בתמי' ב' כשרה אחד מיבעיא לא לקולא הוא דאמר'
 מירתח קא רתח אבל להומרא לא רצוני אם השואל יטעה להומרא לא חש המשיב
 לאהדורי' בריתתא אבל מהדר ליה בניחותא ולא הוה שמעי' מינה לאידך גיסא ואכתי קא
 מיבעיא לן אבל אי טעי לקולא מירתח קא רתח כמ"ש זהו דרך הסוגיא בפרק אל' טריפות
 ודון מינה לכל המקומות כמ"ש התוספות בכתובות פרק נערה גבי מכרה כתובתה לבעלה
 יש לה כתובת בנין דכרין או לא ואקשינן ותיבעי מוחלת כלומר דהוי חדא דשמעינן מינה
 תרתי דמוחלת הוה שמעינן מוכרת כמו שמבאר בתוספות תעיין שם וכאן אין צורך
 באריכות דאנא הא דלאי חספא ואת תשכח מרגניתא

פעמים

בעי בעיא אמורא בא"תל מבטיא אחרת שלו או של חבירו כגון הנהו
 דפסחים עכבר נכנס וככר בפיו ועכבר יוצא וככר בפיו מהו מי
 אמרינן היינו הא דעייל הוא דנפיק או דילמא אתריגא הוא וא"תל היינו דעייל הוא דנפיק
 עכבר שחור וכו' וכן טובא כה"ג התם ובהרבה מקומות ובשבעות בעי רבא שבעה שלא
 אוכל עפר בכמה בעי רב אשי שבעה שלא אוכל חרצן בכמה ופרשי דרב אשי בא"תל
 דעפר קא בעי חרצן וכאלו רבות עוד לפעמים בעי בעיא אחת ודעתו לשתי בעיות בא"תל
 כו היא דע"ז פרק רבי ישמעאל דבעי רב המנוגא דיתך כלי לע"ז מהו כלומר כלי ע"ז שנשבר
 וחזר ותקנו מהו ולענין טומאה ישנה קא מיבעיא ליה אי הדרא כדן טומאה דאורייתא
 או לא הדרא כדמפרש התם ואקשי' ותבעי ליה שאר טומאות דרבנן ומסיק חדא מנו חדא

סבביה שתי לסיפת
 וליטעמי נגח ע"ג
 נחתת אשתיא רחמי
 כדריגא וליטעמי
 ליה
 ליה באשתיא רחמי
 שתיא חסד נגח
 שניה וכו' ליה ע"ג
 המשיב

קא מיבעיא ליה והק' שומאה דרבנן מי הדרא או לא ואתל לא הדרא שומאת עז מאי וכו' ודכוותה פרק כיצד הרגל גבי יש העדה בצורות וכן במקומות אחרים ומורי החכם גר' אמר דכשבעי באתל של תלוקה שמתחיל באותה השיטה ועשה כל הבעיות שאם מתחיל באתל ומותר כל הבעיות שבעי הוא כמותב ומצינו בכתובות פ"א דבעי מהו לבעול בתהלה בשבת וכו' ומשני מסדרא שאו אתל כרבי יהודה ואסור הל' אתל כר' ומותר לפי שהם חולקים של רבי יהודה דבר שאינו מתכוין אסור ולר' ש' מותר ואמר מורי גר' דלא קשיא שאף על פי שבעי אליבא דרבי יהודה ואסור בדעת רבי יהודה יש צד שהוא מותר כגון שהוא מקלקל ומן הבעיא נפיק מינה התר גכ עיין שם עכ' מהחכם מורי גר' דמקשה מקמל תנינא חדא זימנא מתרי תנאי דחד תנא אמר מילתא

מצין

ואידך תנא אמרה כדוכתא אהרינא כי הא דפר' עשרה יוחסי' במשנת אבא שאול אומ' לשתוקי בדוקי ואמר' מאי בדוקי אילימא שבדקין את אמו תנינא חדא זימנא ראוה מדברת וכו' ומילתא דהכא אבא שאול אמר' ומילתא דהתם רג' ורבי יהושע אמרוה ואין שיטת התלמוד להקשות מאי קמל' תנינא זימנא חדא מתרי תנאי אלא מסתם משנה לסתם משנה ועל רבי קא פריך מקמל' רבי הא תנינא חדא זימנא אלא שיש לומר דהתם בקדושין הכי קא פריך תנינא חדא זמנא כלומר אמאי לא תנא להו רבי בחד דוכתא

ולומר התם וכן אבא שאול אומר וכן מציינו תנינא ממשנה לברייתא פרק אותו ואת בנו גבי הזורע כלאים לוקה וכו' ומקשינן תנינא נזיר שהיה שותה יין כל היום וכו' והך דהזורע כלאים לוקה אינה משנה אלא ברייתא ומבריתא למשנה אין שיטת התלמוד להקשות מקמל' תנינא חדא זימנא דכמה דוכתי אשכחנא בברייתא מה ששונה במשנה אלא דהכי קא פריך דמ' היל' לשנות ברייתא באותו ענין ששונה במשנה אחר שהדין אחד וכן כתבו שם התוספות

פעמים

מקשה התלמוד מאיסורא דרבנן לאיסורא דאורייתא ומתרץ לא דמי דאורייתא לדרבנן והמקשה היה סבור לרמורת משום דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון והכי אמרינן בהדיא פ"ק דיבמות גבי צרת סוטה דמקשה מסוטה דאורייתא ומתרץ אמנא אנא דאורייתא ואת אמרת דרבנן ואמרי ודקרי לה אמאי קרי לה כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ובהכי קא מתרצה לי מאי דקשיא בפר' בתרא דעז' דמקשה התם מטומאת עם הארץ דרבנן לטומאת שרץ דאורייתא אלא שאחר כך ראיתי בתוספות דטומאת עם הארץ דאורייתא הוא תענין שם וכאן אין מקום להאריך

זבנין

כשמקשה על תנא מדידה אדידיה מתרץ הא דיעיה הא דרביה כלומר חדא סברא דנפשיה וחדא סברא דרביה ולויה לא סבירא ליה וזה תמצא בהרבה מקומות ופעמים שמתרץ על כי האי קושיא תרי תנאי ואליבא דפלוגי כמו תרי תנאי ואליבא דרבי איעזר בריש ברכות וכן בכלויה תלמודא ור' ל' אמר הכי אמר מר וחד אמר דלא אמר הכי מר אלא הכי וכמו שמציינו תרי תנאי ואליבא דפלוגי כך מציינו תרי אמוראי ואליבא דפלוגי כמו תרי אמוראי ואליבא דרבי יוחנן ובהרבה מקומות ואי לאו דמסתפינא אמנא דכל כהג' לא משקר חד מגייהו אלא שמעו מפי רבן ומשכחת ליה דמעקרא אמר הכי ושוב חזר בו האחד שמע החזרה והאחר לא שמע וסעד ליה במסכת ביצה

המנהג הרגל גבי יש העדה בצורות וכן במקומות אחרים ומורי החכם גר' אמר דכשבעי באתל של תלוקה שמתחיל באותה השיטה ועשה כל הבעיות שאם מתחיל באתל ומותר כל הבעיות שבעי הוא כמותב ומצינו בכתובות פ"א דבעי מהו לבעול בתהלה בשבת וכו' ומשני מסדרא שאו אתל כרבי יהודה ואסור הל' אתל כר' ומותר לפי שהם חולקים של רבי יהודה דבר שאינו מתכוין אסור ולר' ש' מותר ואמר מורי גר' דלא קשיא שאף על פי שבעי אליבא דרבי יהודה ואסור בדעת רבי יהודה יש צד שהוא מותר כגון שהוא מקלקל ומן הבעיא נפיק מינה התר גכ עיין שם עכ' מהחכם מורי גר' דמקשה מקמל תנינא חדא זימנא מתרי תנאי דחד תנא אמר מילתא

ואידך תנא אמרה כדוכתא אהרינא כי הא דפר' עשרה יוחסי' במשנת אבא שאול אומ' לשתוקי בדוקי ואמר' מאי בדוקי אילימא שבדקין את אמו תנינא חדא זימנא ראוה מדברת וכו' ומילתא דהכא אבא שאול אמר' ומילתא דהתם רג' ורבי יהושע אמרוה ואין שיטת התלמוד להקשות מאי קמל' תנינא זימנא חדא מתרי תנאי אלא מסתם משנה לסתם משנה ועל רבי קא פריך מקמל' רבי הא תנינא חדא זימנא אלא שיש לומר דהתם בקדושין הכי קא פריך תנינא חדא זמנא כלומר אמאי לא תנא להו רבי בחד דוכתא

מקשה התלמוד מאיסורא דרבנן לאיסורא דאורייתא ומתרץ לא דמי דאורייתא לדרבנן והמקשה היה סבור לרמורת משום דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון והכי אמרינן בהדיא פ"ק דיבמות גבי צרת סוטה דמקשה מסוטה דאורייתא ומתרץ אמנא אנא דאורייתא ואת אמרת דרבנן ואמרי ודקרי לה אמאי קרי לה כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ובהכי קא מתרצה לי מאי דקשיא בפר' בתרא דעז' דמקשה התם מטומאת עם הארץ דרבנן לטומאת שרץ דאורייתא אלא שאחר כך ראיתי בתוספות דטומאת עם הארץ דאורייתא הוא תענין שם וכאן אין מקום להאריך

כשמקשה על תנא מדידה אדידיה מתרץ הא דיעיה הא דרביה כלומר חדא סברא דנפשיה וחדא סברא דרביה ולויה לא סבירא ליה וזה תמצא בהרבה מקומות ופעמים שמתרץ על כי האי קושיא תרי תנאי ואליבא דפלוגי כמו תרי תנאי ואליבא דרבי איעזר בריש ברכות וכן בכלויה תלמודא ור' ל' אמר הכי אמר מר וחד אמר דלא אמר הכי מר אלא הכי וכמו שמציינו תרי תנאי ואליבא דפלוגי כך מציינו תרי אמוראי ואליבא דפלוגי כמו תרי אמוראי ואליבא דרבי יוחנן ובהרבה מקומות ואי לאו דמסתפינא אמנא דכל כהג' לא משקר חד מגייהו אלא שמעו מפי רבן ומשכחת ליה דמעקרא אמר הכי ושוב חזר בו האחד שמע החזרה והאחר לא שמע וסעד ליה במסכת ביצה

ביצה פרק אין צדין דפליגי התם לוי ורב ואמר רב לעולם אל ימנע עצמו מביט המדרש
 אפילו שעה אחת דנאנא ולוי הוה יתיבנא קמיה דרבי כי אמר רבי להא שמעתתא באורתא
 אמר מותרין באכילה בצפר אמר מותרין לקבל אנא דהואי במדרשא ושמעתה הדרי בי
 וקבלתי לוי דלא הוה בי מדרשא לא שמע ולא הדר ביה אלא שלא נראה כן מדברי
 רש"י פרק אף על פי נבי הא דאמרי התם ביחא לן דפליגי תרי אמוראי ואליבא דנפשייהו
 ולא פליגי תרי אמוראי ואליבא דחד אמורא וכתב רש"י שם וזה לשונו דכי פליגי תרי איבא
 דחד מר אמר הכי אמר פלוני ומר אמר הכי אמר פלוני חד מנייהו קא משקר אבל כי פליגי
 אליבא דנפשייהו בדין או באיסור והיתר כל חד וחד אמר הכי מסתברא טעמא ואין כאן
 שקר דכל חד וחד סברא דנפשיה קאמר יחייב טעמא להיתרא ומר יחייב טעמא לאיסורא
 אלו ואלו דברי אלהים חיים זימנין דשייך האי טעמא וזימנין דשייך האי טעמא שחטעם
 מתהפך לפי שני הדברים בשינוי מעט כל אלו דברי רש"י

דרך

התלמוד לקצר המקראות ואינו מביא אותם כהיותן כמו דאמר רחמנא
 ונתן הכסף וקם לו בנן שאכלו ואין הפסוק אלא ויסק חמישית כסף ערכך
 עליו וקם לו וכן בפ' הוראה לקיים מה שנאמר כל החלומות הולכין אתה הפה והיינו קרא
 ויהי כאשר פתר לנו כן היה וכן בערובין פרק כל הדר כל שאין דעתו מיושבת עליו אל
 יורה שנאמר בצר אל יורה ואין זה מקרא בכל התורה אבל קרא דעניה ושכורה ולא מין
 קא דריש דמדמה צרה לשכרות ובשכרות כתיב להכדיל ולהורות כדדרשינן בכריתות
 אב מהאי קרא קא דריש היערוך שועך לא בצר כלומר בשעת צרה אל תערוך תפלתך
 וכן בהרבה מקומות מביא התלמוד פסוקים בקצרה כך ראיתי בתוספות דעירובין

אורחיה

דתלמודא בהרבה מקומות מייית דרשה בחד קרא ואף על פי שאותה
 דרשה לפי האמת נפקא לן מפסוק אחד אפה לפי שהיא פשוטה יותר
 מאתו פסוק מיייתי לה הכי כמו ספר כריתות ספר כורתה ואין דא כורתה דמייתי בכלליה
 תלמודא והאי כרבי יוסי הנלילי כדאיתא בקידושין אבל לרבנן מוכתב לה נפקא דדרשי
 הכי וכתב לה בכתובה מתגרשת ואינו מתגרשת בכסף וכן בפרק החובל דמייתי בנעוריה
 בית אביה כל שבה שבנעוריה לאביה ובכתובות וקדושין מסיק דההוא קרא בהפרת גדרים
 הוא דכתיב וכהנה רבות בתלמוד

מצינו

כשמביא ראיה ממקרא והדר ממעשה מקשה התלמוד ואומר וכי מאחר
 דמקרא ממעשה למה לי בפך דקידושין האומר תרופתי מקודשת שנאמר
 והיא שפחה גורפת לאיש ועוד ביהודה גירין לארוס תרופה ומקשינן ויהודה עוד לקרא
 כלומר וכי הפסוק צריך סיוע ממנהג יהודה ומה יש לדקדק קצת בעז' פר' אין מעמידן נבי
 ישראל שגטפול לגוי בדרך ושאל לו להיכן אתה הולך ירחיב לו את הדרך כדרך שהרחיב
 יעקב לעשו דכתיב עד אשר אבוא וגו' ומעשה בתלמידיו של ר' עקיבא שהיו מהלכין דאמאי
 לא מקשה שם כדרך שמקשה בקדושין כדכתיבנא אלא שיש לחלק
 אי בעית אימא שלא דבר קודם לכן כלל כמו אמ' קרא ואמ' סבר ודכוותיה
 שובא וכן גמי אשכחן אמר רבי שלא דבר אדם לפניו ואין קפידא בכך
 ת"ש בין להקשות בין לפשו בכללי תלמודא

מצינו

מצינו

לבי שישן בדין
 אמר רבי אבהו
 דתרי אמוראי

דרך התלמוד לקצר
 המקראות ואינו
 מביא אותם כהיותן

סיימו דרשו סתם חתום
 ויש רש"י לה שפסוק
 יותר

כדתנן שם א"ל
 למה דבר קודם לכן
 כדתנן שם א"ל
 כן תלמודא

התלמוד לומר חשבון מופלג ולא דוקא אלא גוזמא בעלמא והם ממאה
 ולמעלה אבל ממאה ולמטה דוק הוא כדאית כהדיא פק דערוכין בשלמא
 לבר קפרא על דרך גוזמא מאה אלא לרבי יהודה מנא לן וכו'
 בתלמוד שמסדר דברי האחרונים לפני הראשונים בשמעתא קמיתא
 דפרק אין מעמידין דמסדר התם דברי רבינא ורבנא לפני דברי רבי פרת
 ורבי פרת היה בנו של רבי אלעזר בן פרת שהיה בימי התנאים כדאיתא בפ"ק דנדה
 והטעם משו"כ דכל אחד מוסיף על חברו ומאן דשפי מילת אחבריה ראוי לקובעו באחרונה
 אי נמי משום דהך דרבי פרת עיקר קבעה הספק באחרונה וכן כל כיוצא בזה

דרך

מצינו

התלמוד לסדר יחד מאמרים מחכם אחד ואף על גב דלא שייכי אהדדי כי
 הא דפרק אין מעמידין שמביא כמה דברים זה אחר זה מחלוקת רבי יוחנן
 ורבי אלעזר ורש בר גחמני וכן דרך נהוג בכליה תלמודא
 ת"ש שאינו לא ממשנה ולא מכרייתא אלא ממימרא בניזר פ"ג מינין

דרך

מצינו

ייתור לשון משנה פעמים מדקדק התלמוד מאותו ייתור ופעמים אינו
 מדקדק כמו נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה מדקדק התלמוד נמצא
 למעושי מחור סימנים אחריו העורף וגבי נמצא כשר בתורים פסול בכני יונה וכו' באותו
 הפר' עצמו לא מדקדק נמצא למעושי מאי והכריתות אומ' דכל היכא דאיכא לדקדק דייקי'
 ואי ליכא לדקדק לא דייקי' דאורחא דמשנה בכל דבר שיש שני הפכים לומר נמצא כדי
 שלא נשכח אחד מן אותם ההפכי שיש בכלם קו' לכאן ולכאן לומר שאין אחד מן ההפכי
 ראוי אך בתוספו ראיתי טעם למה אינו מדקדק בכאן כמו שמדקדק בכאן ועיוין שם פירקא
 קמא דחולין וכאן אין מקום להאריך ונכון יתבונן בכל המקומו למה אין התלמוד מדקדק
 בכאן כמו בכאן

אשכחן

פעמים

כשמקשה ליפלוג וליתני בדידה מתרץ כולה בדידה קא מיירי כלומר לא
 בעי התנא לאשמועינן חילוקין דהך דידיה כדקאמרת אבל יש דידיה שבו
 רוצה התנא לאשמועינן חילוקין וכולא אורחי הוא כי הא דפר קמא דבבא קמא גבי פלגא
 גזקא כלומר חצי גזק שהתורה חיובה בשור תם רב פפא אמר ממונא ורב הונא בריה דרב
 יהושע אמר קנסא ונפקא מינה אם משלם על פי עצמו דקל מודה בקנס פטור ואקשינן
 למאן דאמר קנסא מדתנן המית שורי את פלוני או המית שורו של פלוני את שורי הרי זה
 משלם על פי עצמו מאי לאו בתם כלומר וקשיא למאן דאמר קנסא ודחינן לא במועד
 והדר מקשה אבל תם מאי אינו משלם על פי עצמו אה' מדתני סיפא המית שורי עבדו של
 פלוני הרי זה אינו משלם ע"פ עצמו ליפלוג וליתני בדידה כלומר הא דלא אשכח פטור
 ע"פ עצמו אלא בעבד ליפלוג בדידה כלומר בבן חורין הוה מצי לשוווי חילוק דאיכא דלא
 משלם ע"פ עצמו וליתני הכי במה דברים אמורי במועד אבל בתם אינו משלם ע"פ עצמו
 ולמה לי דשביק' תנא לאורחיה גבי גזק מבן חורין לעבד ומשני כולה במועד קא מיירי
 כלומר חילוקין דמועד בעי תנא לאשמועינן ולא חילוקין דבן חורין כדקא אמרת דאו הוה
 שביק לאורחיה דרישא איירי במועד וסיפא בתם ודכוותיה ביבמות כלה בטהור קא מיירי
 והארכתי בזה כדי שתתבאר ותתלבן השיטה יפה יפה

כל

דרך התלמוד לומר
 חשבון מופלג ולא
 דוקא אלא גוזמא
 בעלמא והם ממאה
 ולמעלה אבל
 ממאה ולמטה
 דוק הוא כדאית
 כהדיא פק דערוכין
 בשלמא לבר קפרא
 על דרך גוזמא
 מאה אלא לרבי
 יהודה מנא לן וכו'

סדר רבי הירושמי
 בשם רבינא

דרך התלמוד לסדר
 יחד מאמרים
 מחכם אחד ואף
 על גב דלא שייכי
 אהדדי כי הא דפרק
 אין מעמידין שמביא
 כמה דברים זה
 אחר זה מחלוקת רבי
 יוחנן ורבי אלעזר
 ורש בר גחמני וכן
 דרך נהוג בכליה
 תלמודא ת"ש שאינו
 לא ממשנה ולא
 מכרייתא אלא ממימרא
 בניזר פ"ג מינין

מצינו ייתור לשון משנה
 פעמים מדקדק
 התלמוד מאותו
 ייתור ופעמים אינו
 מדקדק כמו נמצא
 כשר בשחיטה פסול
 במליקה מדקדק
 התלמוד נמצא
 למעושי מחור
 סימנים אחריו
 העורף וגבי נמצא
 כשר בתורים פסול
 בכני יונה וכו' באותו
 הפר' עצמו לא
 מדקדק נמצא
 למעושי מאי והכריתות
 אומ' דכל היכא
 דאיכא לדקדק
 דייקי' ואי ליכא
 לדקדק לא דייקי'
 דאורחא דמשנה
 בכל דבר שיש שני
 הפכים לומר נמצא
 כדי שלא נשכח
 אחד מן אותם
 ההפכי שיש בכלם
 קו' לכאן ולכאן
 לומר שאין אחד
 מן ההפכי ראוי
 אך בתוספו ראיתי
 טעם למה אינו
 מדקדק בכאן
 כמו שמדקדק
 בכאן ועיוין שם
 פירקא קמא
 דחולין וכאן אין
 מקום להאריך
 ונכון יתבונן
 בכל המקומו
 למה אין התלמוד
 מדקדק בכאן
 כמו בכאן

פעמים כשמקשה ליפלוג
 וליתני בדידה מתרץ
 כולה בדידה קא מיירי
 כלומר לא בעי התנא
 לאשמועינן חילוקין
 דהך דידיה כדקאמרת
 אבל יש דידיה שבו
 רוצה התנא לאשמועינן
 חילוקין וכולא אורחי
 הוא כי הא דפר קמא
 דבבא קמא גבי פלגא
 גזקא כלומר חצי
 גזק שהתורה חיובה
 בשור תם רב פפא אמר
 ממונא ורב הונא בריה
 דרב יהושע אמר קנסא
 ונפקא מינה אם משלם
 על פי עצמו דקל מודה
 בקנס פטור ואקשינן
 למאן דאמר קנסא
 מדתנן המית שורי את
 פלוני או המית שורו של
 פלוני את שורי הרי זה
 משלם על פי עצמו מאי
 לאו בתם כלומר וקשיא
 למאן דאמר קנסא ודחינן
 לא במועד והדר מקשה
 אבל תם מאי אינו משלם
 על פי עצמו אה' מדתני
 סיפא המית שורי עבדו של
 פלוני הרי זה אינו משלם
 ע"פ עצמו ליפלוג וליתני
 בדידה כלומר הא דלא
 אשכח פטור ע"פ עצמו
 אלא בעבד ליפלוג
 בדידה כלומר בבן חורין
 הוה מצי לשוווי חילוק
 דאיכא דלא משלם ע"פ
 עצמו וליתני הכי במה
 דברים אמורי במועד
 אבל בתם אינו משלם
 ע"פ עצמו ולמה לי
 דשביק' תנא לאורחיה
 גבי גזק מבן חורין
 לעבד ומשני כולה
 במועד קא מיירי כלומר
 חילוקין דמועד בעי
 תנא לאשמועינן ולא
 חילוקין דבן חורין
 כדקא אמרת דאו הוה
 שביק לאורחיה דרישא
 איירי במועד וסיפא
 בתם ודכוותיה ביבמות
 כלה בטהור קא מיירי
 והארכתי בזה כדי
 שתתבאר ותתלבן
 השיטה יפה יפה

כל מקום

השער השני

פרק שני

יה

שיש מחלוקת בין החכמים אומ' התלמוד בהכנס האחרון ופלוני אומר כלומר שמקדים שמו לאמירתו ולא יאמר אמר פלוני וכלל זה יהיה שמור בידך שבכל מקום שתמצא בתלמוד פלוני אומר בידוע שהוא חולק על שלפניו ואמר פלוני בידוע שאינו חולק ולא בא אלא לסייע או להוסיף

הא דאמרינן

בכולי תלמודא דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן המ עיקר הדין אבל גילוי מילתא בעלמא כלומר לגלות שהפסוק מיירי בהכי ילפינן כדמוכח פ"א מקמ' דתניא וכי יגח אין נגידה אלא בקרן וכה"א ויעש לו צדקיה בן כנענה קרני ברזל וכו' ואמר בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו ושואל התלמוד מאי ואומר ורצה להשיב שצריך מפני שהפסוק הראשון היה קבלה ולא ילפינן מיניה ואקשינן עלה והוא מילף הוא בתמי' כלומר והלא לא ילפינן מדברי קבלה לא חיוב ולא פטור אלא גלויה מילתא יליף לדברי תורה מדברי קבלה וכן כל כהג'

מצינו

בהרבה מקומות בתלמוד בתיבות זו אצל זו הראשונה בניחותא והשנייה בתמיה כמו בריש מנלה מנא לן מנא לן כדבעי למימקמא חכמי' הקלו על בני כפרים וכו' דמנא לן הראשון בעית היא ובניחותא קרי' ליה והק' מנא לן כל הני זימנין דקתני במתני' וקא מתמהינן עליה מנא לן כלומר מנא לן קא בעית והא טעמא כדבעינן למימר קמא חכמים הקלו וכו' כהג' בעז' פרק השוכר גבי משיכה בגוי קינה דאמרי' מאי הוי עלה מאי הוי עלה דאמרינן וכו' כלומר מאי הוי עלה הראשון בניחותא והשני בתמיהא וכאלו רבות בתלמוד

פעמים

יש אמוראים חולקים ואומ' התלמוד שאינם חולקים אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי כלומר דכל חד וחד מודה לתבריה בפך דמציע' קטנה אין לה חצר ואין לה ד' אמות רבי יוחנן אמר יש לה חצר ויש לה ד' אמות ואף על גב דמשמע דפליגי קאמר התם דחד מיירי בנישין וחד מיירי במציאה ולא פליגי כלומר ומר מודה ליה בנישין ומר מודה ליה במציאה וכה"נ איכא טובא וכל היכא דאיפשר לומר כן ושלא לעשות פלוגתא בין החכמים שפיר דאמי'

סוגיית

התלמוד בהרבה מקומות כשדורש תרי' מילי מחד קרא מקשה ואומר ודילמא כוליה להכי הוא דאתא כלומר לתד מנייהו ומל' תרויהו ב' הכונס גבי ובער בשדה אחר דדריש מינה תרתי' חדא ששמין על גבי שדה אחרת ועוד אחר ולא ברשות הרבים ומקשה ואימא כוליה להכי הוא דאתא ומשני אם כן ליכתוב קרא וכו' וכן בכל דוכתא

ופעמים

אומר על כי האי קושיא מכדי שקוליהם ויבואו שניה' הי מנייהו מפקת בריש קמא ולכתוב רחמנ' ושלא את בעירה ולא בעי' ובער דמשמע רגל ומשמע שן דכתיב ושן בהמות אשלה כס' אי כתב ושלת הוה אמניא אוהא או הא וכו' ומקשינן מכדי שקוליה' הם ויבואו שניהם וכו' וה"פ שקוליה' הם בהומרות שהחומר שיש בזה יש בזה ויבואו שניהם ממשמעות הכתוב דמסתמא תרויהו' אתו דדי' מינייהו מפקת אחר שאין יתרון בזה על זה והתוספות מחלקין בכה"נ בין לרבות ולמעט ואומרים דלמעט אע"פ שהן שקולין וימעטו שניהם לא ממעטינן להו' מחד קרא

שלא יעיל טרונג אהו
חוקק עיל סלסל טרונג
ועתה חוקק

כפרי וורה סכרי
לע יאסין עקר ה
אסתי יעטויז פסטי

מתת כ יכנס
אנ האמר בטחונת
כפרי

כד א"ל חכמי וסר
מרע ויבא

כאמרו רבי של
קנין קבילה ואל
כאלה יהי הוא רגוע

ככרי קושיא תפ ויכנס
לטהי ה' מרתן ששון

השער השלישי

פרק ראשון

חיכא דאמרי' שמעת מינה קושיא למקום אחר היא או למילתא דאמורא או
לבעיא דלא איפשיטא במקומה קא פריך ותפשוט מהכא כנוח הך דריש פרק
היה קורא שמעת מינה מצוות צריכות כוונה כלום קשיא לרבא שאומר ברה התוקע לשיר
יצא ובעז' פרק השוכר גבי משיכה בנוי אקשי' ותבעי' ליה כליו' שמעת מינה כליו' של לוקח
ברשות מוכר לא קנה לוקח כלו' ובעיא היא בפרק המוכר את הספינה ולא איפשיטא
ודכוותיהו טובא בכלייה תלמודא

כל
הכא רבא רבא
וליוו למקום אחר הוה

השער השלישי בדרכי המשנה וארחות עקבותיה אשר לא

גודעו ועל מה אדניה הטבעו' ואת הדרך אשר ילכו בה דורשי יי' לא יחסרו כל טוב
והלקתינו גם כן לשני פרקים על דרך שערים

הראשון סתם הוראה לקולא מדקא פריך בפ' דכתובות ומי איכא הוראה
לאיסור ופרשי' זל' דאיסור לא קרי הוראה משום דכל אדם רשאי להחמיר
והאוסר אינו צריך סמיכת דבר שאפילו מן הספק שאין הלכ' ברורה לו הוא בא ואוסר אבל
המקל סומך על שמועתו או על סברתו והיא הוראה' ומיהו התם מסיק דאיכא הוראה
להומרא וזה על המעט וכמו שמביא לשם

הפרק

סם הוראה לקולא

במשנה דבר זה מותר ואינו מותר לגמרי אבל הוא מותר מצד אחד ואסור
מצד אחד ומותר דקאמר רוצה לומר מצד אחד בפרק שני דבכורות ודם
שרץ אין חייבין עליו רוצה לומר משום דם אבל חייבין עליו משום שרץ דדמו כבשרו וכן
כל כיוצא בזה

מצינו

במסכת שבת
ובמסכת נדרים
ואם היה מותר
לומר וכו'

במשנה ובברייתא ואו במקו' או כמו חלץ ועשה מאמר ביבמות ר"ל חלץ
או עשה מאמר וכן הרבה כיוצא בזה' וכן הוא דרך המקראות כמו איש
אמו ואביו ר"ל אמו או אביו ורבים כמוהו

פעמים

ו. וכן במקום אחר

יש ש'ן במקום ואו בכתובות פרק האשה שנתארמלה ואם יש להם עדים
אפילו עבד אפילו שפחה הרי אלו נאמנין שאין אדם נאמן על פי עצמו ול'ל
ואין אדם וכו' ויש ספרי דגרסי ואין' ואין כן הנסחא הסודיות וכן קבלתיה מפי החכם מרי
גדלו וכיוצא בזה פירקא קמא דביצה שאמר כירה מוכן הוא ר"ל ואמר כירה מוכן הוא דפריך
התם אפר כירה מאן דכר שמה ומסיק אימ' ואפר כירה מוכן הוא וכאלה רבות בתלמוד

וכן

יש ש'ן במקום ואו

אומר תנא הלכה כפלוגי שקדם לו בזמן הרבה ורוצה בשיטתו פרק אין
צדין ר"ש בן מנסיא וחביריו אומרים הלכה כרבי מאיר' וקא מתמה והא
אינהו קשישי מיניה טובא אלא בשיטת רבי מאיר קאמר וכן כיוצא בו

פעמים

אולי יש הלכה כפי
התם או כפי הרבה

מקום שאומר במשנה אם הלכה היא נקבל הלכה אני אומר רוצה לומר הלכה
למשה מסיני ויש לעיין ביבמות פרק הערל שאום הלכה אני אומר ולא משמע
שיהיה הלכה למשה מסיני דקתני התם אמ' רבן שמעון קל וחומר אמרו לו אם הלכה היא
נקבל ואם לדין יש תשובה אמר להם לא כי הלכה אני אומר ולכאורה משמע דאא שיהיה
הלכה למשה מסיני דאם כן לא הוה פליג עליה רבי יהודה בברייתא וכן כתבו התוספות
לשם

כל

אם הלכה כפי
הלכה כפי אולי
הלכה למשה מסיני

כל

לשם דלאו הלכה למשה מסיני קאמר אלא כך שמע מרבו ועיין שם
 היכא דקתני כדברי פלוני אומר הכריתות דקאמר הכי מפני שאותו תנא לא
 אמר דבר זה בפ' ממש אלא למדוהו מתוך דבריו שאומר במקום אחר כמו
 בפ'ט דטהרות התים מאימתי מקבלין טומאה משיזיעו כדבריו בש' ולמדו זאת מיהא דתניא
 חכית של זיתים מנוגלים בשא' זכו זכן כל כיוצא בזה

מצינו

במשנה לטון שוה בשני מקומו ואין ביאורו אחד כמו שור חרש שוטה וקטן
 במתני' פ' דה דאמרי' שור חרש שוטה וקטן שנגח ב' מעמיד' לו אפטרופוס
 וכן אחר לשם ר'ל שור של חרש שוטה וקטן לא שהשו' עצמו חרש שוטה וקטן ובפ' ה' פ'ה
 תנן החופר בור ברה' ונפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן ר'ל שהשור עצמו חרש כדאימ' א'
 התם בנמ' מאי שור חרש וכו' אי לימא שור של חרש וכו' ואמר רבי יוחנן שור שהוא חרש
 וכו' ואף על גב דהתם מוקמי' לה בשור של חרש שוטה וקטן ממ' שמעי' מדר' יוחנן שהלשון
 יסבול כן מדלא פרכינן עליה דרבי יוחנן מכדי שור שהוא חרש קתני וכן כל כיוצא בזה

הפרק השני

אורחיה דתנא לפרושי זימנין ממאי דסליק זמני' ממאי
 דפתח כמו במה מדליקי' ובמה אין מדליקי' אין מדליקי'
 וכו' היינו ממאי דסליקי' יש גוחלין ומנחילין גוחלין
 ולא מנחילין גוחלין ומנחילין האב והבנים וכו' היינו ממאי דפתח ודכותיהו טובא והכי
 אסיקנא בריש גדרים דאורחיה דתנא בהכי ובהכי' ופעמא שאין התנא מדקדק להשוות
 לשונו בכל המקומות אומר שם הר' זל בחידושו כי לאשמועינן דליכא קפידא במילתא
 וכל תנא דתני כמו שרוצה שפיר דמי וליכא בהא מילתא משום ותבחר לטון ערומים והאי
 טעמ' סליק גמי שפיר בכל מאי דאמרי' דאורחיה דתנא בהכי ובהכי כגון זמנין דתני הענין
 ברישא והדר תני' זמנין כמו האשה נקנית בג' דרכים וזימנין דתני' זמנין ברישא והדר תני'
 הענין כמו שבעת ימים לפני יהי' ודכותיהו וכיוצא בזה עולה יפה הטעם שכתבתי
 כל היכא דתני הכל לדרשא כלומר לאיתווי חידוש שלא היה במשמע וכולהו מייתי להו
 בשמעתתא קמייא דערכי' הכל לאיתווי מאי כמו הכל שוחטין לאיתווי משומר אוכל
 נבילות לתאכין ואחרים הרבה אבל כל זימנין דדריש מיניה חייבני' דלא דריש מיניה כגון
 כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה דדריש לה בגמ' כל לאיתווי מאי לאיתווי
 הא דתניא וכו' וחדלו לספור דלא דריש כל לאיתווי מאי ותימא שאין התלמוד מוליך
 השיטה שוה בכל מקום ומדברי הכריתות נרא' דכל לא אתי לדרשא בשום מקום ואותן
 שמדקדק בהן לאו מלישנא ומשמעותא דכל אלא מייתורא כגון חד דכל מקום שאין
 מכניסין בו חמץ דמשנה יתירה היא דהא באידך בבא קתני שתי שורות במרתף מקום
 שמכניסין בו חמץ משמע הא מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה ואם כן חד
 דכל מקום ייתורא הוא לאיתווי הא דתניא וכן כל כיוצא בזה

דרך

המשנה וברייתא דתני מילי טובאי ושייר דתנא לאו כרוכלא הוא דליחשוב
 וליזיל דוקא טפי מהדר אבל חד לא משייר כלומר ומאי דקתני דוקא קתני
 וכדפריך בכל מקו' שאומ' תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר והטעם כיון דסרת תנא למיתני
 כוליהו מילי לא הוה משייר חדא דשיירא דחד מילתא לאו שיירא הוא והיכ' דקתני מנינא

כס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 כס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 כס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'

כס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 כס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'

כס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 כס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'

כס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 כס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'

כס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'

או אלו מוכח בכמה דוכתיה דלא אמרינן תנא ושייר בפ' דקידושין גבי אמה העבריה קונה את עצמה במיתת האב וכו' מתיב רב ששת ד' מעניקין וכו' ואי איתא ניתני גמי מיתר אב וכו' תנא ושייר והא ד' קתני וכו' ועוד אמרינן התם מתיב רב עמרם ואלו מעניקין וכו' ואם איתא ניתני גמי מיתת אב וכו' תנא ושייר והא אלו קתני וכו' ומיהו איכא דוכתי שאמר תנא ושייר אף על גב דקתני אלו בסוטה פרק אלו נאמרין ככל לשון שייר שבועת הדין ושבועת ביטוי וכן במקומות אחרים . ובתוספות העלו שצריך לחלק בכל היכא דתני עניינים רבים אמרי' תנא ושייר אף על גב דקתני אלו כגון הך דסוטה שהבאתי אבל כי לא תני עניינים רבים וקתני לו לא אמרי' תנא ושייר כגון הך דקדושין ודכוותה וכן גבי מניינא יש מקומות דתנא ושייר אף על גב דקתני מגין כמו בפ' החולץ תני רבי חייא מדברי יתורה וד' שניות להם מדברי סופרים ומסיק התם בגמרא דתנא ושייר וכיוצא בו במקומות רבים והוה צריך לעיין הלכה יעויין שם בתוספות פ' דקדושין וכאן אין מקום להאריך .

פסוקי דשירה

גין ונסתל וכו' שייר
בפרק שני

היכא דקתני אין בין זה לזה אלא כך וכך לא שייך לומר תנא ושייר דודאי דוקא קתני כדמוכח בפ' דקמא וברישי מרובה . ואם תמצא מקום שאמרין אין בין כך ובין כך ותנא שייר טעם יש בדבר כי ההיא דמגלה אין בין גדרים לנדבות אלא שהגדרים חייבין באחריותן ונדבות אין חייבין וכו' ולא דוקא דליכא בנייהו לא הך דאחרי גמי איכא בין גדר לנדבה כדאיתא במנחות פרק התורה והאי דקתני אין בין אנב גררא דשאר אין בין קתני לה . תוספות פרק מרובה .

וכל

כך תנא ושייר אף על גב דקתני
בפרק שני

אורחיה דתנא נקיט ברישא מילתא דפשיטא והדר מוסיף עלה מילתא דרבנותא . ור' לא זו בלבד לא אף זו וכן תמצא בהרבה מקומות בתלמוד שמקשה לישתוק מרישא ומסיפא ידעינן לה ומתרץ לא זו אף זו קתני כלומר תנא גמי הך לא מיבעיא זו אלא אף זו . ולפעמים תני איפכא מילתא דרבנותא ברישא והדר מוסיף עלה מילתא דפשיטא ור' לא זו ואין צ'ל זו כמו שתמצא במקומו בתלמוד שמקשה למה לוי סיפא מרישא שמעינן ליה ומתרץ זו ואין צ'ל זו קתני וכן בערובין פרק הלון . הלון שבין שתי חצרות רובו למעלה מעשרה ומקצתו בתוך י' רובו בתוך י' ומקצתו למעלה מ' מערבין ב' ואם רצו מערבין אחד ומקשי השתא רובו למעלה מ' ומקצתו בתוך י' אמרת מערבין ב' ואם רבו אחד רובו בתוך י' ומקצתו למעלה מעשרה מעבי ומשגי זו ואין צ'ל זו קתני חד התירוץ דזו ואין צ'ל זו אינו מתרץ אלא מתוך דוחק גדול דלא איפשר ליה בלאו הכי אבל לא זו אף זו בכל דוכת' ופעמי' הוי לא זו אף זו והתלמוד מדקדק למצוא טעם אחר בקדושי' האישי מקדש בו ובשלוחו דייק בתלמודא השתא בשלוחו מקדש וכו' ולא קאמר לא זו אף זו קתני כמו שאומר בכל דוכתא והיה איפשר לחלק דבתד בבא אינו אומר לא זו אף זו קתני וכן דעת הכריתורא אלא שאין צורך שאף על פי שבכל דוכתא שונה לא זו אף זו ואין התלמוד מדקדק התם הואיל ויודע טעם מפורש ועדיף טפי וכן אומ' בתוספות . והאי אורחיה דתנא בלא זו אף זו וכן בזו ואין צ'ל זו אומר הכריתורא משום שהתנא שמע לשון ראשון וכתבו ושוב שמע מפי תנא אחר חידוש גדול יותר ונראה בעינינו וכתבו . ואף על פי שהלשון הראשון אינו צריך לא רצה לסלקו ממשנתו וכן הטעם לזו ואין צ'ל זו שמע בראשונה לשון ראשון וכתבו ושוב שמע לשון שני וכתבו ואף על פי שאינו צריך כלל למען

לא זו אף זו קתני

זו ואין צ'ל זו

למען

למען כי רצה לכתוב דברי כל התנאי שהיו לפניו וזה השעם בזה ואין צל' זו איננו שוה לי
 ולפי קוצר דעתי אין צורך לכך שדרך התנא בהרב מקומו לומר ואין צל' בפ' כפ' היה קורא
 בפרקי שואל מפני הכבוד ואין צל' שמישיב כו' ולפעמים יקצר התנא וישמיט זו ואין צל'
 זו והיינו מה שאמרו בתלמוד זו ואין צל' זו קתני כלום כאלו אומר התנא בפ' זו ואין צל' זו
 כל' היכא דאיכא בין זה ובין זה או אחד זה ואחד זה אין לדקדק למה לי סיפא מרישא
 שמעינן לה דאורח' דתנא בכל דוכת' דקתני בין זה ובין זה אעפ' דהוי סיפא מילת'
 דפשיטה כמו שכתבו התוספות בפ' כיצד צולין נבי ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש בו
 מוח ואחד עצם שאין בו מוח וכו' ועצם שאין בו מוח לא הוה צריך דמרישא שמעינן ליה
 מכש' אלא הואיל וקתני אחד אחד אין לדקדק' ומורי החכם נר' היה מספק בכך במקום
 שאומר לא זה ולא זה שהרי עכ' פירושו בין זה ובין זה כי הך דעבודה זרה הניצוק אינו
 חיבור לא לטומאה ולא לטהרה והרבה כמותו ומסתברא שאין להלך וכל לא זה ולא זה
 הוי כמו בין זה ובין זה ואין לדקדק למה לי סיפא מריש' שמעי' לה ואני מצאתי בריש מועד
 קטן דקתני בין בין ומדקדק התלמוד דתנן משקין בירת השלחין בין ממעיין שיצא בתחלה
 בין ממעיין שלא וכו' ודיוק התם השתא ממעיין שיצא בתחלה אמרת ממעיין שלא יצא
 בתחלה לא כש' ומצריך לה התם ושם דמ' הואיל ויש לו שעם מפ' כמ' בלא זו אף זו

סוף ופיה ענין
 נאמר כי ענין התקדש
 למה לי סיפא מרישא
 שמעינן לה

פעמים

תני סיפא לגלויי רישא כלום לגלות על מה שיש לטעות ברישא ואהז'
 דהיא גופא לא צריכא כי הא דקדושין פק' התקדשי לי במנה וכו' עד
 אמר לה התקדשי לי במנה זה וכו' ואומ' התם אי סד' רישא במנה סתם השתא במנה סתם
 לא הוה קידושי במנה זה מיבעי' ודחינא תנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר רישא במנה
 זה אבל במנה סתם הוה קידושין תנא סיפא מנה זה מכלל דרישא מנה כל סתם' וכן כהנ'

היא סיפא מרישא
 כהנ'

פעמים

תני והדר מפר' כלומר אומ' שני דברים והוא הדין פ' הראשון נריש קמא
 השור והבור והמבעה וההבער ואיכא מד' בנמר מאי מבעה ההבער ותני
 והדר מפר' ואפי' מפרק' לפרק תני והדר מפרש כדאיתא התם בריש קמא ודכוותיה טובא'
פעמים שהסיפא איתא לה מדיוקא דרישא ואפ' גיחא ליה למיתני דבר וחילופ'
 בעירובין פרק כיצד מערבין אלו שמערבין הגשיר והקבר שיש בהם בית
 דירה ב' שיש בו בית דירה לחזן וכו' וקתני סיפא ואלו שאין מערבין הגשיר והקבר שאין
 בהם בית דירה וכו' שאין בו בית דירה לחזן וכו' והנה הסיפא ידעי' לה מדיוקא דרישא
 אלא שכך דרך התנא לפרש דבר וחילופ' ואף על גב דידעינן חילופ' מדיוקא וכיוצא בו
 בכמה משניות'

הסיפא ענין ליה
 כהנ' ונשה גמ' לה
 למה לי רב' (תלמוד)

דרך

המשנה והברייתא דתני כמה מילי בהדי הדדי באנב' כלומר אנב דתני
 הגי תנא הגי ואף על גב דלא צריך בפ' דשבעות דתני שבועות ידועות
 מראות גנעים יציאות השבת' ומפרש בנמר' דאנב דתני שבועות וידועות דכתיבי גבי
 הדדי תנא גמי כוליהו ודכוותיהו אין מספר וה' היא וטפי' מחדא' אטו תרתי כלומר אטו
 תרתי דש' וכי אהדדי אבל תרתי אטו היא לא תני באנב' והכי מוכח בריש קידושין דוק
 ותשכח' וכן דרך משנה וברייתא למיתני סיפא דומיא דרישא אג' רישא דומיא דסיפא ואף
 על פי שה'ל ביותר חידוש אפ' אידי דתנא רישא הכי תנא סיפא גמי הכי' וכן איפכא

דרך התנא כהנ' כפי
 גמ' כפי הדדי כהנ'
 וכן דרך משנה
 סיפא דומיא דרישא
 רישא כפי סיפא דרישא

השער השלישי

פרק שני

אידי דקא בעי למיתני סיפא הכי תנא רישא נמי הכי בפרק אלר דברים היה מהלך חוץ לכרך וראה אור אם רובה גוים אינו מכרך ואם רוב ישראל מכרך ומפרש התם דבדין הוא דאפילו מחצה על מחצה נמי מכרך והאי דתני רוב ישראל אידי דתנא רישא רוב גוים תנא סיפא רוב ישראל ודכוותיהו טובא

פעמים

שונה רבי במשנה דבר שאינו צריך רק להוציא מלב השוטים בימות פ' החולץ אשתו שמתה מותר באחותה ואמר רב יוסף עלה בכאן שנה רבי משנה שאינה צריכה ודכוותיהו טובא

דוד

התנא בהרבה מקומות לאשמועין מילתא אנב אורחיה מדיוקא עי רמז ואע"ג דההיא מילתא מפר לה בסיפא בהדיא אנ משנה שלימה במקום אחר כי הא דרי' ברכות דתני משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומת' ולא תני בהדיא משעת צאת הכוכבים לאשמועין מילתא אנב אורחיה דכהני אכלי בתרומ' בהערב שמש וכפרה לא מעכבא להו ואף על גב דמשנה שלימה היא במס' נגעי' העריב שמשו אוכל בתרומה הניא כפרתו אוכל בקדשים וכה"ג בכתובו פר' נערה לעולם היא ברשות האב עד שתכנס להופה מאי לעולם לאפוקי ממשנ' ראשונה ואף על גב דבהדי' קתני לה בפ' אע"ז משנה ראשונה בית דין של אחריה אמרו אין האשה אוכל בתרומה עד שתכנס להופה ודכוותיהו ברי' מציעא וברי' בימות ואין להקפיד בכך הואיל ולא קת' בכא יתיר בשביל כך ואין אריכו לשון כ"כ ניחא ליה לתנ' לרמז ולדייק כשימצא מקום לרמז בו

פעמים

שונה במשנה מילתא דלא צריכ' בכדי והוא לשון התלמוד בכמה דוכתי כדי נסבא כלומר בחנם לקח משנתינו דבר זה ושיטפא בעלמא אנב ריהשא בפ' דר"ה אמר רב חסדא פסח בכדי נסב' וכן בפרק אלו מציאות סימני' כדי נסבא ודכוותיהו טובא

פעמים

במשנה וברית' קשיא דיוקא דריש' לדיוקא דסיפא ומשיב ואומ' געשה ולא קשיא מידי כלומר התנא הק' דיוק של הרישא געשה כמו הסיפא עצמה ודינו כמוה ותו ליכא למידק מידי שהסיפא לאו לדיוקא קת' לה אלא לדומיא והוי כמו חסורי מיחסר ולא חסורי מיחסר ממש שמגיה המשנה לא רל' דתנ' הק' כי הא דפ' דקידוש' נתן לה כסף ואמר לה הרי את מקודש' לי אינ' מקודשת וכו' ודייק התם דסיפא דהך בריתא סתרא לרישא דטעמא דנרץ הוא ואמר הוא נחן הוא ואמרה היא לא הו קידושי אימא סיפא נתנה היא ואמרה היא אינה מקודשת הא נחן הוא ואמרה היא הו קידושי ומשני הכי קאמר נתן הוא ואמר הוא מקודשת ואם נתן הוא ואמרה היא געשה כמי שנתנה היא ואמרה היא ואינה מקודשת ודכוותה ב"ט פ' אין צדין וראוי שתדע דלא שייך געשה לא כשריש' וסיפא בחד טעמא כי הק' דקדושין דנתן הוא ואמרה היא דהו טעמא דסיפא וריש' משום דכתיב כי יקח איש אשה ולא שתקח היא את עצמה וכן כל כהני' אבל היכא דלאו חד טעמא הוא לא שייך לומר געשה כדמוכח בפ' דחולין גבי הא דתנן הכופה קערה על הכותל בשביל שתודח הקערה הרי הוא בכי יותן פי' חשובין הן הן גשמים להכשיר זרעים דהא ניחא ליה בגמ' לתן להדחת הקערה ואם בשביל שלא ילקח הכותל אינו בכי יותן פי' דהא לא ניחא ליה בהך גשמים ופרי' הא גופא קשיא אמרת בשביל שתודח הקער' הרי

פעמים שונה כ' דבר
באגרת תרי"ג להושיע
שלב העושים

דוד הניח לה גמולת
שטרות ליהב עונותיה
דכונן על רשע ונעדר
ההינן שטרות שכל מה
סיפא סהרי יונן

פעמים שונה כ' כמשה
שטרות רגלו תרי"ג
והנין שטרות ה' תלמוד
כדי נסבא

פעמים קשיא דיוקא
רסיפא לריש' דהיא
וגם לנגלה כמנהג

לענין גוף המשנה
באגרת נמיסין כמנהג
העושים

דאמר מדליקין בחלב מבושל אפילו בעיניה ואתו רבנן לאסור מבושל בעיניה אך בנתינת שמן לחוכו מותר וכדבר ברזנא אבל תק' לעולם אימא לך דאסור אפי' בנתינת שמן דלא כרב ברזנא והואיל דאל' הכי ואל' הכי הילכך לא מסיימי וכן מוכח בכמה דוכתי ונל' דאפי' יש ג' תנאים גמי אם התנא האמצעי מחמיר טפי בהדיא מסתמ' תנא בתרא אתק' אתא לטפויי ומסיימי

הק' אית ליה דשמואל ורבנן לית להו דשמואל פי' משום דסתם תנא בתרא לטפויי חומרא אתק' קאתי וכדפ' ר' זל' והא התם גמי איכא ג' תנאים ואפ' אומר ומסיימי אלא ודאי היינו משום דרבי ישמעאל רצוני התנא האמצעי מחמיר הרבה דקאמר ג' לפניהם וג' לאחריהם אסור ולא מסתברא דאתו רבנן בתראי לטפויי עליה חומר' אלא מסתמ' אתק' אתי לטפויי ומה מסיימי וכמ' סוגיות אחרות בתלמוד מוכיחות אלו התלוקות ובמש' די למבין

פעמים

תנא מוקשה מהכרו ושתיק וקא מהדר בכרייתא או במתני' אהרת וכן מוכיח התלמוד בפסחים פ' אלו עוברי דאומ' דאי שתיק תנא בהדא מכילת איפש' מהדר במכילתא אחריתי הילכך יש לתמוד מזה דכל היכא דאשכחן תנא מוקשה מחבריו במשנ' ושתיק אין לומר דמדשתיק הודה וקבל אלא אף על גב דשתיק הכא איפש' דמהדר בדוכת' אחריתא אג' מהדר ולא חש התלמוד להזכירו וסוגית התלמוד בכל כהג' דאומ' מאי מהדר ליה פלוגי' לפלוגי' כגון בריש ברכות שפיר קאמר ליה רבי יהודה לרמ' אמר לך רמ' וכו' וכן בכמה דוכתי

כיצונו

וחכמים אומרים דלא קאי אכל מה דאיתי' ברישא פ' אלו נערות גנב וטבח בשבת גנב וטבח לעז' גנב שור הנסקל וטבחו משלם תשלומי' ד' ז' דברי רבי מאיר וחכמים פוטרם ואמרו בגמרא התם כי קא פטרי רבנן אשאר אפי' עבודה זרה ושור הנסקל וכן כל כיוצא בזה ולפעמים אומר מלה בסיפא ולא קיימ' אסיפא לא ארישא פרק השואל המשכיר בית להכירו על השוכר לעשות לו מזה וכשיצא לא ישלנה ובגוי ישלנה בידו ויצא ומעשה בא' שנשלח בידו ויצא וקבר את אשתו ושני בניו ומקשה ומעשה לסתור פי' דקסד' דאסיפא קאי ומשני אלא אריש' וכן כל כיוצא בזה

דרך

הברייתות למדרש מהד קרא כמה דרשות אף על גב דלא נפקא ליה מהד קרא אלא תדא ואידך מקרא אחריתא נפקי אלא אנב ריהשא דריש כולהו מהד קרא כגון הך והתעלמת פעמים שאחה מתעלם כגון כהן בבית הקברות וכן ואינה לפי כבודו או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו וכו' וכהן בבית הקברות נפקא דלא אתי עשה ודחי לא תעשה דכהונה ושלו מרובה משל חבירו נפקא מדכתיב אפס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם כדאיתא במציעא אלא דנקט כולהו בחד קרא אנב ריהשא וכו' האי גזונא בכמה ברייתות

פעמים

לא דייק תנא במשנה בשיעורא בדבר מועט בריש בנא בתרא במשנת מקום שגהנו לעשות פסים לבינים וכו' אומר בגמ' כיון דלא הוי טפח לא חשיבו כן בעיני' התלוי' בחשבון לא דייק כשהיה הטעות לחומר' פק' דסוכה סוכה העשויה ככבשן

ככבשן קאמר התם לחומר לא דק ודכוותיהו טובא

אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהם חוץ בקדושין כל מצורח עשה שהזמן גרמא גשים פטורות וכו' ומקשה וכלל לא הוי בתמיהה והרי מצות שמחה והקהל מצות שהזמן גרמא הם וגשים חייבות ומשני אמר רבי יוחאי אין למדין וכו' וכן מ"יתי בפר' בכל מערבין ואת' סוף סוף מאי כל דקאמר דכין דאינו כולל אין זה כלל ויל' כי הקצת הוא כל בערך אל עצמו

כל היכא דתני מניינא לדרשא כמו אבות מלאכות חסר אחת דייק בגמרא מניינא למה לוי כלומר למה לוי למיתני מנין ליתניגהו ואנא ידענא דארבעים חסר א' ניגהו והכי דייקי גבי ד' אבות נזיקין וכן כהנ'

כל מקום שאומר במשנה כלל גדול משום חומרא דאותו דבר הוא כמו כלל גדול בשבת וכן במקומות אחרים דחמירא כדאיתא התם בשבת פרק כלל גדול

פעמים במשנה ובכריתא מ"יתי קרא ואינו דבר תורה ממש רק מדרבנן וקרא אסמכתא הוא ביבמות גרושה לא יקחו אין לוי אלא גרושה הלוצה מנין תל' ואשה ואסיק התם דחלוצה דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא וכהנ' בכמה דוכתי

מצינו במשנה תלמידים חולקי' על רבם והתלמידים נזכרו בתחלה לפני רבם בפ' דעדין בשא' רובע עצמו מן העצמי' ובהא' רובע עצמו מן הגויה שמאי אומ' אפי' עצם אחד וכו' וכן במקומות אחרים והטעם אומר הכריתות שהתלמידים קבלו כך מרבם תחלה בילדותו ושוב חזר בו בוקנתו וא"פ משנה ראשונה לא זה מקומה

מצינו אשה חולקת עם התנאים בדין כמו תנא כמו שמצא הכריתות בתוספתא דריש כלאים פ"א רבי טרפון מטמא וחכמים מטהרים וברוריה אמרה וכו' וכשנאמרו דברים לפני רבי יהושע אמר יפה אמרה ברוריה וכו'

מצינו בכריתא בהמה במקו' עוף בפ' דחולין בין שצואר הבהמה למעלה והסכין למטה וכו' ואוקמה רב פפא בעופא דקליל והאי דקתני בהמה לאו דוקא ויש נוסחאות התם דלא גרסינן בהמה אלא צואר למעלה סתם

השער הרביעי בדרכי המדות שהתורה נדרשת בהם

וכל הנלוו אליהם מדרכי מדרשות החכמים ואסמכתותיהם וחלקתיו לד' פרקים והדרברים עתיקים כראי מוצק חזקים

הפרק הראשון במנין המדות כולם וסדר חשובונם אחת לאחת למצוא חשבון ואם ידעתי כי אם אספרם מחול' רבון

הפרק השני בדיני השלשה עשרה מדות המפורסמות בחותם רבי ישמעאל חתומות

עין לשון מן המלכות
על כל מקום נאמר
מנין
כל היכא דתני מניינא
לדרשא
כל היכא דתני מניינא
לדרשא
ששים בטענה נביעין
שינוי קצת ושן חבר נזכר
דף שכרפון וקר' אסט
טענת בטענה לשון
חולקים על רבם והי'
באמת כחלוקה לשון
במית גולה חולקת עם
הנאנים כדן כלל נא
שינוי בפניעת כהנר
במקום מנף

הפרק השלישי

בלב מדות רבני אליעזר ברבי יוסי הגלילי לב נתיבות ההגדה
מים חיים גובעין מכלי

הפרק הרביעי

בדרכי המדרשות והאסמכתו למוצאיהם לבד המדות המקובלות
ושרשיהם

הפרק הראשון

לשון הראבד בפתיחה פירושו לתכ כל מקום שמו חזל מנין
צריך מנין למניניהם ובשיעוריהם צריך שיעור לשיעוריהם

וכללותיהם הם צריכים פרטי פרטות שהרי מנו חזל בכריתא דרבי ישמעאל יג מדות
 וכשבאו לפרט נראו יז מדות דוק ותשכת וכלל זה יהיה בידך שכל מדה שאין דינה
 משתנית מחבירת נחשבת עמה מדה אחת והרי לך סדר חשבונם על פי האותיות א קל
 וחומר ב גזירה שוה ג בנין אב וכתובא בנין אב ושני כתובי ד כלל ופרט ה פרט
 וכלל וכלל ופרט וכלל ז כלל שצריך לפרט ופרט שצריך לכלל ח דבר שהיה בכלל
 יצא מן הכלל ללמד על הכלל ט דבר שהיה בכלל יוצא לטעון טעם אחר שהוא כענינו
 יצא לטעון טעם אחר שלא כענינו יא יצא לידון בדבר החדש יב דבר הלא מד מענינו
 ודבר הלא מד מסופו יג שני כתובי המכחישים זה את זה יד אלהן יז מדות בפרט ובמנינם
 ובכללם ובכאן יל מה ראה רבי ישמעאל לפרט בפרט דין מקצתן כגון כלל ופרט וכלל
 דקאמר אתה דין כעין הפרט וכן יצא מן הכלל ללמד על הכלל חולת ואלו דין מקצתם
 לא פי עם הפרט ועוד משהתחיל לפרט הפסיק בכלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל
 ולא פירש בו כלום ומשיב הראבד זל מפני שהזכיר כלל ופרט וכלל שאין דורשין את
 שניהם רל הכללות והפרטות דכלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ופרט וכלל נעשה
 כלל מוסף על הפרט כמו שיתבאר בפ' הבא בע"ה חזר ואמר בכלל ופרט וכלל אי אתה דין
 אלא כעין הפרט כלומר שאנו דנין את הכלל כעין הפרט ומשהתחיל לפר בזה פירש דין
 כולם עד לבסוף ומה שהפסיק בכלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל סמך בפירושו
 על מה שפי' בכלל ופרט וכלל שדורשין את הכלל והפרט ושוב חזר ומנה ופי' עד
 הסוף עוד יש שתי מדות אחרות שלא מנה אותם רבי ישמעאל הא הזכירה בנין בפ' ב
 מינים והוא פרט וכלל ופרט והב' נזכרת כז' מדות שדרש הלל לפני זקני בתירא והוא מדה
 כיוצא בו במקום אחר ועתיד אני לזכור טעם שהשמיטן רבי ישמעאל במקום המיוחד
 בסד' ואלו הם לב מדות שההגדה נדרשת בהן דתניא רבי אליעזר ברבי יוסי הגלילי אומר
 בלב מדות ההגדה נדרשת ברבינו ובמיעוט וברבינו אחר רבינו ובמיעוט אחר מיעוט
 ובקו סתום ובקו מפורש מבנין אב מדרך קצרה מדבר שהוא שנוי מסודר שנחלק
 מדבר שהוא בא ללמד וגמצא למד מכלל שאחריו מעשה והוא פרטו של ראשון מדבר
 גדול שהוא נתלה בדבר קטן הימינו להשמיע לאחן כדרך שהיא שומעת משני כתובים
 המכחישים זה את זה וכל מדבר שהוא מיוחד במקומו ומדבר שאינו מתפרש במקומו
 ומתפרש במקום אחר ומדבר שנאמר בקצת והוא גוהג בכלל ומדבר שנאמר בזה והיה
 בחבירו ומדבר שנאמר בזה ואינו ענין לו אבל הוא ענין להכירו מדבר שהוקש לשתי
 מדות ואתה נתן לו הכח היפה שבשתיהן ומדבר שחבירו מוכיח עליו ומדבר שהוא
 כוכיח

ל' טקנים טעם ר"ל
שין יצריך טען לטעיהם

י-ט

ל טעם טעם אמת
טעם וטעם וטעם
טעם טעם טעם אחר
ל' טעם טעם

מוכיח על חכירו ומדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חכירו וממשל ומסעל ומננד ומקודם וממאחר שהוא בענין ומקודם וממאחר שהוא בפרשיות מלשון גוטריקין מלשון נמט אם לחשבון האותיות אם לחילוף זו בזו הרי אלו לב מדות מכאן אמרו כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בר' יוסי הנלילי בהגדה עשה אזניך כאפרכסת ושמע דבריו שנאמר הט להכמה אזניך ובפר' המיוחד להם בסד' אכתוב טעם בכל מדה ומדה אמאי לא חשיב לה רבי ישמעאל כלשון רבינו שמשו זל' בספר כריתות לא אטה ימין ושמאל

מקום אחר שכתב רבינו זל' בספר כריתות

ויותר

מהמה בני הזהר במדורת חכמי התלמוד במדרשותיהן ואסמכתותיהן ובמקראותיהן כי להנה שרשים גדולים שמהם מסתעפים כמה ענפים בדיני התורה ואלוהן אם למקרא ואם למסורת שני כתובים הבאי' אחד אין מלמדין אין מוקדם ומאחר בתורה עירוב פרשיות גורעין ומוסיפין ודורשין סרס המקרא ודרשהו מקרא נדרש לפניו ולאחריו דורשין תחלות אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות פרש' שנאמרה ונשנית בשביל דבר שנתחדש בה הפסיק הענין אידי' במקראות לאושבכללות אין לוקין עליו לאוהניתק לעשה עשה דחי לא תעשה איסור כלול איסור מוסיף דברה תורה כלשון בני אדם

הפרק השני

דיני קל וחומר מדה כתובה בתורה שדורשין קל וחומר ולמדוין חמור מקל להחמיר והדעת תחייב זה שאם זה הקל נמצאת בו זאת החומר זה החמור לא כש' שתהיה בו אותה החומר והיא איפכא קל מהחמור להקל אלא שהתנא נקט בלשונו היותר נהוג אב' אורחיה דקרא נקט דכתיב ואביה ירוק ירק בפניה וגו' קל' לשכינה ומשם אנו למדין דין קל' מן התורה והיינו חמור מקל להחמיר

קל וחומר

חמור מקל להחמיר

הקל וחומר

נעשה מסברא כלומר מחשיבות סברא בעלמא ולא מכה הכתוב כגון הנהו דאבות נזיקין ומה שן שאין כוונתה להזיק חייב קרן שכונתו להזיק לא כש' וכן כל כי האי גונא ופעמים נעשה מדין כלומר מדין התורה ומסעלות שנתן הכתוב בדבר בין להקל בין להחמיר כגון הנהו דפרקא קמא דקידושין נבי כסף שטר וביאה מה אמה העבריה שאין נקנית בביאה נקנית בכסף שנקנית בביאה אינו דין שנקנית בכסף וכן כל כהנ'

הקל וחומר בעלמא כגון ואלו נכת הכתוב ומעט שדין חמורה

אין

דיני קל' אלא להטיל על הלמד אותה חומרא שנמצאת במלמד בלבד אבל להעדיף עליו יותר מהמלמד לא ואעפ' שהלמד ככ' חמור בערך המלמד והיינו דקאמר בכל דוכת דיו לבא מן הדין להיות כנדון פי' דיו ללמד להיות כמלמד כדגמרי' מקרא דכתיב תסגר שבעת ימים ואף על פי שאין ערך לשכינה עם האב וכמה מעלות טובות למקום עלינו ודין פלוגתא דרבי טרפון ורבנן בקמא פ' כיצד הרגל ומסקנא דתם דהיכא נלא מפרין קל' כע' אית להו דיו כי פליגי היכ' דמפרין קל' פ' לא מפרין היכ' דאנ' אמרי' דיו סוף מהני לן הקורנא מביה מילת דלא כתיבא כגון הקל' שהביא התנא ואביה ירוק ירק בפניה קל' לשכינה ארביסר יום אלא דיו וכי' פי' ד' שכינה לא כתיבי כל עיקר אתאק' וואיתי ארביסר אתא דיו אפיק' זואוקי' ד' וכל כיוצא בזה בהא הכל מודים דאמרינן דיו אבל היכא דאי אמרי' דיו מפרין הקל' ולא יועיל דבר רבי טרפון סבר דלא

היינו לבא מן הדין להיות כנדון

ויבא שיהיה היבא רשעין קל' או אלו הין אבל ע' יבא שדין סב' שדין רשעין

אמרי דיו ורבנן סברי דאפה אמרינן דיו כגון ההיא דפר' כיצד הרגל שור המזיק ברשות
הניזק רבי טרפון אומר נזק שלם וחכמי' אומרי' חצי נזק אמר להם רבי טרפון ומה במקום
שהקל על שן ורגל דברשות הרבים פטור החמיר עליהם ברשות הניזק לשלם נזק שלם
מקום שהחמיר על הקרן ברשות הרבים חצי נזק אינו דין שמחמיר עליו ברשות הניזק
לשלם נזק שלם ואמרו לו דיו לבא מן הדין להיות כגדון מה רשות הרבים חצי נזק אף
רשות הניזק חצי נזק וכו' והתם מיפריך הקו שהרי חצי נזק כתיב בקרא כלומר ומסתמא
משמע נמי ארשות הניזק ואתא קו ואיתי' חצי נזק שלם ואי אמרת דיו פריך ליה קו ולא מהני
לן ולא גמרי' ביה מידיו וכן כל כהג' כך המסקנ' התם בפר' כיצד הרגל ובמציעא פרק השול'
משמע דאפילו היכא דלא מיפריך קו איכא תנא דלית ליה דיו דיליף גניבה ואבדה בשול'
דחייב בקו דשומר שכר ודריש דיו מה שומר שכר כבעלי' פטור אף שואל כן ופריך הניחא
למאן דאית ליה דיו לא למאן דלית ליה דיו מאי איכא למימר והתם לא מיפריך הקו דהא
לא כתיב גניבה ואבדה בשול' כל עיקר לא לפטור ולא לחיוב דוק ותשכח. ויש שאומרים
שמה יש אמורא שהיה הסבור לומר כן מעיקרא דאיכא תנא דלית ליה דיו אפילו היכא דלא
מיפריך הקו. ולדעתו צריך הניחא ואף על גב דמסקנא לא קיימ' הכי ודרך התלמוד בכך
כמו שאמרת' בפר' שני מהשער השני בסד' עיין שם. וזה שייך בין אתחלת דינא בין אסוף
דינא פי' תחלת דינא המלמד שבתחלת הדין כגון ההוא דמיימי קרא קו לשכינה יד' יום
אלא דיו וכו' כלו' מה אב' דהיינו המלמד ז' אף שכינה ז' וכן בכל דוכתא. וסוף דינא פי'
המלמד שבסוף דינא כלו' אותו הנמצא בלמד שמכחו הוא לומד ומוסיף עליו מקו כגון
שאומר זה שחמור כך וכך אינו דין שחמור יותר. בדבר פלוני כאותו דכיצד הרגל דיליף
קרן משן ורגל קרן שהחמיר עליו ברשות הרבים לשלם חצי נזק אינו דין שנחמיר עליו
ברשות הניזק לשלם נזק שלם וקאמר דיו אסוף דינא דהיינו רשות הרבי' מה רשות הרבי'
חצי נזק אף רשות הניזק חצי נזק וכן כל כהג'. ויש לדקד' בכמה דוכתי שדורש קו ואינו
אומר דיו בפך דקידושין דבעי למילף ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה מקו משפחה
כנענית שאין ביאתה וכו' זו שביאתה מאכילתה עי' חופה אינו דין שכספה מאכילתה.
וקשה ולימ' דיו אסוף דינ' דמהיכא ילפת מביאה מה ביאה שע' חופה אף כסף נמי שעל ידי
חופה הניחא לר' טרפון דאמר דהיכא דאיפריך קו לא אמרינן דיו אלא לרבנן קשיא לכך
נראה לתוספות דלא שייך לומר דיו אלא היכא שהקו אתא לרבות דבר חדש שאין כתוב
כלל כגון ההוא דכיצד הרגל דבעי למילף נזק שלם בקרן אחצר הניזק והיינו דבר חדש
דהא ברשות הרבים קרן חצי נזק הוא דמשלם אבל היכ' דעיקר קו לא אתי כי אם לפרושי
ולגלו' מילתא בעלמא לא שייך לומר דיו ובהא גיחא הא דקידושין דהא התם אין הקו
עיקר אלא פירוש זג' לילויא בעלמא הוא דבן בתיר' קאמר התם דאשה אוכלת בתרומה מכל
שהור' בביתך ואכל אותו. ואתא קו לגלות דארוסה בכלל ביתך הילכך לא אמרי' דיו אפי'
לרבנן וכן יש לומר בפסחים פך דבעי למילף רביעי בקדש מקו דג' בתרומה והרי הוא
מוסיף מעלה אחת על המלמד ולא קאמ' דיו והיינו משום דקדש טעמא מיהא כתיבא
ביה ולא אתא קו ללמד דבר חדש שאין כתוב בו כלל. הילכך לא אמרו דיו וכמה מקומ'
בתלמוד גזחין בכך.

הנהנין בין עולם
כמה אסוף דינא

אין כתיב דוכתי לרבות
קרן ושת נוסף דינא

הנהנין בין עולם
ההנהנין לכתוב כס'
הנהנין כמות מלמד

משיבין

השער הרביעי

פרק שני

כ א

על הקו אם יש להשיב וכך המדה אם יש במלמד חומרא אחת או קולא אחת ואינה בלמד אפילו יש בלמד כמה חומרות או כמה קולות שאינם במלמד וסותרים הקו בכך ואין למדין הימנו בין להקל בין להחמיר דאיכ' למי' כמו שיש בו אותה חומרא או אותה קולא כמו כן זאת . אג' שמה אותה חומרא עדיפא מכל שכנגדה לגדום אותו דבר זהו היא פירכא אעיקרא דדינא בכליהו תלמודא דפריך מה לפלוני שכן חמור בכך וכך תאמר בזה שאין בו וכו' פי' עיקרא דדינא ממקום שבאת דהיינו המלמד גופיה יש תשובה ופעמי' עושה פירכא אסוף דינא פי' כשאומר פלוני שחמור בכך וכך אינו דין שנחמיר עליו וכו' ופריך פלוני יזכיה שאין אותה חומרא גורמת דבר כלל דמילתא בכלי' תלמודא אעיקרא דדינא פרכינן מגופיה מה לפלוני שכן חמור בכך וכך תאמר בזה שאינה חמור בכך וכך ובלבד שפשוט וידוע שאין אותה חומר בזה הלמד דאם לא כן נימא היא גופא תיתי בקו' כלו' היא עצמה נלמוד בקו' כמו זאת . ואסוף דינא פרכי' מעלמ' שאומר פלוני יזכיה שאין גורמת דבר חומרת הלמד שמכחה אתה בא' ללמד עליו לומר כיון שחמור בכך דין הוא שיהא חמור בדבר פלוני שהרי פלוני יש בו אותה חומרא ואפ' אין בו אותו הדין אף אתה אל תתמה על זה הלמד אם לא נתן בו זה הדין ואף על פי שחמור באותה חומרא כפר' כל הבשר בחלב אמו אין לי אלא בחלב אמו בחלב פרה ורחל מנין אמרת קל וחומר ומה אמו שלא נאסרה עליו בהרבעה נאסרה עמו בכישול פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה אינו דין שנאסרו עמו בכישול וכו' ואמרינן אעיקרא דדינא פירכא מהיכא קא מיתית לה מאמו מה לאמו שכן נאסרה עליו בשחיטה פי' אעיקרא דדינא אתחלת הדין דקאמר מה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בכישול זהו תחלת הקו ויש להקשו' מה לאמו שכן נאסרה עמו לישחט ביום אחד תאמר וכו' ולשון רש' לשם ולהכי נקט אעיקרא דדינא פירכא משום דפעמים הוא שוהה עד סוף הדין כגון דקתני סיפא פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה אינו דין שנאסרו עמו בכישול זהו סוף הדין ואם היה מקשה ואומר בהמה טמאה תוכיח שנאסרה עמו בהרבעה ולא נאסרה עמו בכישול אף אתה אל תתמה על הפרה ורחל וכו' . זהו פירכא אסוף דינא וכן כל כהנ' . ובפרק כל הבשר מצאו פירכא אסוף דינא מגופיה לפי גרסת הספרים דקתני אין לי אלא בחלב אמו היא עצמה בחלבה מנין אמרת קו' ומה במקו' שלא נאסר פרי עם פרי בשחיט פי' ששוחטין שני בני פרה ביום אחד נאסר פרי עם האם בשחיטה מקום שנאסר פרי עם פרי בכישול פי' גדי עם החלב אינו דין שנאסר פרי עם האם בכישול ובמסקנא פריך מה לפרי עם פרי שכן שני גופין תאמר פרי עם האם שהם גוף אחד בכישול וכו' . והתם איסור דפרי עם פרי בכישול הוא אסוף דינא וקא פריך מה לפרי עם פרי וכו' ותמ' הרן זל' שלא נמצא בכלי' תלמודא פירכ' אסוף דינא מגופי' דלא פריך בכל דוכת' אסוף דינא אלא פלוני יזכיה פי' מעלמא כמט' . ויש גירסא אחרת שם מיושבת לפי השיטה ואין זה מקומה . והרצעה לעמוד על עיקרן של דברים יענין שם בחולין בתוספות .

יש חומרא במלמד שאינה בלמד ואין עושה ממנה פירכא לסתור הדין אך מכניסין אותה בתוך הקו ומכליעין אותה בו על דרך שאפרש באופן שלא תועיל לכולם . וכגון שאותה חומרא סברא בעלמא ולא מילתא דכתיבא בתורה וכו'

על שני עניני הקו נקט יג'
 להשיב ונסיב בלמוד
 חומרא אג' חומרות ואינה
 במלמד וסותרים הקו כמ' שיש
 בו אותה חומרא או אותה קולא
 כמ' כן זאת . אג' שמה אותה
 חומרא עדיפא מכל שכנגדה
 לגדום אותו דבר זהו היא פירכא
 אעיקרא דדינא בכליהו תלמודא
 דפריך מה לפלוני שכן חמור
 בכך וכך תאמר בזה שאין בו וכו'
 פי' עיקרא דדינא ממקום שבאת
 דהיינו המלמד גופיה יש תשובה
 ופעמי' עושה פירכא אסוף דינא
 פי' כשאומר פלוני שחמור בכך
 וכך אינו דין שנחמיר עליו וכו'
 ופריך פלוני יזכיה שאין אותה
 חומרא גורמת דבר כלל דמילתא
 בכלי' תלמודא אעיקרא דדינא
 פרכינן מגופיה מה לפלוני שכן
 חמור בכך וכך תאמר בזה שאינה
 חמור בכך וכך ובלבד שפשוט
 וידוע שאין אותה חומר בזה
 הלמד דאם לא כן נימא היא גופא
 תיתי בקו' כלו' היא עצמה
 נלמוד בקו' כמו זאת . ואסוף
 דינא פרכי' מעלמ' שאומר
 פלוני יזכיה שאין גורמת דבר
 חומרת הלמד שמכחה אתה בא'
 ללמד עליו לומר כיון שחמור
 בכך דין הוא שיהא חמור בדבר
 פלוני שהרי פלוני יש בו אותה
 חומרא ואפ' אין בו אותו הדין
 אף אתה אל תתמה על זה הלמד
 אם לא נתן בו זה הדין ואף על פי
 שחמור באותה חומרא כפר' כל
 הבשר בחלב אמו אין לי אלא
 בחלב אמו בחלב פרה ורחל מנין
 אמרת קל וחומר ומה אמו שלא
 נאסרה עליו בהרבעה נאסרה עמו
 בכישול פרה ורחל שנאסרו עמו
 בהרבעה אינו דין שנאסרו עמו
 בכישול וכו' ואמרינן אעיקרא
 דדינא פירכא מהיכא קא מיתית
 לה מאמו מה לאמו שכן נאסרה
 עליו בשחיטה פי' אעיקרא דדינא
 אתחלת הדין דקאמר מה אמו
 שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה
 עמו בכישול זהו תחלת הקו ויש
 להקשו' מה לאמו שכן נאסרה
 עמו לישחט ביום אחד תאמר
 וכו' ולשון רש' לשם ולהכי נקט
 אעיקרא דדינא פירכא משום
 דפעמים הוא שוהה עד סוף
 הדין כגון דקתני סיפא פרה
 ורחל שנאסרו עמו בהרבעה אינו
 דין שנאסרו עמו בכישול זהו סוף
 הדין ואם היה מקשה ואומר
 בהמה טמאה תוכיח שנאסרה
 עמו בהרבעה ולא נאסרה עמו
 בכישול אף אתה אל תתמה על
 הפרה ורחל וכו' . זהו פירכא
 אסוף דינא וכן כל כהנ' . ובפרק
 כל הבשר מצאו פירכא אסוף
 דינא מגופיה לפי גרסת הספרים
 דקתני אין לי אלא בחלב אמו
 היא עצמה בחלבה מנין אמרת
 קו' ומה במקו' שלא נאסר פרי
 עם פרי בשחיט פי' ששוחטין
 שני בני פרה ביום אחד נאסר
 פרי עם האם בשחיטה מקום
 שנאסר פרי עם פרי בכישול פי'
 גדי עם החלב אינו דין שנאסר
 פרי עם האם בכישול ובמסקנא
 פריך מה לפרי עם פרי שכן
 שני גופין תאמר פרי עם האם
 שהם גוף אחד בכישול וכו' .
 והתם איסור דפרי עם פרי בכישול
 הוא אסוף דינא וקא פריך מה
 לפרי עם פרי וכו' ותמ' הרן זל'
 שלא נמצא בכלי' תלמודא פירכ'
 אסוף דינא מגופי' דלא פריך
 בכל דוכת' אסוף דינא אלא
 פלוני יזכיה פי' מעלמא כמט' .
 ויש גירסא אחרת שם מיושבת
 לפי השיטה ואין זה מקומה .
 והרצעה לעמוד על עיקרן של
 דברים יענין שם בחולין בתוספות .

אעיקרא דדינא פירכא
 מהיכא קא מיתית לה מאמו
 מה לאמו שכן נאסרה עליו
 בשחיטה פי' אעיקרא דדינא
 אתחלת הדין דקאמר מה אמו
 שלא נאסרה עמו בהרבעה
 נאסרה עמו בכישול זהו תחלת
 הקו ויש להקשו' מה לאמו שכן
 נאסרה עמו לישחט ביום אחד
 תאמר וכו' ולשון רש' לשם
 ולהכי נקט אעיקרא דדינא
 פירכא משום דפעמים הוא
 שוהה עד סוף הדין כגון דקתני
 סיפא פרה ורחל שנאסרו עמו
 בהרבעה אינו דין שנאסרו עמו
 בכישול זהו סוף הדין ואם היה
 מקשה ואומר בהמה טמאה
 תוכיח שנאסרה עמו בהרבעה
 ולא נאסרה עמו בכישול אף
 אתה אל תתמה על הפרה ורחל
 וכו' . זהו פירכא אסוף דינא
 וכן כל כהנ' . ובפרק כל הבשר
 מצאו פירכא אסוף דינא מגופיה
 לפי גרסת הספרים דקתני אין לי
 אלא בחלב אמו היא עצמה
 בחלבה מנין אמרת קו' ומה
 במקו' שלא נאסר פרי עם פרי
 בשחיט פי' ששוחטין שני בני
 פרה ביום אחד נאסר פרי עם
 האם בשחיטה מקום שנאסר פרי
 עם פרי בכישול פי' גדי עם
 החלב אינו דין שנאסר פרי עם
 האם בכישול ובמסקנא פריך
 מה לפרי עם פרי שכן שני
 גופין תאמר פרי עם האם שהם
 גוף אחד בכישול וכו' . והתם
 איסור דפרי עם פרי בכישול
 הוא אסוף דינא וקא פריך מה
 לפרי עם פרי וכו' ותמ' הרן זל'
 שלא נמצא בכלי' תלמודא פירכ'
 אסוף דינא מגופי' דלא פריך
 בכל דוכת' אסוף דינא אלא
 פלוני יזכיה פי' מעלמא כמט' .
 ויש גירסא אחרת שם מיושבת
 לפי השיטה ואין זה מקומה .
 והרצעה לעמוד על עיקרן של
 דברים יענין שם בחולין בתוספות .

בקראת הכנסת פירכא כגון שנאמר ומה פלוני הקל בכך וכך ואעפ"י שהוא חמור בחומרא
 פלונית לא הועילה לו חומרתו לאותה קולא עם כל זה חמור בדבר אחר זה החמור אינו
 דין שנחמיר עליו וכו' ולא יזיק לו מה שאינו חמור באותה חומרא שבמלמד שהרי כמו
 שלא הועילה לכך לא תועיל לדבר אחר דוגמא בפרק כצד הרגל דיליף קרן משן ורגל
 ואף על פי דאיכא למיפרך מה לשן ורגל שכן היזקן מצוי תאמר בקרן שאין היזקו מצוי לא
 משום שרל היא עצמה נכניס באמצע הקוונים הכי ומה שן ורגל אף על פי שהיזקן מצוי
 ואין חומרא זו מועלת להם לחייבם ברשות הרבי חייבין ברשות הזיקן קרן שחייבת ברשד
 הרבים אינו דין וכו' ולא יזיק לה שאין היזקה מצוי דהא שן ורגל חמורין באותה חומרא
 ואפ"ה לא הועילה להם לדבר קל שיש בהם ומתוך שלא הועילה להן מילתא אין מועלת
 גכ למילתא אחרתיו הילכך אינה פירכא וכן יש לומר בכמה דוכתין אבל חומרא שאנו
 מוצאין בתורה אין להכניסה באמצע הקו אבל ממנה עושין פירכא כמו שביארתי בפירכא
 דמעיקרא דדינא פירכא דמסתבר כיון שנתנה בו תורה חשיבות זה נתן בו כמו כן חשיבות
 אחר והרועה לעמוד על הרחב הדברים בזה יעיין בתוספות פ"ק דקדושין וכאן מה שכתבנו
 וביארנו בהכנסת פירכא מספיק ופעמים כשפריך אעיקרא דדינא מה לפלוני שכן וכו'
 תחזור התלמוד ומקיים הקו ממקום אחר ואמר פלוני יוכיח שאין אותה חומרא גורמת הדין
 שכן פלוני אין בו אותה חומר ויש בו אותו הדין הילכך קו במקומו עומד ואם יש ביוכיח
 זה שום מעלה שאינה בלמד שלנו עושין ממנה פירכא מה לפלוני היוכיח שכן יש בו כך
 וכך תאמר בלמד זה שאין בו כך ולא גלמוד דבר ואם אותה המעלה לא נמצאת במלמד
 הראשון אומר פלוני הראשון יוכיח שאין הדבר תלוי בכך ובכל דוכתא כשיגיע התלמוד
 לדין כך אומר וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השווה וכו' כלומר
 מעתה חזרנו חלילה לכל הפרכו דקא פרכת מה לפלוני שכן וכו' פלוני יוכיח מה לפלוני
 היוכיח שכן וכו' פלוני הראשון יוכיח ואין לדב"סוף הילכך אי לא אתיא חדא מחדא כדבעי
 מעיקרא תיתי השתא חדא מתרתי במה הצד פי במה מצוינו בהצד השווה וחיינו לא ראי זה
 כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השווה כלו הואיל ולא ראי זה כראי זה וכו' הילכך יש
 לך לבקש הצד השווה בשניה שגורם אותו הדין ומאותו הצד גלמוד כל הדומה לו דוגמתו
 פ"ק דקדושין חופה קונה מקו מה כסף שאינו גומ' קונה חופה שגומרת אינו דין שתקנה
 מה לכסף שכן פודין בו הקדשות ומעשר שני ביאה תוכיח כלומר שאין הדבר תלוי בכך
 מה לביאה שכן קינ' ביבמה כסף יוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה
 הצד השווה שבין שקונין בעלמא וקונין כאן אף אני אביא וכו' ולפעמים כי לא אתיא חדא
 מתרתי מייתי חדא מתלת ודוגמתו התם נמי ובכל דוכת' וקל להבין הוא ואין צורך
 באריכות ואם נמצאת שום מעלה שווה בשניהם שאינה בלמד עושין ממנה פירכ' לסתור
 המה הצד כמו חדא מתרתי כדקאמר בכל דוכת' מה להצד השווה שבהן שכן יש בהן כך
 וכך תאמר בזה שאינו שווה להם בכך ובכל דוכתא לא פריך על מה הצד אלא מצד שווה
 שבשניהם כמ"ש אבל לא להכר החומרות או הקולות הראשונ' ואף על פי שאינם דומות
 ופריך מצד שיש בהן צד חמור או צד קל ובמקומות מיוחדים דפריך הכי כגון בפרק אלו
 בערורו וכיוצא בו דקאמר שכן יש בהן צד חמור שכן יש בהן צד קל וכבר נתחבטו בו
 הראשונים

הגמ' סוכה סוף פ"ק
 גמ' ה"ט סוכה פ"ק
 גמ' סוף פ"ק

חומרא שאין שווה
 פירכא על המעלה
 פירכא קרן

במקומו עומד
 שיש בו אותה חומר
 ויש בו אותה חומר

הכר פ"ק
 ככנס א"ה
 ככנס א"ה

מה להכר השווה

שכן יש בהן
 שכן יש בהן

הראשונים הם כן האחרונים לא סרו מלהתחבט בו דקאמר התם במסקנא גבי כל היכא
 דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי גמר לה במה הצד של חובל בחבירו
 ועד זומם ופריך מה להצד השווה שבחן שכן יש בהם צד חמור פירוש החומרות הראשונות
 שאמרו דחובל חייב בחמש דברים ועדי' זוממין אין צריכין התראה וכדפרשי' זל וכיוצא בו
 התם שכן יש בחן צד קל ופליא דעת הכל דאם באת להכיר החומרות ולא בעי' צד שווה
 אכ' בטלת כל מה הצד השווה שבתלמוד ולא הנחת חיי לכל מה הצד שאין לך מה הצד
 שאין בשניהם חומרות או קולות הלוקות ומתוך הדחק יש מי שאומר דהתם הכי פריך
 שכן יש בהם צד חמור משונה מאד שאין כיוצא בו בעולם שחובל משלם חמשה דברים
 ומשונה מאד משאר מזיקין שאין משלמין אלא נזק ועדים זוממין נמי שאין צריכין התראה
 משוגים משאר וכבר מתו לה להאי פירוקא אמוחא בקידושין עיין שם ויש מי שנדחק
 לקיי' השיטה דפריך כמו בכל דוכת והק' שיש בהם צד חמור שווה בעדי' זוממין כמו בחובל
 בחבירו והיינו חומר דה דברים דשויכא נמי בעדי' זוממין וכגון שהעידו על א' שחבל בחבירו
 והחמו דמשלמיה דברים גם זה אינגו שווה מצד הלשון דודאי צד חמור לא משמע הכי
 גם אא' להעמידו במקומות אחרים דפריך הכי עוד יש דוחקים אחרים ולא ראיתי דבר
 מוסכם ולהא' איני רוצה להאריך במקום שאמרו לקצר עד יבא ויורה צדק

נקטינן

דכל מה הצד מגופיה פרכינן פי אם יש להשיב במה להצד השווה שבחן
 שכך וכך יש בהם תאמר בזה שלא השווה להם במדה זו הא פרכינן אבל
 מעלמא כגון פלוני יוכיח על דרך שכתבתי בחדא מחדא לא פרכי' דוגמ' לכל הכשר גבי
 בשר בחלב לאוסרו בהנא' דקאמר ותיתי' במה הצד מערל' וחמץ בפסח מה הצד השווה
 שבהן דאסורין באכילה אסורי' בהנאה אף אני אביא בשר בחלב דאסור באכילה שיהא
 אסור בהנאה ואמ' רב אשי משום דאיכא למיפרך נבלה תוכיח שאסורה באכילה ומותרת
 בהנאה ואמר ליה רבי מרדכי משימיה דריש לקיש כל מה הצד מגופיה פרכינן מעלמא
 לא פרכינן כמו שנתבאר

עוד

גקטינן דכל הודא מחדא קולא והומרא פרכי' כל דהו לא פרכינן פי קולא
 וחומרא דבר שיש בו מעלת קולא או מעלת חומרא שאם אנו למדין קולא
 יש לך להשיב לא אם אמרת בזה שכן יש בו צד קולא תאמר בזה וכו' ואם אנו למדין
 חומר צריך אתה להשיב לא אם אמרת בזה שכן יש בו צד חמור אבל דבר כל דהו שנמצא
 במלמד ואינו בלמד והוא לא קל ולא חמור לא חשיב פירכא גבי הודא מחדא בין אם היה
 הדין בנוי על קו' או על מה מצינו אבל על חדא מתרתי אפילו כל דהו פרכינן שאם יש
 להשיב שום דבר שהמלמדים שווים בו והלמד אינו שווה להם אף על פי שאינו לא קל ולא
 חמור פרכינן ואפילו קודם שחזר הדין ולא באנו עדיין להצד השווה כגון שהשבנו על
 הלמד מה לפלוני שכן ואח"כ סייענהו וקיימנהו בדבר א' ואמרנו פלוני יוכיח אם באנו
 אז להשיב ולא היה בדינינו תשובת קולא וחומרא שנשיב מה ליוכיח שכן כו' והיה בידינו
 תשובת כל דהו השווה בכ' המלמדין משיבין אותה ואף על פי שלא באנו להצד השווה אבל
 הודא מתלת אי הדר דינא ואתי במה הצד פרכינן כל דהו על מה הצד ונאמר מה להצד
 השווה בשלשון שכן כך יש בהם תאמר בזה וכו' אבל כל מה דלא הדר דינא לא פרכינן

מה שכתבתי שם

מה שכתבתי שם

מה שכתבתי שם

מה שכתבתי שם

כל דהו אלא תשובת קולא ותומרא פירו' כגון שהשבנו על היוכיח שהבאנו ואמרנו מה
 לפלוני שכן כך וכך בו ושוב סייענוהו במקום אחר ואמרנו פלוני יוכיח ובאנו ג"כ להשיב
 על זה הג' אם יש בידינו תשובת קולא ותומרא שכן חמור בכך וכך פרכינן אבל תשובת
 כל דהוא ואפילו שויה בכלהו כלומר בנהמלמדים לא פרכינן דוגמ' דפר' כל הנשר גבי
 בשר בחלב ק"ו ומה ערלה שלא נעברה בה עמירה אסורה בהנא בשר בחלב שנעברה בה
 עבירה אינו דין שאסור בהנאה מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר תאמר בבשר
 בחלב שהיתה לו שעת הכושר חמץ בפסח יוכיח מה לחמץ בפסח שכן עגוש כרת כלאי
 הכרם יוכיחו שאין עגושין כרת ואסורין בהנאה ובסוף הסוגיא מקשה וליערבינהו מה
 לכולהו שכן גדולי קרקע פ' לכולהו ערלה וחמץ וכלאים' ואל' רב מרדכי לרב אשי הכי
 אמרי' משמיה דריש לקיש חדא מהדא קולא ותומרא פרכינן כל דהו לא פרכינן חדא
 מתרתי פרכינן אפילו כל דהו' חדא מתלת אי הדר דינא פרכינן אפילו כל דהו ואי לא
 הדר דינא קולא ותומרא פרכינן כל דהו לא פרכינן כך גירסת רש"י ורבו הצרפתי ז"ל והפ'
 חדא מתרתי פרכינן אפילו כל דהו פ' כגון שהשבנו מה לערל' שכן לא היתה לה שעת
 הכושר וכו' וסייענוהו מדב' אחר שאמרנו חמץ בפסח יוכיח וכשבאנו אז להשיב מה לחמץ
 אם לא היה בידינו תשובת קולא ותומרא שגשיב שכן כרת והיה בידינו תשובת כל דהוא
 השוה בשנים המלמדין פ' בערלה וחמץ היינו משיבין אותה ואף על פי שלא באנו להצד
 השוה אבל חדא מתלת פ' כגון זו שאמרנו כלאים יוכיחו דהו להו ג' מלמדי ערלה וחמץ
 וכלאים אם היה בידינו תשובת קולא ותומרא להשיב על הכלאים כמומה לכלאים שכן
 כך וכך בהם דליצטרך חזרת הדין לום' ערלה תוכיח וכו' וייתי במה הצד משלשתן ובאנו
 להשיב על מה הצד אז פרכינן כל דהו אבל כל כמה דלא הדר דינא לא פרכינן כל דהו
 כגון שגשיב מה לכלאים שכן גדולי קרקע ואף על גב דשויה לשלשתן' ויש כאן מקום
 עיין מה טעם חדא מתרתי פרכינן כל דהו ואפילו מיקמי דליהדר דינא וחדא מתלת לא
 פרכינן כל דהוא אלא בתר דהדר דינא ומקמי הכי לא פרכינן אלא קולא ותומר' ולכאור'
 אדרב' איפכ' מסתבר ונראה בעיני' לפי קוצר דעתי טעם הדבר כן דכל כמה דלא הדר דינא
 כל היוכיח שאנו מבי' אין הוא לקיום ולסייע הקו' שבתחלת הדין הילכך אחר שהקו צריך
 סעד לתומו ולא יוכל לעמוד מצד עצמו שתי ראיות עדיפי מראיה אחת ויותר חזק יהיה
 בשני יוכיחים מיוכיח אחד ומטעם זה אמרנו דהוא מתלת לא פרכינן פרכא כל דהוא
 קודם שבאנו למה הצד משום שהקו' שבתחלת הדין חזק הראיות יותר מחדא מתרתי שאין
 לך אלא ראיות דבר אחד והילכך פרכינן בחדא מתרתי פירכא כל דהוא ואפילו קודם מה
 הצד' ורש"י אומר כך המדות מסורות לנו מסיגי' ויש מי שהקשה על גירסא זו שהזכרנו
 ומשבש אותה וגורם הכי חדא מתרתי או חדא מתלת אי הדר דינא ואתיא במה הצד פרכי'
 כל דהוא ואי לא לא ולפי גירסא זו אין חילוק בין חדא מתרתי לחדא מתלת דכולהו לא
 פרכינן כל דהוא אלא אחר חזרת הדין' וקודם לכן בכל ענין לא פרכינן אלא קולא
 ותומרא וגירס' הראשונה עיקרומה שהקשו עליה מתורץ בתוספות אין זה מקומו'
 יש פירכא ולא השיבה אפילו כל דהוא ולא פריך מינה בריש פגיעא'
 מה להצד השוה שבהן שכן אינו בתור' הזמנה לא קשיא תורת הוכחה
 לא

ענין למה שכתבתי
 טעם פירוש רש"י
 נקטתי ונתפרש

ופעמים
 י"ג סי' כ"ג כ"ד ה"א
 נוסף על רש"י

לא פריך פ' לא חשיבא ליה פירכא ואפילו כל דהו אג בריש קמא וכן בכמה דוכתי ואשכחן דפריך פירכא ואף על גב דלא שייכא בפר' החובל מה לאשה שכן איגדה במילה וכן כל כיוצא בזה

פעמים

כשיש פירכא אעיקרא דדינא משנין הקו למקומ' ולא נייחד לא המלמד ולא המלמד עצמו ותו לא שייכא הק' פירכא וזהו קו' של מקומות בכלות תלמודא שאומר מה במקום או כיוצא בזה כי הא דפר' קמא דתולין ויהא כלי' חרס מטמא מגבו מקו' מה כל הכלים שאין מטמאין מאוירן מטמאי' מגבן כלי' חרס שטמא מאוירו אינו דין שטמא מגבו וכו' ואיכא למפרך מה לכל הכלי' שכן נעשין אב' הטומאה תאמר בכלי' חרס שאינו נעשה אב' הטומאה ולכך משנה הקו' לומר דלאו מכח קו' קא עביד אלא מכח אויר וגב דמקום שאין האויר מטמא הנב מטמא מקום שהאויר מטמא אינו דין שהגב מטמא והשתא לא שייכא הק' פירכא דמה לכל הכלים וכו' דהא לא ילפינן מכח כלי' אלא מכח אויר וגב ובאויר וגב לא שייכא הק' פירכא כלל וכן בכל דוכתא' הילכך כל מקום שיש פירכ' ואינו משנה הקו' בידוע שיש גב' על המקומות פרכ' כמו שיש על המלמדוין עצמן ולא יועיל השינוי לכלום ומסרו התלמוד להכמים ולמוציאי' מדע' להקור' ולידע' כי ההיא דפר' קמא דקדושין מה אמה העבריה שאין נקנית בביאה נקנית בכסף אשה שנקנית בביאה אינו דין שנקנית בכסף ופריך מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף תאמר באשה וכו' ושם היה יכול לשנות הקו' שלא נדון אשה מאמה אבל נדון כסף מביאה מה ביאה שאינו קונה באמה קונה באשה כסף שקונה באמה העבריה אינו דין שיקנה באשה ותו לא שייכא הק' פירכא דמה לאמה וכו' אלא טפני' שלא יועיל השינוי דהשתא נמי איכא לאקשווי' מה לכסף שכן הורע כחו שאינו קונה ביבמה וכן יש ליתן טעם בכל דוכתא וגבון תחבולות יקנה'

כל

חומר א שהיא סכרא מעלמא ולא מילתא דכתיבא בתורה אין עושין ממנה פירכא לסתור הדין אבל מכניסין אותה בקו' ומבליעין אותה בו

כל

היכא דאיכא קלין ותמורין סותרין זה את זה אומר התלמוד בכל דוכתא איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי וכל חד וחד תקול' אדוכתיה כלומר ולא גלמוד

לא מזה ולא מזה ודוקא כשמכחישין וסותרין זה את זה לגמרי כמו אותה שהביאו מפ' דוכתי' דבתחלה אמר דתי' אנינות אצל כהן הדיוט בקו' שהרי מצינו שהותר אנינות אצל כהן גדול בקרבן יחיד והדר אמר דלא הותר אנינות אצל כהן גדול בקרבן יחיד וכו' הילכך כיון דהקו' הוא בגין וסותריה מכל וכל אמר תלמודא התם כל חד וחד תיקו' אדוכתיה אבל כשאין הכחשה ממש לא קאמר הכי דשניהם יכולין להתקיי' כאותה שבפ' דתולין דבעי' למילף דליהוי עריפה בפרה מקו' דעגלה מה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה הוכשרה בעריפה פרה שהוכשרה בשחיטה אינו דין שתכשר בעריפה' והדר עביד קו' אויכא דתי' הוא בשחיטה בעגלה מקו' דפרה מה פרה שלא הוכשרה בעריפה כו' עד אינו דין וכו' וכל זה אינו הכחשה ממש דלא קאמר התם דלא תותר פרה בשחיטה כי ההיא דזבחי' אלמלא מיעוטים דקראי' התם שניהם הייתי מקיים ליתן החמור של זה בזה ושל זה בזה והיו שניהם מותרות בשחיטה ועריפה ודכות' פ' דקדושין גבי ותדא אשה יוצאה בחליצה

שפיר שירכסו נשתי' דלגלגו זייכא

קו' לא שיקט

על מוסרי' לחיות סכרא וכן נענין שטת שירכסו וזכתי' סכסוין אונת' ס'ן

עני' שכינת הכתוב' לעצמה ש'מר ותר' ס'ן עובדיה



השערי הרביעי

פרק שני

מקו וכל כי חנו קלים וחמורי לאו דוק ג' והו דכלאו הכי ילפי' במה מצינו להשוות זה לזה
הילכך כל כהנ' אינו אלא בדרך מה מצינו ולא אמרי' כל חד וחד תיקו' אדוכתי'

דן קו' מעצמו ואין דן גש' מעצמו אלא אכ' קבלה מרבו ורבו מרבו עד למשה
מסיני וזר' מדברי רש"י בפ' לולב הנזול ולא דוקא גש' דכל המדות נמי לא

אדם

נחנו לירש מעצמן חוץ מקו' בלבד והתוספות הקשו עליו ואמרי' שם דכל המדות אדם דן
מעצמו חוץ מגש' והטעם אכתבנו בדיני גש' בסד' ומורי החכם הוסיף ואמר בהיה דיומא

פא' דמקש' לגש' שעושה על לכפר עליכם ומייתי לה מאשר צוה יי' ויל' כיון שנאמ' שאין
אדם דן גש' מעצמו אלא אכ' קבלה מרבו ורבו מרבו עד למשה מסיני אכ' איך חולקים עליו

שנראה שאינה אמיתית ולא קבלה' אמר מורי גר' שיש גש' של מקומות ושל נושאים רל'
של פרשה או של פסוק וכשחולק על אי' זוגש' אינו חולק על הגש' לומר שאינה אמיתית

שאכ' לא שבקת גש' בתורה אלא בהכרח שהגש' נקבל ואין לחלוק עליה אבל כשחולק
חולק בזה האופן הגש' אמיתית היא אבל לא בנושא שאתה אמרת רל' בפסול שאתה אמרת

וכן ההיא דיומא דאומר דאין הגש' בפסוק לכפר אלא בכאשר צוה יי' ועיין עכ' וכן לא
דברי תורה מדברי סופרים ולא דברי סופרים מדברי תורה' וכן לא

אין דנין

דברי סופרים מדברי סופרים ואמר הר"ם בתוספות דנדה דמילי דרבנן
ממילי דרבנן לא ילפינן בקו' דאם לא כן לא תמצא שום חילוק בדבריהם דליכ' למיפרך

מידי מה לפלוני שכן כך וכך יש בו תאמר בזה שאין בו כך משום דאמרינן היא גופא תיתי
כלום וישוו בכל לא בכל דבר גזרו לפי הגר' והם בעיניהם לצורך סיג ואין ללמוד זה מזה'

קיימא

לן אין מזהירין ואין עונשין מן הדין ופלוגתא היא בכמה דוכתי' פי' אין למדין
אזהרה ועונשי' מדין קו' והטעם מפני שהקו' ניתן לדרוש מעצמו וכיון שהוא

מסור לסברא פעמים שאדם תועה ודין קו' פריכא ולא אדעתין הילכך אין עונשין מן הדין
דוקא איסורה' אבל ממנה עונשין מקו' בכלי' תלמודא גבי שן ורגל דיליף חד מתכריח

בקו' וכן בכל דוכתי' ואסורא נמי דוקא עונש הגוף אבל איסור מיהא איכא כלר' שיהא איסור
דבבר הגלמד מקו' ואף על פי שאין בו עונש גוף' ולפעמים לומדים עונש בקו' בדרך גילוי

בעלמא והעיקר כתוב כגון בשבועות פרק שבועת העדות מפי' אחרים חייב מפי' עצמו לא
כש' עיין שם וכן בדוכתי' אחריו'

אין

דין קו' מהלכה פירוש מהלכה למשה מסיני כדתנן בהדיא כניזר פנ' מנין
והיה לשאר מדות דיג' מדו' הלכה למשה מסיני וכי' אנמר' למשה על הפסוק

הוא דאגמריה ולא על הלכה' והם מנזרות שוות ללמד זו על זו נכתבו וקל' גש' מופנה משני' צדין למדים
ואין משיבין' מופנה מצד אחד למדין ומשיבין אינה מופנה כל עיקר אין למדין הימנה'

אין

והפ' מופנה משני' צדין כל' אם אותן המלות שדין מהם גזרה שיה מקראות יתרות בשני'
המקומות ומופנות ואין צריכות לגופם כל עיקר למדין מהם ואפילו שיש להשיב ממעלת

המלמד על הלמד אין משיבין משום דהואיל ושניהם מופנים ללמוד הגזרה שיה הווה ליה
כמאן דכתיבא דרשא בהדיא' מופנה מצד אחד כלומר ומצד אחר הוא צריך לגופו למדין

אם אין להשיב ואם יש להשיב משיבו כדרך שמשויבין על הקו אינה מופנה כל עיקר כלו שאין אחת מן המקראות יתר אין למדין הימנה כל עיקר ודוגמתו בשבת פר' כמה אשה יצאה בנד עור בנד עור לגש נאמר בנד עור בשרץ ונאם בנד עור במת מה בנד עור האמו בשרץ וכו' ומפרש התם דבנד עור בין בשרץ בין במת מופנין הן ואין צריכין לגופן דאתו מהיקי שא דאיתקוש תרזיהו לשכבת זרע דכתיב ביה וכל בנד וכל כלי עור וא"כ בנד עור דכתב רחמנא בשרץ ומת למה לי הא ודאי לאפגווי לגש וקאמר התם דאי לא הוה מופנה איכא למפרך דלא תיתי משרץ דמה לשרץ שכן וכו' כדאיתא התם וכהג' בכל דוכתא

ומילתא

דהפנאה פלוגתא דתנאי בנדה פרק המפלת וכן בכל דוכתא ואיכא מד' התם דמופנה מצד אחד גמי למדין ואין משיבין כמו מופנה מב' צדדין ונפקא מינה דאי איכא מופנה מצד אחד ומופנה משני צדדין דשביקין מופנה מצד אחד וגמרינן מופנה משני צדדין ואי איכא שתי תבות מופנות מצד אחד אומר ביבמות פרק הערל דמהני כמו שתי הפנאות משני צדדין כדקאמר התם ערל אינו אוכל בתרומה פגש דתושב שכיר נאמר תושב שכיר בפסח ונאמר תושב שכיר בתרומה מה פסח ערל אסור בו אף תרומה כן ולא מפנה לא תושב שכיר דפסח אבל תושב ושכיר דתרומה מצד צריכי כדמפרש התם ומי' מסיק שם כיון דתושב ושכיר דפסח שניהם לא צריכי לגופיה שדי חד אמלמד וחד אלמד והוה ליה גש מופנה משני צדדין

פעמים

אין התיבות דומות בשוה וכן גש מפני שהענין אחד והיינו דמיתיי בכלותיה תלמודא הא דתנא רבי ישמעאל זו היא שיבה זו היא ביאה פי' בנגעי בתים כתיב בשבוע של הסגר ראשון ושב הכהן ביום השביעי וראה ואח"כ כתיב ואם ישוב הנגע ופרח ככית ובא הכהן וראה ועבד גזירה שוה מושב הכהן ובא הכהן ומתמזיגין עליה מאי גש' הכא כתי' ושב הכא כתי' ובא ומיתיי תנא דבי רבי ישמעאל זו היא שיבה זו היא ביאה ומיתיי לה בחולין פר' כסוי הדם גבי שחיטה שאינה ראויה אי שמה שחיטה איכא מאן דגמר שחיטה שחיטה משחטי חוץ ושמה שחיטה ואיכא מאן דגמר מטבות טבח והכן וכו' וקאמר ומאן דגמר משחטי חוץ לגמור מטבות טבח והכן ומהדרין דגין שחיטה משחיטה ואין דגין שחיטה מטבחה ופריך ומאי נפקא לן מינה והא תנא דבי רבי ישמעאל ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה ומסיק ה"מ היכא דליכא דדמי ליה אבל היכא דאיכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפי' ויש כאן דקדוקי דברים בנדה פרק המפלת עיין שם בתוספות

אין אדם

דן גש מעצמו אלא אם כן קבלה מרבו וחטעם אומר הרמב"ן בספר השגות מפני שהמלות באות בתורה כפולות ומכופלות שאי אפשר לספור יכתוב בכאן מלות מחודשות מה שלא יכתוב בכאן ואם ניתנה גש לידרש מעצמו פעמים ידון רוחו ויהרוס כמה דינים ויסתור כמה ענינים ותפול התורה וחומה בצורה הילכך אין אדם רשאי לדון גש מעצמו ואת' א"כ דכל גש מקיבלת מסיגי מה ניתן לנו לדרוש ועוד בכללי' תלמודא פריך מאי חזית דגמרת ממלה פלוני לגמור ממלה פלוני ומאי פריך והא אמרת אין אדם דן גש מעצמו וכו' ועתה דע והבן שורשו של דבר דכל גזרות שוות נמסרו למשד' מסיגי סתם ומסרן הכתוב לחכמים אי' זו גש' נדון אלא שלא נמסרו בשוה

אם נמסרין כנגדו
בשני דוכתא

אם נמסרין על הניגון
בשני דוכתא

מה בין שני דוכתא

מה בין שני דוכתא



השער הרביעי

פרק שני

נמסרו המקומות לבר כלום פלוני ילמוד מפלוני ונשארו תיבות הגש
 להכמים לדון אי זו הן כגון הק דפר אלו נערות נבי אונס ומפת דילפי
 אהרדיי בגש דאשר לא אורשה ומקשה ואימא בתולה לגש שמעו שקבלו מרבס דאונס
 ומפתה למדין זה מזה בגש אבל לא קבלו מאי זו תיבה ולכך חוזר התלמוד לידע ולעמוד
 על התיבות המופגז לגש ההיא ופעמים נאמרו התיבות סתם מלה פלוני תלמוד ממלה
 פלו כגון טומאתו טומאתו לגש פק דשבונו ולא נמסרו המקומות והחכמים מנקשים מנוח
 לתיבות אשר ייטב להם לדורשם בהם זהו העיקר שעליו סובבת כל הגש שבתלמוד

פעמים

פעמים

לא יש תיבות לגש והוא מביא אותן ע"י תיבות אחרות ואחר כך דן מהם
 כאלו כתיבי כאותה שבפ קמא דפסתי גבי אין בודקין לאור הגר למדנו
 מציאה מציאה וחפוש מחיפוש אחפש את ירושלם בנרות פי כתיב בחמץ מציאה דכתיב
 לא ימצא וכתיב התם מציאה בגדול החל ובקטון כלה וימצא מה מציאה דלהלן חפוש
 עמה דכתי' בריש דקרא ויחפש אף מציאה האמו' בכאן בחמץ חפוש עמה והדר גמיר האי
 חפוש שהבאנו כאן בגש מחיפוש האמור גבי גרות מה התם בגר אף כאן בגר ודכוותה
 בפר נערה גמר פתח מפתח ושער משער וכן בכמה דוכתין וכל כהן אינה נזירה שזה ממש
 אלא כעין סמך בעלמא וכן כל מקום שאומר נאמר למעלה ונאמר למטה אינו גש גמורה
 שקבלה מרבותיו לא כמו ילמוד סתום מהמפורש כי ההוא דבכא קמא נאמ' שדה למעלה
 ונאמר שדה למטה מה שדה האמור למעלה דניזק אף שדה האמור למטה דניזק וכו'

עם עם על יושן לך
דטע על על יושן עמי

ועתה ית שטע לעמ
ווסטת מעלע
למקום של למעלה
בעל למטה עין
למקום של למטה
על וימורסום שמשו

כו עתה ושויה על כן
שדה וניזק פניכא

דון מינה

ומינה או דון מינה ואוקי באתרא פלונתא דתנאי בכלול' תלמודא
 פי' פרשה שלמדה דבר מחכירת אס נותני' על אותו דבר דיני המקו'
 שיצא משם או דיני המקום שהלך לשם איכא מד' דון מינה ומינה כלומר העמד אותו הדבר
 בתורת מה שהיה עומד במקו' שלמדתו משם דהואיל ולמדתו ממנו תלמדנו בכל משפטו
 ודינו ואיכא מאן דאמר דון מינה ואוקי באתר להעמידו בתורת המקום שהבאתו דלא לתר
 שלמדתו והבאתו לכאן העמדתו בתורת שאר דברים המפורשים כאן דוגמ' פרק שבויעת
 העדות דיליף שבויעת הפקדון משבויעת העדות רמסבר דון מינה ומינה פי' דון מינה מה
 התם מושבע מפי אחרים חייב דכתיב קול אלה אף שבויעת הפקדון גכ מושבע
 מפי אחרים חייב ומינה כמו שבויעת העדות בפני בית דין חייב שלא בפני בית דין פטור
 אף שבויעת הפקדון שהבאת בו לא יהא חייב מושבע מפי אחרים אלא בפני בית דין

ורבנן סברי דון מינה ואוקי באתרא דון מינה מושבע מפי אחרים חייב ואוקי באתרא בדין
 מושבע מפי עצמו האמור בפקדון דחייב בין בכד' בין שלא בכד' וכן בכלוליה תלמודא קימא
 לן אין גש' למחצה פירו' ללמוד זה מזה וזה מזה

דיני הקש

כל שני דברים המוקשים בפסוק אחד דריש להו בכל התור כולה
 דהוקשו ללמוד זה מזה כגון הק דקדושין אחיך העברי או העבריה
 מקיש עברי לעבריה מה עבריה וכו' וכן בכל דוכתא וקיימאלן דאין משיבין על ההקש
 משום דהקש הוי כמאן דכתיב בקרא בהדיא ולכך אין משיבין עליו כמו שאין משיבין על
 גש' מופנה משני צדדים כמו שאמרנו ואיכא מאן דאמ' דהקש עדיף מנש' ואף על גב דמסיק

על למטה
למטה מה שיה וזה שיה

כל שני דברים המוקשים בפסוק אחד דריש להו בכל התור כולה
מסקין על סוקען ללמטה מה שיה

על משיבין על ההקש
הוי כמאן דכתיב בקרא בהדיא ולכך אין משיבין עליו כמו שאין משיבין על
משיבין עליו כמשיבין עליו
על כל מושבתי כג' וכו'

בניטין

בנישין פרק השולח כע' גש' עדיף יש לומר דלאותם התנאים דמייתי התם קאמר וקל' דאין היקש למחצה כלו' וילמוד תחתון מעליון ועליון מתחתון כעין בא ללמד וגמצא למד בכל דוכתא

יש קטן שמתחילתו ילמוד תחתון ועליון

הוא ומסבא למורה שפסקו ולא שפסקו עליון מסבא למורה

כל' היכא דאיכא לאוקושי לקולא ואיכ' לאוקושי לחומר שבקינן היקשא דלקול' ועבדינן היקשא דלחומרא כדאימא ביבמות ובעז' קולא וחומר' לחומרא מקשי' ויש לחדש בזה דבר דדוקא שאין סבר' ללמו' מזה יותר מזה אבל אם יש סבר' וטעם ללמוד לקול' יותר מלחומר' קולא ילפינן ואין לחוש' וראייה מפ' דקדושי' דיליף מצות עשה שאין הזמן גרמא דנשים חייבות ממורא מה מור' מצו' עשה שאין הזמן גרמא ונשים חייבו' אף כל וכו' ופריך וניליף מתלמוד תורה כלום לקולא ונשים פשורות' ואע"ג דילפותא דממורא לחומרא אפ' פרי' למילף מתלמוד תורה ולקול' והיינו משום דמסתבר שפי' דאלו ממורא איכא למימר שאני' אב ואם דהוקש כבודם לכבוד המקו' ואין לך להקש להם שאר מצות' וכן אומר שם בתוספות

ריש' מדה אחרת קרובה לזו והיינו סמוכי' פי' שני מקראות הסמוכים זה לזה ניתנו לידרש כדאמר' ביבמות סמוכים לעד לעולם וכו' ור' יהודה לא דריש סמוכי' אלא היכא דמוכח מכת הכתוב לדרוש כן או מופנה הויות' ללמד על הסמיכות כדאימא ביבמות פ' והא דקאמ' התם ובכל דוכתא רבי' יהודה אע"פ שבכל התורה לא דריש סמוכי' במשנה תורה דריש' לאו דוקא משנה תורה דה"ה בעלמא אי' הוה מוכח או מופנה גמי' דריש' ולא נקט משנה תורה אלא משום דקים להו דהנהו דהתם מוכח ומופנה

הסמיכות חסידים

היא נהגה ליהודא

דיני' בנין אב מדה בתורה שהכתוב יגלה ויפרש במקום אחד וממנו למדין בכל המקומות הדומים לו שהתורה תקצר ותרמזו במקצרו על הכל ולכך נקרא בנין אב שהלמוד הוא כאב והלמדיו ממנו כיוצאי יריכו ותנא מביא בכאן שתי מדות ואינן אלא מדה אחת ואין הפרש ביניהם אלא שזו מכתוב אחד וזו משני כתובים והכל הוא בנין אב דתניא מבנין אב וכתוב אחד כיצד כתוב בזב משכב ומושב לא הרי מושב כהרי משכב ולא הרי משכב כהרי מושב וכו' מבנין אב ושני כתובין כיצד לא הרי פרשת נרות כהרי פרש' שלוח טמאים ולא הרי פרש' שלוח טמאים כהרי פרשת נרות הצד השווה שבהן וכו' ופי' בריתא זו אצל הכל ולכך אין רצוננו לדבר בה כפי' כונתינו בידיעת הכללים לבד ופשטן של דברים בבנין אב מכתוב אחד ובנין אב משני כתובים דעת הראב"ד ז"ל דבנין אחד מכתוב אחד כדאמר' בעלמא חדא מחדא' ובנין אב משני כתובים חדא מתרתי כלל' במה הצד השווה והרב' ידוע לכל דהדא מתרתי אי' לאו דהנהו תרתי מצרך צריכי' ושהאחד לא יוכל ללמוד מחבירו לא הוה גמרי' מנייהו לעלמא משום דהוה להו שני כתובים הבאין כאחד ושני כתובי' הבא' כאחד אין מלמדין כמו שפורש בפר' א' מזה השער בסד' הילכך צריך לומר בכל חדא מתרתי לא הרי זה כהרי זה ואם תשאל א"ל דבנין אב מכתוב אחד היינו חדא מחדא מאי לא הרי זה כהרי זה דקאמר לא הרי המשכב כהרי המושב וכו' והלא חדא מחדא הוה ולא שייך לא הרי ולא הרי

בנין אב

הטעם הוא כפי' המשך

בכאן נהגה ליהודא

בכאן נהגה ליהודא

מכאן שפני

בכאן נהגה ליהודא

בכאן נהגה ליהודא

בכאן נהגה ליהודא

בכאן נהגה ליהודא

תשובתך

מפני שהיה לו לומר יצא המרכב כלום שלא נלמוד אותו ממושב לכך הוצרך לומר לא הרי המשכב כהרי המושב לומר שאף על פי

שמשכב ומושב מצד צריכי ואינן שני כתובים הבאים כאחד אפילו אינן המרכב למד
 טהן ומעתה יש לנו לפרש מה אנו למדן ממשכב ומושב מבנין אב ומפרש הר' אבד ז"ל
 שלא באנו ללמוד לא ממשכב לבד וממושב לבד ופי' הדבר כך המשכב והמושב המיוחד
 הם הכר והכסת למשכב והכס' והספסל למושב ותולדותיהן כגון החלוק והטלת למשכב
 ותיבת הבלגן ותיבה שפתחה מן הצד למושב אלא שאין משכב ומושב מיוחדין אבל הן
 משמשין ישיבה ושכיבה עם מלאכתן ובאנו ללמדן בבנין אב ממשכב ומושב המיוחדין
 תולדות המשכב ממשכב ותולדות המושב ממושב והיינו בנין אב מכתו אחד ומה שהוצרך
 לומר לא הרי זה כהרי זה הצד השווה כו' משום מרכב הוא כמו שנתבאר למעלה ולפי דרכו
 זה למדנו דבנין אב קרי בין חדא מתדא בין חדא מתרתי זו היא שיטת הר' אבד ז"ל ועיקר
 ויש מי שאו' דחדא מתדא לא קרי בנין אב אלא מה מצינו כדמוכח פ"ק דיבמות דקאמ' תיתי
 אחות אשה מאשת אב במה מצינו מה מצינו באשת אחיכו אבל חדא מתרתי הוא דקרי
 בנין אב אלא שיש חדא מתרתי מענין אחד והיינו בנין אב מכתוב אחד ויש חדא מתרתי
 דשני ענינים והיינו בנין אב משני כתובים ולכך קרי חדא מתרתי בנין אב משום שבנין
 שני אבנים ואחד על גביהן קרוי בנין אב וקאמר בנין אב ולא בנין אב כמ"ש בעלמא אב
 למקרא ואם למסורת מפני שהאב פועל בג' הוא באשה והאשה בולד כאשר הוא הענין
 בכאן בבנין אב שהוא חדא מתרתי אבל אם למקר' ואם למסורת אינו לא כאשר שפועלת
 בשני כאשר יתבאר בפר' אחרון מזה השער בסד' *סוף דף ע"ב ע"ג*

דיני

כללי ופרטי יכל מקום שאתה מוצא כלל ואחריו פרט אין בכלל אלא מה
 שבפרט כיצד אדם יקריב מכם קרבן מן הבהמה כלל פי' כלל הוא לחיה
 שחיה בכלל בהמה היא בקר וצאן פרט אין בכלל אלא מה שבפרט בקר וצאן אין מידי
 אחריו לא ונתמעטה חיה מן הקרבן וכן כל כיוצא בזה ואת' אם כן למה נכתב הכלל
 הואיל ואין למדן ממנו דבר י"ל דאי לאו כלל לא היינו מוסיפי' על הפרט בבני' אב או במדה
 מן המדות הילכך אהני כלל כד' שתדע שהפרט דוקא הוא ולא גמרי' מיניה מידי בשום
 מדה מן המדות שאין לך בו אלא מה שפירשה תורה בלבד וכן מפרש לה בגיזיר' *סוף דף ע"ב ע"ג*

פרט

ואחריו כלל נעשה כלל מוסף על הפרט ונתרבה הכל ואהני פרט
 לאלומי כלל שמא יש דבר שלא היה מתרבה מן הכלל מכה מדה מן
 המדות אם לא מחמת שקדמתו פרט לעשות הכלל מוסף עליו ולרבות הכל ואין לך למעט
 ממנו דבר מקו' ומג'ש אומדה אחרת *סוף דף ע"ב ע"ג*

כלל

ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט פי' לרבות כל הדומה לפר' ולמעט
 כל מה שאינו דומה לו לפי שמיד' זו מורכבת מהשתי' מדות הראשונות
 כלל ופרט פרט וכלל ולכך משמע שתיהן ודין בה כעין שתיהן לרבות כל הדומה והיינו
 כעין פרט וכלל ולמעט כל שאינו דומה והיינו כעין כלל ופרט ופליגי בה תנאי איכא
 מד' כלל קמא דוק' פי' עיקר והוא ליה כלל ופרט דאין בכלל לא מה שבפרט לא דאהני
 כלל בתרא לרבות כל הדומה לו מנ' צדין ואיכא מד' כלל בתרא דוק' והוא ליה כלל
 נעשה מוסף על הפרט ונתרבה הכל אפילו מה שאינו דומה אלא בשני צדין אלא דאהני
 כלל קמא למעט מה שאינו דומה אלא מצד אחד ועיקרו של דבר בסוגי'א אחת פר' בכל
 מערבין *סוף דף ע"ב ע"ג*



מעריבין וזו היא הצעתה תני חדא ונתת הכסף בכל אשר תאודו נפשך כלל בנקר ובצאן
 פרט ובכל אשר תשא לך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט
 מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע פי כגון בקר וצאן שפרי רובי ויין ושכר שגידולי
 סן הקרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע ותניא איך מה פרט מפורש וולד ולדות הארץ
 פי דבר הנברא מן הארץ אף כל וולד ולדות הארץ ואסיקנא התם דעופות איכא ביניהו
 מד פרי מפרי וגידולי קרקע עופות כן מד וולד ולדות הארץ קסבר עופות מן הרקק נבראו
 פי מן האגם וליא מן הארץ ומפרש התם פלוגתייהו דמאן דמרבח עופות קסבר כללא
 בתרא דוקא ונתרבה הכל אלא דאהני כללא קמא למעוטי כל דלא דמי ליה משני צדין
 כגון דנים שאינן גידולי קרקע ואין דומים לו אלא מצד אחד דהיינו פרי מפרי אבל עופות
 דומים משני צדין דהוו פרי מפרי וגידולי קרקע הילכך נתרבו בכלל וצאן דממעט עופות
 קסבר כללא קמא דוקא ואין בכלל אלא מה שבפרט וליא מדי אחרינא אלא דאדני כללא
 בתרא לרבות הדומה לו משלשה צדין כגון דהויא פרי מפרי וגידולי קרקע וולד ולדות
 הארץ יצאו עופות שאין דומין לו בצד השלישי דהיינו וולד ולדות הארץ זו היא צורתה
 דשמעתא התם ולמדנו ממנה דלמך כללא בתרא דוק בעי שני צדיים כדקאמר פרי מפרי
 וגידולי קרקע ומד כללא קמא דוק מצריך עוד צד שלישי וולד ולדות הארץ וכן כל כיוצא
 בזה ומתוך כמה סוגיות אחרות מדקדין בתוספות ומוכח דעכ הגי שני צדיים דערובי
 למך כללא בתרא דוק וג צדין למך כללא קמא דוקא לאו דוקא שנים ושלשה דאם כן
 תיקשה הא דקאמר בגמ' דכל היכא דאיכא תרי כללי ופרט ביניהם מרבין כל דמי ליה
 בחד צד וכן ולכך אמר ר' דחד צד דנזיר ושני צדין דערובין חדא מילתא היא והך המדה
 כל הצדין החשובין חד צד ואם יש עוד צדין שאינן חשובין כמותן נקראי צד שני והחיא
 דערובין פרי מפרי וגידולי קרקע חשובין הן ונקראין צד אחד כדקאמר בגמ' וולד ולדות
 הארץ אינו חשוב כמותן ומקרי צד שני ויש מקומות דאפילו כמה צדין חשיבי כחד צד
 מפני שכולם חשובין כדאיתא בפר' אלו טרפות כללא דמילתא למך כללא בתרא דוקא
 צריך שיהיה דומה בכל הצדיים החשובים וכולם נקראים צד אחד אבל מן הצד הנרוע
 אין צריך ולמד כללא קמא דוקא צריך שיהיה דומה אפילו מן הצד הנרוע והדבר מסור
 לחכמים להכיר אי זה הצד הנרוע שיחלוקו בו ונל דלאו דוקא גרוע שאין למטה ממנו לא
 גרוע בערך הצדין האחרים קאמר אבל צד גרוע מן הנרוע אין צריך לדמות לו כו ולכך
 צריכי השני כללים שאם אתה אומר צריך שיהיה דומה לו לגמרי ואפי' אל הנרוע שבכולם
 אכ השני כללי למה מהפרט לבד ונלמוד כל הדומה לו בבנין אב אלא דאי נראה כמש'
יש מדה אחרת כיוצא בה בגמ' פגמינין והיא פרט וכלל ופרט מין ושכר יזיר
 פרט מכל אשר יצא מגפן היין כלל מחרצנים ועד זי חזר ופרט פרט
 וכלל ופרט אי אתה דן אלא כעין הפרט וכו' ומפרש התם מאי דאיכא בין מדה זו למדה
 האחרת דאלו כלל ופרט וכלל אי איכא דדמי ליה אפי' מחד צד מרבין פרט וכלל ופרט
 אי איכא דדמי ליה משני צדין מרבין ואי לא לא מרבין והך סוגי אתי כמד כללא
 בתרא דוק אבל למך כללא קמא דוקא הוי הרבר איפכא וקל להבין



השער הרביעי

פרק שני

ובכאן

מקום שאלה למה לא מנה רבי ישמעאל מדה זו של פרט וכלל ופרט כמו שמנה מדת כלל ופרט וכלל ואת לפי שהן דומות היא נכללת עם הכירתה ולפי לא מנה אותה אין זה כלום מכמה פנים אחד שאפי' היו דומות הל למנותה כמו שמנה כלל הצרי לפרט ופרט הצריך לכלל דבר הלא מד מענינו ודבר הלא מד מסופו וכל אי דומין וכפולין הן ועוד בגזיר נותן ביניהם הפרט כמו שכחתי בסמוך לכן הפירוק המחזור בזה הוא דר ישמעאל אינו דורש מדת פרט וכלל ופרט לפי לא מנאה והנך קראי דגזיר דמיתנין לעיל מפיק להו לדרשא אחרינא כמו שיש מי שדורשן התם

שני

כללים הסמוכים זה לזה ופרט אחריהם אומ' בכל דוכתא הטיל הפרט ביניהם ודוגן בכלל ופרט וכלל דוגמא בשבעות פירקא קמא גבי ופדוייו מכן חדש כו' ופדוייו כלל כסף פרט תפרה כלל ואע"פ דפדוייו ותפרה גבי הדדי כתיבי והדר כתיב בערכך כסף ממ' דריש ליה בכלל ופרט וכלל משום שר' שדייה לפרטא בין הכללי והוה ליה כלל ופרט וכלל וכן בכל דוכת'

כלל

כלל ופרט תחתיו
אם טעה ומסמל סוף רש"י

ופרט המרוחקים זה מזה פלוגתא בכמה דוכתי איכא מד דנין ומסיק בפ"ק דפסחי' דה"מ בחד עניינא אבל בתרי ענייני דברי הכל אין דנין דאין מוקד ומאחר בתורה ולא בריר לן אי כלל קדים אי פרט קדים אבל בחד עניינא מאי דמוקדים מוקדים ומאי דמאחר מאחר

כלל

שאינו מלא אין דנין אותו בכלל ופרט פי' כלל שאינו מלא שאינו עומד מצד עצמו אבל הוא דבוק עם הפרט כך מביאין כפרק קמא דזבחים וצ"ע במקומה

ויש

שאינו דורש את התורה במשמעות כלל ופרט לא במשמעו רבוי ומיעוטי כלום במקום כלל ופרט ופרט וכלל וכלל ופרט וכלל דריש ריבה ומיעט ומיעט וריבה וריבה ומיעט וריבה וההפרט שיש בין כללי ופרטי וריבוי ומיעוטי הוא על זה היסוד שאתן לך שמי שדורש כללי ופרטי הוי הפרט פירוש של הכלל ומי שדורש ריבוי ומיעוטי אין הפרט פי' אלא מיעוט שממעט מקצת ומניח מקצת ומעתה יתבאר לך הפרט דבכל דוכתא מאן דדריש כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ואין לך להוסיף ואפי' הדומה ומאן דדריש ריבה ומיעט ריבה הכל ומיעט שאינו דומה ומאן דדריש כלל ופרט וכלל הוי הפרט פי' של הכלל ואין בכלל אלא מה שבפרט וכי חזר וכלל לא בא להוסיף לך בכלל האחרון אלא הדומה בלבד ומאן דדריש ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל ומיעט שאינו דומה אלא שחזר וריבה אפילו אותו שאינו דומה ולא מיעט לך אלא דבר אחד היותר רחוק ומסרו הכתוב להכמים לדעת אי זה דבר ראוי למעט ובענין פרט וכלל ומיעט וריבה הדין בהן להפך מכלל ופרט וריבה ומיעט והטעם מפני שפרט וכלל אין הכלל פי' אך סתירה הילכך ריבה הכל אבל מיעוט וריבוי אע"פ שהריבוי מרבה הכל מ"מ המיעוט הולך לקיים דמה בא למעט והלא לא הזכיר הריבוי עדיין אלא הרי הוא כמו שנכתב אחר הריבוי וממעט לפחות אחד ודוגמא לכל זה בכל דוכתין ונלאיתי לכותבם עם שאינו צורך

דיני

דיני

כלל הצרי' לפרט ופרט הצרי' לכלל מדה זו ללמד שהכלל צריך לפי הפרט
 והפרט לפי הכלל ואל תדמה בנפשך מדה זו למדת כלל ופרט כי ההפרט
 ביניהם הוא כזה הענין שכלל ופרט כל אחד מפורש משמעותו לעצמו ואין צריך שום אחד
 לחבירו כגון ההוא דלעיל בהמה בקר וצאן הבהמה אינה צריכה לפי בקר וצאן ולא בקר
 וצאן לפי הבהמה ולפי אמרו אין בכלל אלא מה שבפרט שהפרט לא בא לפרש משמעותו
 של הכלל דמפו ועומד הוא לא לפרט כללותו אבל כלל הצריך לפרט אין משמעו הכלל
 מפורש לעצמו דמסתבר משמעותו לדבר אחד יותר מלדבר אחד ובא הפרט לפר' ולעקור
 משמעותו ולפי אמרו כלל הצרי' לפרט כלל לפי הפרט כגון וכסחו בעפר דלא דרשי ליה
 בכלל ופרט וכסחו כלל עפר פרט ואין בכלל לא מה שבפרט וכו' משום דהוי כלל הצריך
 לפי הפרט דוכסחו משמע כפיית הכלי ומשמע גמי בלילת עפרא אך עיקר משמעותו לשון
 כפייה וסתר הוא כמו המכסה אני מאברהם המסתיר אני מאברה' וכן נאמן רוח מכסה דבר
 וכך הם רוב כיוויו' שבתורה וכשאר בעפר פי' על הכיסוי הזה שהוא בליה ועירוב ממש
 ועיקר הכלל ממשמעותו ולכך דרשוהו במקומו פר' כיסוי הדם בכלל הצרי' לפרט ודוגמתו
 בבכורות' סכלל הצריך לפרט כיצד כגון קדש לוי כל בכור יכול אפילו נקבה תל' זכר אי
 זכר יכול אפי' יצתה נקבה לפניו וכו' משום דבכור זכר משמע זכר הראשון שנולד ואפי'
 יצתה נקבה לפניו רק שהוא בכור לזכרי אתא בכור פטר רחם ועקר לזה ממשמעותיה
 דבכור לרחם בעי' וכן כל כהנ' .

דיני

דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד
 על הכלל כלו' יצא מדה זו בתורה ללמד על עצמו ועל כללו ולשון המדה
 כך משמע כענין שאמר גבי הבער לא תבערו אש הבערה בכלל לא תעשה כל מלאכות
 היתה ולמה יצתה לחלק כלו' לענין חילוק מלאכות שאם עשה הבערה עם שאר מלאכות
 בהעלם אחת שחייב על הבערה בפני עצמה ומלמדת לאחרי' מה הבער' חייב בפני עצמה
 אף הכל כן . וכן אוב וידעוני בכלל כל המכשפי' היו ולמה יצאו ללמד מדה אוב וידעוני
 בסקילה אף הכל בסקילה וכאלו רבות אך מצאנו זו המדה שאינה מלמדת לעצמה כלום
 באותה ששינו והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטמאתו עליו . שלמים בכלל כל
 הקדשי' היו למה יצאו להקיש איהם מה שלמי' קדשי' מזבח אף כל קדשי' מזבח יצאו קדשי'
 בדק הבית שאין חייבין עליהם משום טומאה ומייתי לה בפי' קמא דשבועות ואם ישא שול'
 ולמה אין דנין אותה בכלל ופרט לומר אין בכלל מה שבפרט ועל השלמי' יהיה חייב ועל
 השאר יהיה פטור . תשובתו כלל ופרט המרוחק בשתי פרשיות לדברי הכל אין דנין אותו
 בכלל ופרט כדאייתא בפסחי' וחדך דהבערה לא דריש לה רבי יוסי לחלק במדת דבר שהיה
 בכלל וכו' אלא ללא בעלמא כלום להקל על הבערה שאין חייב עליה סקילה כשאר
 מלאכות אלא לא בעלמא ורבים מקשים וכי חולק רבי יוסי על יג' מדות שזו אחד מהן
 והפירוק המחזור מכל מה שראיתי ב זאת הקושיא הוא זה דרבי יוסי קרא אחרניא אית ליה
 לחילוק מלאכות כדאייתא בשבת פר' כלל גדול הילכך עכ' קרא דלא תבערו לא אתא
 לחילוק מלאכות אלא ללאו . ויש ללמוד מזה דהיכא דמוכח שאין לדרוש בבכר שהיה
 בכלל שדורשין בדרש' אחרניא .

דיני

דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טעון אחר שהוא כענינו יצא להקל ולהחמיר
 פ' לטעון אחר שהוא כענינו שהוציאו הכתוב מן הכלל ועשה בו פרט אחד
 והזכיר בו מקצת ענין הראשון והניח מקצתו כגון שחין ומכוח דכתיב ובשר כי יהיה בעורו
 שחין ונרפא או בשר כי יהיה בעורו מכות אש והלא שחין ומכוח בכלל כל הנגעים היו
 פ' שחין ומכוח פירש בהם כל הענין והניח מהם מתירה ושבוש שני ומדה בתורה הואיל
 ונזקק לפרש בהם דין הטומאה ועשה מהם פרט בפני עצמם מה שהזכיר הזכיר ומה שהניח
 הניח ואינן טעונין אלא מה שנתפר בהם וזו להקל ולא להחמיר שלא יהיו טעוני' מה שלא
 נאמר בהם ואת אחר שאמר להקל מה צריך ולא להחמיר יל' משום דקא בעי למימר
 במדה של אחריה יצא להקל ולהחמיר קאמ' נמי בהא ולא להחמיר ואע"ג דלא צריך
ואם יצא לטעון טעון אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר פ' להקל שמקילין בו
 מן הדין הראשון ומחמירין לתת עליו הדין שנתפרש בו כגון ראש חקן דכתי'
 ואיש או אשה כי יהיה בוגע בראש או בזקן והלא ראש חקן ככלל עור ובשר היו
 וכשיצאו לטעון טעון אחר שלא כענינו פ' בטומאת נתקים שאינה מטומאת שאר מראות
 יצאו להקל ולהחמיר להקל שלא ידונו בשער לבן שהוא סימן טומא' כאשר נגע' ולהחמיר
 שידונו בשער צהוב שנתפרש בהם

דיני

יצא לידון בדבר החדש אי אתה יכול להתזויר וכו' פ' דבר חדש שסותר
 את כולו אבל תוספת שניתוסף בו שאינו בכללו לא מיקרי דבר חדש
 כדלתיא בפ' דיבמות דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש וכו' כיצד ושחט את
 הכבש במקום אשר ישחט את החטאת כי כחטאת האשם שאין תל' כחטאת האשם מה תל'
 לפי שיצא מצורע מכלל פ' מכלל שאר אשמו לידון בדבר החדש בבקן יד ובבקן רגל היה
 יכול לומר דאינו טעון מתן דמים ואימורי' על גבי מזבח תל' כחטאת האשם מה חטאת טעו'
 דמים ואימורים על גבי מזבח אף אשם כן ומדאיקרי דבר חדש בקן יד ורגל ולא נסכים
 שאשם מצורע טעון ושאר אשמות אינם טעונים משמע דלא מקרי דבר חדש לא כשסותר
 את הכלל כגון בקן יד ורגל ששאר כל האשמות כל הדם למזבח ואשם מצורע נידון ממנו
 לבהנות אבל נסכים אינו סותר הכלל אלא תוספת בעלמא דהוא שניתוסף באשם מצורע
 על שאר אשמות והיו דאיכא בין מדת דבר חדש למדת יצא ללמד על הכלל כי הק דאוב
 וידעוני בכלל כל המכשפים היו ולמה יצאו להקיש אליהם מד' אוב וידעוני בסקילה אף
 כל כו' וסקילה לא הוי דבר סותר את הכלל ולכך דן אותן כמדת ללמד על הכלל ויש
 סתירות במדת דבר חדש בזבחים פ' אי זהו מקומן איכא מד' דאי לא הדרו לכלליה לא
 גמרי אהדרי לא איהו מכלליה ולא כלליה מיגיה ו איכא מד' דאיהו בלבד הוא דלא גמר
 מכלליה אבל כלליה גמר מיגיה פ' כל דבר שיש בו זולת החידוש הסות' ואת' מה בין מדה
 זו למדת יצא לטעון טעון אחר שלא כענינו שהרי אין דנין בשתיקה אלא מה שנתפרש
 בשתיקה שם אלא א"כ התזוירם לכללם ואו' הרא' בר זל דודאי כן הוא שהדין שלהם אחד
 לא שישבו יתרון על הראשון שהזכרנו כי הראשונה יצא לטעון טעון אחר שלא כענינו
 בענין טומאת נתקים שאינה מענין הנגעים הראשונים כלל וכן הדין אין לדין בהם מדיני
 הראשונים כלום אלא אם כן נתפרש בהם אבל המדה הזו באה ללמד שאע"פ שענין חזק
 כענין

כענין הא' כנון אשם מצורע שהוא קדשי הקדשי כשאר אשמות וטעון שחיטת צפון כמותם אפ"ה הואיל ונתחדש בו דבר אחר אין לך בו לא משעת חידושו ואילך עד שיחזור לכללו בפ"א וע"פ שהיינו יכולים ללמוד הראשונה מזו שהיא מחדשת יותר ממ' כיון שיש ביניהם מעלה חשבו אותם שתי מדות לשון הראב"ד ז"ל.

דיני דבר

הלמד מעניינו ודבר הלמד מסופו פ' למד מענינו כל דבר סתום שאין מפורש בו במה מדבר מדה בתורה שנלמד מן הענין המפורש הסמוך לו כדתניא במכילתא לא תגנוב הרי זו אזהרה לגנוב גפשות או אינו לא לגנוב ממין אמת צא ולמד מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהם ג' מצות אמורות בענין שתיים מפורשות ואחד סתומה נלמד סתומה מפורשת במה הענין מדבר במיתת בית דין פ' לא תרצח לא תנאף אף לא תגנוב כן וכן כל כיצא בזה ודבר הלמד מסופו פ' מהענין עצמו ופשוט הוא.

דין שני

כתובים המכתישי' זה את זה וכו' מדה זו מפורשת בתורה כדאמרי' כתוב אחד אומר וירד יי' על הר סיני וכתוב אחר או' כי מן השמי' דברתי עמכם.

הכריע הג' מן השמים השמיעך את קולו ליסרך וגו' פ' השמי' שהוא אש ומים שהראה דמות האש העליונים על ראש ההר לדבר מתוכה וזו היא ההרכנה שאמרו ז"ל שהרכין שמים לא ששיגה אותם מהויותן כלל' ומזו ההכרעה שהכריע הכתוב הג' ותקן שני כתובי המכתישין זה את זה למדו רבותינו במקום אחר בשני כתובים שמכתישין זה את זה ולא בא השלישי להכריע כאותה ששנינו בסוטה כתוב אחד אומר ומדותם מהוץ לעיר את פאת קדמה לפ' באמה וכתוב אחר אומר מקיר העיר וחוצה אלף אמה והם הכריעו ביניהם מדעתם ותיצאו לפ' ראיותם כמו שלמדו מקל וחומר דשכינה כמה קלים וחמורי' בכל התורה והיא דקתני עד שיבא הכתוב הג' ויכריע הק' שני כתובים המכתישין זה את זה אי אתה רשאי לדרחותן ולהחזיקן בשבו' שלא תחזור לתרץ אותם כל מה שתוכל עד שיבא הכתוב הג' ויכריע ביניהם. ואז תעשה כפי ההכרע אשר תראה והזו מדת כיצא בו במקום אחר שדרש הלל לפני זקני בתירא כל' הא' מסייע לחבירו ומחזק טעמו וזו אינה מדה בפני עצמה ליתשב עם יג' מדות אלא לפי שהאחרונות שדרש היו מדות דרש גם לזו עמקן כל זה לשון הראב"ד ז"ל.

הפרק השלישי

יש להקדי' הקדמה כוללת למה לא מנהר' ישמעאל הל"ב מדות דר' יוסי הגלילי כמו שמנה היג ואין לנו בזה אלא מה שכתב רבי'

שמשון בספרו ואלו דבריו בקצרה הא דלא חשיב רבי ישמעאל כל הל"ב מדות כמו היג מפני שלא היג' לא מצא אדם חולק עליהם והם רהוטו ושגורו בפ' הכל כמו שמצינו בהלל שלא מנה רק שבע מדות כדתניא הלל חזקן דרש שבע מדות לפני זקני בתירא ועל כל פנים לא היה מפני שלא היה דורש שאר המדות אלא שלא היו סדורו בפיו או היו צריכין לאותו זמן שלא היו בקיאין בהן וכך יתכן לרבי ישמעאל ב"ג מדות. או דרך אחרת עזב ר' ישמעאל אותן המדות מהן משום דלא חשיבי מדות אלא כמאן דכתיבי בקרא בהדיא כמו בחקש וזולתו ומתם משום שאינם להוכיח שום הוסיא או קולא כמו נוטריקון ומהם שאינם אלא לישב פשוטי המקראות כמו דבר גדול הנתלה בקטן וכיצא בו' ולכך נקט רבי ישמעאל במלתיה דבר שהתורה נדרשת בה כל' גופי תורה קולות וחומרות ודיגין' וע"פ הטעמים

האלו יתישב לך השמש הלב מדות לרבי ישמעאל והוא לך טעמן א' לא מריבוי מדה זו
 לא חשיב רבי ישמעאל משום שיש יתור גמור והוי כמאן דכתיב בהדיא ממיטוט לא חשיב
 לה שהיא מדה מיותרת כי היא מפורש מריבוי אחר ריבוי גם את זו לא מנה מהטעם הנזכר
 בריבוי ובמיעוט וכן הטעם במיעוט אחר מיעוט מקו מפורש גם לזו לא מנה שהכל מבואר
 בפסוק בהדיא מנ' זאת המדה חשיב לה רבי ישמעאל אמנם חשיב לה מגופי תורה
 וילפי מינה דין קולא וחומרא מבנין אב גם מדה זו חשיב רבי ישמעאל אבל דבריו דברי
 חק ומשפט ודבריו זה התנא דבריו אנדה בדרך קצרה מדה זו אינה אלא יישוב המקראות
 ולכך לא חשיב לה רבי ישמעאל מדבר שהוא שנוי גם זאת דבריו אנדה ולה חשיב לה רבי
 ישמעאל מסידור שנחלק ומדבר שבא ללמד וכו' גם אלו אינן דין כי אם יישוב המקראות
 הילכך לא חשיב לה רבי ישמעאל מכלל שאחריו מעשה גם זו לא חשיב דלא נפקא לן
 מינה לא קולא ולא חומרא משני כתובים המכחישין זה את זה זו היא המדה של מעלה
 מדבר שהוא מיוחד במקומו ומדבר שאינו מתפרש במקומו לא מנה רבי ישמעאל אעפ' שדין
 משמרות יוצאין ממנו מפני שהיא יצאה מדבר הלמד מסופו מדבר שהוא כזה ואינו ענין
 לו רבי ישמעאל לא מנה מדה זו שאין בה חק ומשפט וכן במדרש אנדה מדבר שנאמר
 בזה והה' לחכירו גם זה בנין אב מדבר שהוקש בשתי מדות וכו' גם זו לא חש רבי ישמעאל
 שאינה אלא דבריו אנדה ודרשא מדבר שחבירו מוכיח עליו גם זו מדרש כאלו נכתב
 בהדיא או מלת אחד עומדת במקום שתיים ולכך לא חשיב לה רבי ישמעאל

מדבר

שהוא מוכיח על חבירו גם זה לא חשיב רבי ישמעאל שהיא אנדה ולא
 נפקא מינה לא דין ולא משפט ועוד שבכלל קו' היא ומה אם התקין כן
 כש החלש

מדבר

שהיה בכלל יוצא מן הכלל ללמד על עצמו רבי ישמעאל לא חשיב הך
 מדה דסל' דליתא אלא דבר שהיה בכלל יוצא מן הכלל לא ללמד על
 עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא או שמא הך דרשה אינה אלא לענין אנדה

מרבוי

וכן הטע' לשאר המדות ואחר שכתבתי הקדמה זו אושוב לחשוב הלב' מדות לתוצאותם
 כיצד ג' לשונות את גם אף לרבנות את כיצד ווי' פקד את שרה אלו נאמר
 פקד שרה הייתי אומר שרה לברה נפקדה תל' את מלמד שכל העקרונות
 נפקדו עמה וכן הוא או שחוק עשה לי אלהים וכו' גם לרבנות גם צאנכם גם בקרכם קחו
 אלו נאמר צאנכם הייתי או שלהם בלבד תל' גם מלמד שנתן להם דורון משלו לקיים מה
 שנאמר גם אתה תתן בידינו אף לרבנות כיצד ויקח את אדרת אליהו אף הוא ויכה את
 המים מלמד שנעשו נסים לאלישע בקריעת הירדן יותר מליהו דפעם ראשונה היתה זכות
 אחד עומדת ופעם שניה של אלישע היתה זכות אחר עומדת וכן כתוב ויהי נא פי' שני' וכו'
 וכן אתה מוצא ח' מופתים באליהו'ו'ו' בלישע

ממיעוט

כיצד ג' לשונות רק אך מן אך למעט כיצד וישאר אך נח מלמד שאף
 נח גונח היח מפני הצנה ומצינו למדין אך מיעוט רק למעט כיצד רק
 אין יראת אלהים במקום הזה יכול שלא היו יראים השם כל עיקר תל' רק רשעים היו אך
 יראים אמור מעתה עד שלא שמעו באזניהם לא היו יראים משמעו באזניהם היו יראים

לכן הוא אוישיכם אבימלך וגו' וייראו האנשים מאד וגו' מן למעט כיצד ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב יכול כל היום כולו היה משה דן אם כן אימתי היו תלמידיו למדן תל מן למעט שלא היה יושב כל היום ושיערו חכמים שש שעות

ממריבו

אחר ריבוי כיצד גם את הארי גם את הדוב הכה עבדך אלו נכתב ארי ודוב הייתי או שתיים בלבד כשהוא אומר גם את גם הרי שלשה ריבויין

מלמד שהיו שם חמשה חיות רעות כיצד ארי ושני גורים והדוב וגורו

מיעוט

אחר מיעוט כיצד הרק אך במשה רק ואך מיעוט אחר מיעוט והלא גם בנו דבר עד שלא דבר עמו ומנין שדבר עם מרים קודם למשה שנאמ'

ותקה מרים הנביאה אחות אהרן וגו' והלא גם למשה היתה אחות אלא מלמד שהתחילה לנבאת משהיתה אחות אהרן בלבד ועדיין לא נולד משה ומנין שדבר עם אהרן קודם למשה שנא' ויבא איש האלהים ויאמר אליו הגנלה נגלית לי לבית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה והיתה נבואתו כבושה יותר מחת פו שנה עד שבא יחזקאל שב' ואומר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו ואף משה רבינו היה משתדל שיהא אהרן שליח שנא' שלח נא ביד תשלה

מקו

מפורש כיצד כי את רגלים רצתה וילאוך ואיך תתחרה את הסוסי' כיצא בו ויאמר המלך אחשורוש בשושן הכיר הרגו היהודים ואבד תך איש קו בשאר מדינות המלך

מקו

סתום כיצד נשבע להרע ולא ימיר אבל אם נשבע להיטיב יחליף ומה קשה לאדם לעשו להרע לעצמו או להיטיב לעצמו אם להרע לעצמו אינו מחליף קו להיטיב לעצמו אי זהו הרע לעצמו שמתר לו לעשותו אר' ויחנן כנן שהיה בים ואמר אשב בתענית עד שאבא לביתי

מגש

כיצד נזיר היה שמואל דברי רבי נהוראי שנא' ומורה לא יעלה על ראשו נאמר בשמשון מורה ונאמר בשמואל מורה מה מורה דשמשון נזיר אף בשמואל כן וכן כהג'

מבנין

אב כיצד זהו יסוד מלמד על מה שהוא לאחריו מאימתי נקרא יסוד משה ומה היה הוא נאמר תחלה אר' חייא על כל דבור ודבור היה הקב' קורא למשה ומשיב הגני הנני בנין אב לכולם ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני לפי שהיא תחלה ורבים כיצא בו

מדרך

קצרה כיצד ואהיה מאהל אל אהל וממשכן צריך היה לומר וממשכן אל משכן אלא שדבר הכתוב דרך קצרה מאימתי נדן הדבר בקצרה משיצטרך הענין לו ודאי

מדבר

שני כיצד אמר ר' יוסי בר חנינא מ' שנה היה הרעב ראוי לבוא במצרים שכן פרעה רואה שבע פרות ושבע שבלים י' ושבע פרות ושבע שבלים הרי כה' ויוסף אמר שבע פרות ושבע שבלים הרי מ' וכיון שירד יעקב וכלכל כל הרעב ולא היה הרעב אלא ז' ואימתי חזרו אותם מ' שנה בימי יחזקאל שנאמ' ונתתי את ארץ מצרי' שממה בתוך ארצות נשמות ועריה בתוך ערי מתרבות תהיינה שממה' שנה שלא עשתה

אלא לצורך יד שנה ויש לומר שלעולם מב שנה היה ראוי לבוא אלא שיוסף התפלל עליהם וזש יהיו שהוא לשון תפלה

מסידור

שנחלק כיצד מרבית העם רבת מאפרים ומנשה יששכר וחבלון לא הטהרו וכו' וכפר בעד מכל לבכו הכין לדרוש אלהים סדור היה ראוי להיות

מדבר

אלא שנחלק מאימתי דנין אותו בסידור שנחלק משינהוג אוחו לכך ורבים כזה שבה ללמד וגמצא למד כיצד קולה כנחש ילך לא מצאנו בנחש שילך קולו מסוף העולם ועד סופו וכשבא למפלתה של מצרים הוא אומר קולה כנחש ילך כשם שהלך קול הנחש כך ילך קולה של מצרים מלמד שבשעה שאמר הקנה על גחונך תלך ירדו מלאכי השרת וקצרו ידיו וגרלו ויהיה קולו הולך וכו' שאחריו מעשה ואינו אלא פרטו של ראשון כיצד ויברא אלהים את האדם הרי זה כלל ואחר כך פרט המעשה וייצר "אלהים" ויפל "אלהים" תרדמה ויבן "אלהים" השומע סבור שהוא מעשה אחר ואינו אלא פרטו של ראשון וכן אמר חזון ישעיהו כו' ואחר כך פורט בשנת מות המלך עזיחור כו'

מדבר

שהוא נתלה בקטון ממנו כיצד יערוף כמטר לקחי וכי הגשמים גדולים מן התורה שהיא נתלית בהם אלא לפי שהם מרוים את הכל וכדי לשכך את האוזן

שני

כתובין המכחישין זה את זה כיצד כתוב אחד אומר ויהי כל ישראל אלף אלפים ומאה אלף ויהודה ארבע מאות אלף ושבעי אלף וכתוב אחד אומר ויהי ישראל שש מאות אלף וגו' ואיש יהודה חמש מאות אלף גמצא ביניהם של מאות אלף ושלוש מאות אלף אלו מה טיבן בא הכתוב השלישי והכריע ובני ישראל למספרם ראשי האבות וראשי האפים והמאות ושוריהם המשרתי את המלך לכל דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדשו לכל חדשי השנה המחלקות האחד כד אלף מלמד שארץ שלש מאות אלף היו כתובי בטומנות של מלכים ולא היו צריכים להמנות הא כיצד כד אלף ליב חדש הרי ב מאות ושמונים ושמונה אלף נשתיירו שם יב אלף לגשיאי ישראל הטילן הכתוב וחזר וכללן

מדבר

פיחד במקומו כיצד ותדור גדר ותאמר י צבאות אם ראה תראה בעני אמתך למה נתיחד כאן השם הזה אמרה חנה לפני הקנה רבונגו של עולם שני עולמות בראת בעולם העליונים אינם פרים ורבים התחתונים פרים ורבים אב מן התחתונים אני אהיה פרה ורבה ואם מן העליונים אני אהיה בחיים ולא אמות

מדבר

שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר כיצד וישע"י אלהים נן בעדן מקדם ויצמח "אלהים" שמענו ששם הב"ה את האדם בגן עדן מקדם וברא בו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים אבל לא שמענו שבנה חופות של זהב ושל אבני טובות ומרגליות והיכן שמענו כשהוא אומר לחירם מלך צור בנע אלהים הייתה כל אבן יקרה מסוכתך אדם פטרה כו אל שמה אדם הראשון אתה שעשיתי לו את כל הכבוד הזה שנאמר במקצת והוא נהוג בכל ומפני מה נאמר במקום ההוא מפני שדבר הכתוב בהוזה כיצד ובשר בשדה טרפה לא תאכלו אין לי אלא בשדה

מדבר

בעיר מנין תלושרפה לא תאכל. אכל למה נאמר בשדה אלא דבר הכתוב בהווה שדרך
הבהמות ליטרף בשדה יותר מבעיר.

מדבר

שנאמר בזה והיה לחבירו כיצד אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. או
איפשר לומר שיש לצדיקים אור בלא שמחה ולישרי לב שמחה בלא אור
אלא אור לצדיקים והיה שמחה שמחה לישרים והיה אור מאימתי דנין אותו בכך משישתוה
לשניהם כאחד.

מדבר

שנאמר כזה ואינו ענין לו והוא ענין לחבירו מאימתי הוא ענין משיצטרך
לו כיצד האת ליהודה ויאמר שמע יי קול יהודה תנהו ענין לשמעון שהרי
שמעון היה צריך לו יותר מיהודה מנין מראובן כיון שבירך משה את ראובן וזאת ליהודה
משמע זאת לשמעון.

מצינו

בתלמוד מה לחובל בחבירו שכן הותר מכללו והוא בפרק אלו גערות ופ' **מורי גרו**
כך לפי שבכוליה תלמוד אומר קים ליה בדרב' מיניה רל' אם חייב ממון
ומלקו מלקה לקי' ממונא לא משלם דקים ליה בדרכא מיניה. וחובל בחבירו יש אלו
השגיו עונשי' ממון ומלקות נאמר גכ' קים ליה בדרכא מיניה ויענישו אותו מלקות ולא ממון
כמו שמסיק בגמ' לזה אמרו מה לחובל בחבירו שכן הותר מכללו שמצינו חובל שאין לו
עונש כלל שהוא בד' שנותנין המלקות וכיון שאינו משלם כלל אף אני אביא שאר חובל
דממון משלם ולא מלקות הש' הותר מכללו ואין רל' כמו שחשבו רבים מה לחובל בחברו
וכן לפי דקים לן שהפסוק אמ' לא יוסיף להכותו במלקות אלא לט' ורל' מה לחובל שכן הותר
מכללו שאעפ' שיתן מלקות מ' אינו חייב כלום לפי שכשנותן הותר ואינו מרגיש כלל אם
נותן מ' או לט' זה אינו כלל שמי שנותן המלקות נותנו בכונה ויודע כמה הוא. מהתכם
מורי גרו.

מדבר

שהוקש לשתי מדות ואתה נותן לו כח יפה שבשתייהן כיצד צדיק כתמר
יפרי' יכול כשם שהתמר אין לו צל ואין עושין ממנו כלים כך הצדיקים
תל' כארז מה ארז יש לו צל ועושין ממנו כלים אף הצדיק כן אי מה ארז אינו עושה פירות
הצדיקים כך תלמוד לומר כתמר והתמר עושה פרי.

מדבר

שחבירו מוכיח עליו כיצד מתן כסתר יכפה אף וכו' כיצא בו אני יי' הוא
שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלת' וכו' משמע ולא תהלת' לפסילים.

מדבר

שהוא מוכיח על חבירו כיצד קול יי' יחיל מדבר יחיל יי' מדבר קדש. וכי
מדבר קדש חל לבדו והלא כל המדיברות חלו אכל' למה נאמר אילנות מפני
שהן קלות בריצה וראיה לדבר משה רגלי כאילות.

מדבר

שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו כיצד וישלח יהושע בן נון וכו'
ראו את הארץ ואת יריחו ויריחו בכלל הארץ היתה ולמה יצתה מן הכלל
ללמד שהיא שקולה כנגד כל הארץ.

מדבר

שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חבירו כיצד ולא תקחו כופר לגפש
רוצח אשר הוא רשע ולמה הריגת רוצח בכלל כל העונשי' היתה
שג' כאשר עשה כן יעשה לו ולמה יצאה ללמד על שאר העונשי' ומה היא מלמדת עליהן

קט"ז ע"ב

לרועה אין לוקחין כופר אבל לוקחין לשון ועין ושאר חבלות ממשל כיצד הלך הלכו העצים למשות עליהם מלך ואין זה כי אם משל לישראל שאמרו לעתניאל ולדבורה ולגדעון שימלכו עליהם בנין שדורשין ממעל בהגדה שני ואמר יי אל אליהו יען אשר השיבות לעשות הישר ובלבבי עשית וכו' בנין רבעים כנגד ארבעה דורות שעמדה מלכות אחאב ונקרעה על ידו וזוהן עמרי ואחאב יורם ובנין ומנין שהיו לו בנין לירם שני וגרד לשלום בני המלך ובני הגבירה ומנין שדורשין מכנגד באגדה שנאמ' במספר הימים וכו' כיוצא בו ומשא יי תאמרו לכן הגני וגשאתי אתכם נשוא וכן הוא אומר ותאמרו לא כי על סוס נגוס על כן תגוסן כלם בלשון שחטאו בו נדונו ומנין שדורשין גימטריא בהגדה אם לחשבון הרי כבר נאמר יי ושלש מאות דעולה למנין אליעזר ואם לתמורת האותיות הרי כבר נאמר לב קמי בחלוף אותיות כשדים ומנין שדורשים נוטריקון באגדה תלמוד לומר אברהם אב המון גוים כרמל רך מל דבר שהוא רך וגמלל ביד והוא קללני קללה במרצת נוסף מואבי רועה צורר תועבה ירש יראה ראתה נסתה

מוקדם

שהוא מאוחר כיצד נזר אלהים טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל יי והלא אין ישיבה בהיכל יי וכש שכבה ואפילו בעזרה אין ישיבה אלא למלכי בית דוד שנאמר ויבוא המלך דוד וישב בהיכל יי ומה תל שוכב אלא מוקדם הוא ונר אלהים טרם יכבה בהיכל יי ושמואל שוכב

דין

אם למקרא ודין אם למסורת פי אם למקרא שעושיין עיקר ואם מהקריאה לדרוש כפי הדיבור הקרוי ואם למסורת פי לדרוש עפ' הכתב ופלוגתא היא בכל דוכתא כגון בפ' כיצד צולין גבי בבית אחד יאכל רבי יהודה סבר יש אם למסור ויאכל כתיב ולא יאכל קא מזהיר רחמנא שלא יאכל אותו אלא במקום אחד ולא בב' ורש' סבר יש אם למקרא ויאכל קרי ועל הפסח קא מזהיר שיאכל בחבורה אחת ולא בשתי חבורות אבל חבורה אחת בכ' מקומות רשאי ודכוותה פ' דסוכה סוכות סוכת רבנן סברי יש אם למסורת וכיון שגכתבו ב' חסרים וא' מלא דרשי' להו למנין הדפנות בסוכה אחת ורש' סבר יש אם למקרא וכו' כדאיתא התם ויש לשאול דרש' דקאמר יש אם למקרא הוא גופיה קא דריש בפ' דקדושין מקרא ומסו' ביחד גבי בכגדו בה דדריש לשון בגידה ובגד והיינו מקרא ומסורת כדמפרש התם לכך אומר רש' לשם דהיכא דיש לקיים שניהם דרשי' מקרא ומסורת לכע' דלא לחנם נכתבו כי ההיא דקדושין אבל היכא דמכחישי להדדי ואי איתיה להאי ליתיה להאי בהא פליגי מר סבר מקרא עיקר ומר סבר מסורת עיקר וההוא דסוכה מכחישיין הם אם ג' דפנות הכשרת לא תדרוש מקרא ואם תפסול לא תדרוש מסורת ויש עוד דקרוק דברים בתוספות פ' דסוכה עיין שם וכאן אין מקום להאריך

דין

שני כתובים הבאין כא' ומלמדין פלוגתא היא ככוליה תלמודא איכא מד' אין מלמדין ואיכא מד' מלמדין אבל ג' כתובים הבאי' כאחד דמצי גמיר חד מחבריה בבנין אב כלו דליכתוב רחמנא חד מניהו ולגמור איך מני' ומדאצטריך למכתב תרוייהו גלי לך קרא דדוקא הני אבל אחריני לא שלכך טרח וכתב את שניהו הילכך אין מלמדין מילעמא וב' מלמדים ס' דאע"ג דאיתא חד מחבריה ממ' מילתא דאיתא בבנין אב טרח וכתבלה קרא כמש' בריש קדושין גבי קרי מילתא דאיתא בקו' טרח וכתב לה קרא הילכך

שפיר

שפיר אל דמלמדוין אבל ג' כתובי הבאין כא' דכל האי לא טרח קרא לדברי הכל אין
 מלמדוין דודאי גלי לך קרא כהני ג' לאפוקי כולהו אחריני דעלמא כך הטעם בכריתות
 ויש לך לדעת דאין צורך דאי זה משניהם יהיה מיותר וגמיר מחבריה לא אפי' אלבד מיותר
 והא' צריך ואין יכול ללמוד מחבריו אפ'ה שפיר חשיב שני כתובין הבאין כאחד משו' דסוף
 סוף לכתוב הצריך וליתי חבריה מניה והכי מוכח בפר' שני דקדושין גבי המקדש בערלה
 וכלאי הכרם דקתני מכן וקדש בדמיהן מקודשת ופריך בגמר ולי'ף מעז דתופסת דמיא
 זכר' ומשני משום דהוי עז ושביעית שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדוין כלום מדגלי
 דחמנא מעז ושביעית מכלל דבכל איסורין שבתורה הרמים מותרים ואע"ג דשביעית לא
 יליף מעז דאיכא למיפרך מה לעז שכן אסורה בהנאה אפ'ה כיון דעז יליף משביעית חשיב
 שני כתובים הבאים כאחד וכן אומר התלמוד בהדייא התם פק' גבי מצה והקהל דאפילו
 ככה"ג חשיב שני כתובין הבאים כאחד

דין

אין מוקדם ומאוחר בתורה דוק בשתי פרשיות אבל בחד פרשה יש מוקדם ויש
 מאוחר דאל"כ כלל ופרט דילמא פרט וכלל הוא ופרט וכלל דילמ' כלל ופרט
 הוא אלא ודאי כדאמרן והכי מסיק בגמרא דזבחים וכמ"ש למעלה בדיני כלל ופרט

דין

עירוב פרשיות פ' פסוק שהוא מפרשה אחרת ונתערב בכאן שאינו מקומו
 עוקרין אותו מזו ונותנין אותו במקומו כדקאמ' בפרק הגזול קמא גבי הא דאמר
 רבי יוחנן השוען טענת גבב כפקדון אינו חייב עד שיודה במקצת ופליגא דרבי חייא ברבי
 יוסף דאמר עירוב פרשיות כתוב כאן דכי כתוב כי הוא זה אלוה הוא דכתיב פ' האי קרא
 דאשר יאמר כי הוא זה דהיינו מודה במקצת הל' למכתביה באם כסף תלוה דהתם קאי
 כדמפרש טעמא התם ואלו הך פרשה דפקדון בלא הודה במקצת גמי חייב וזו דעת רשי
 בעירוב פרשיות ואחרים פירשו דדין עירוב פרשיות אינו עוקר לגמרי הפסוק מהפרשה
 שנכתב בה דא"כ אין זה עירוב פרשיות כי אם עיקור פרשיות אלא רל' דקאי הכא והכא
 דהיינו עירוב פרשיות שמערב הפרשיות ועומד בשניהם

דין

גורעין ומוסיפין פ' דאות כתוב בתיבה שגורעין אותה מתיבה זו ומוסיפי' אותה
 בתיבה אחרת ודורשין הכתוב בכך כי הא דפרק יש נוחלין גבי ונתתם את
 נחלתו לשארו דדריש הכי ונתתם את נחלת שארו לו מלמד שהבעל יורש את אשתו
 כלומר גורעין ואומר דונחלתו ומוסיפין על למד דלשארו ודורשין וו' למד לו' והוה ליה
 ונתתם את נחלת שארו לו וכן בכל דוכת' ודוק בריש התיב' או בסופה הוא דגורעין ומוסיפין
 אבל באמצע לא' כמ"ש רשי' בפ' הוהב גבי הקדש כתיב ויסף חמישית כסף ערכך עליו דכי
 שקלת ודיוסף וש' דית ליה אחמישית הל' חמישיתו וכתב רשי' הא דלא שדיג ואום דיוסף
 אחמישית בין יוד לתי' והוה ליה חמישית כלו' חמישיות הרכה משום דבאמצע התיבה
 לעולם אין מוסיפי' לא' בראש' או בסוף אבל באמצע כדקאי קאי' ועוד האריך רשי' בראי'ה
 עיין שם בפ' ולא שייך למיפרך ככה"ג סכינא חריפ' מפסקינהו לקראי כדפריש בכל דוכת'
 משום דלא מקריא חפסקה אלא דוקא בתיבות להקדים תיבה זו לזו אבל באותיות לא'
 הוי הפסק כדאמר' התם מעיקרא גבי הך קרא דונתתם את נחלתו דסכר אביי למי' חירוץ
 ואמר תכי ונתתם את נחלתו לקרוב אל שארו וירש אותה ואמר ליה רבא סכינא חריפה

מפסקינהו לקרא פי סכין חד תורת ומפסיק הכתוב ועושה שארזי המקודם מאוחר והקרוב
אין המאוחר עושהו מוקדם וכן כל כהג בכל דוכתא ואית תנא דלא דרש גורעין ומוסיפי
כדאיתא התם

סרוס המקרא בכליה דוכת אמרי סרוס המקרא ודורשהו כמעות לעשות לוי
הפרו תורתך דרשינן הפרו תורתך משום דעת לעשות לוי כהג

דין סרוס הסיק יע כגליה
הכפע

מקרא נדרש לפניו או לפני פניו פלוגתא היא בפרק במה מדליקין גבי בעון
ביטול תורה בנים מתים ויא בעון מזהה ופלוגתייהו במקרא נדרש לפניו

דין שקיע נכח למען

ולא לפני פניו פי קרא דלמען רבו ימיכם נדרש לפניו ואקרא דלקמיה קאי דמשתעי
בדברי תורה דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ומד בעון מזהה קסבר מקרא נדרש לפניו
ולפני פניו ודכוותיה כמציעא פר השואל גבי וכי ישאל וכן בכל דוכת וכן יש דעות רבות
אם המקרא נדרש לאחרי או אין נדרש לאחריו בפכד דמנחות יעוין שם בגמ'

דין ברוחן פתולג

דורשין תחלות פלוגתא היא דתנאי איכא מד אין דורשין תחלות ואיכא מד
דורשין פי תחלות המקרא הראשון דאמרי לגופיה איצטריך ולא לדרשא כגון

בריש סנהדרין ונקרב בעל הבית אל האלהים עד האלהים אשר ירשיעון אלהים הרי כאן
נ ואי למדרשינהו כולהו התם למנינא ואסיק דאין דורשין תחלות כלו המקרא הראשון
משום דלגופיה איצטריך ולא למנינא וכן כל כהג

דין כפני עמר דכני
שכני עמר שטנא

ריבוי אחר ריבוי ומיעוט אחר מיעוט בכל דוכת אמרי אין ריבוי אחר ריבוי לא
למעט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ודין זה צע דבכמה דוכתין אשכחן

מיעוט אחר מיעוט ודריש כולהו למעט כגון הך דקאמרי מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן
מן הכהמ להוציא את הנעבד מן הבקר להוציא את המוקצה ומן הצאן להוציא רובע ונרבע

וכיוצא בו בכמה דוכת וכן ריבוי אחר ריבוי דריש להו בבריתא דר אליעזר בר יוסי הגלילי
כמש למעלה לכך יש מי שאומר דכי אמרי אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט ואין מיעוט

אחר מיעוט אלא לרבות דוקא שאין לגו לדרוש ולקיים הריבוי או המיעוט דאין אמרי ודאי
שהכתוב הפליג בריבוי לרמוז שיש בדבר מיעוט והפליג במיעוטין לרמוז שיש בדבר ריבוי

אבל היכא דאיפשר לדרוש ולקיים הריבוי או המיעוט דרשי להו ומוקמינן להו אדיגייהו
דל הריבוי לרבו והמיעוט למעט כאותן שכתבתי ויש להוסיף בכאן דיש לו דכשאמרי

אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט או איפכא דאם הכונ היתה כשאר רבויין למעט הלל מיעוט
אחד וסניא ליה או איפכא במעוט אחר מיעוט ועוד איך גרא בריבויין דאתולמעוטי ובמעוטי

דאתו לרבווי יל דכשאומ מיעוט אחר מיעוט הוא מרבה בזה האופן המיעוט הראשון שאומ
במשל ממעט ארבעה אנשים מפעולה אחת חוזר המיעוט השני וממעט השנים מהם אם כן

הוא מרבה האחרים שיעשו הפעולה הנזכרת וכן כרבווי אחר רבוי הראשון משמע רבוי
כללי בא הרבוי הכולל ומר זה הרבוי אינו משמע כללי אלא פרטי כמה שמרבה ולא בדבר

זולתו כן נל

דין סתם שאול נשאל

פרש שנאמר ונשנית קל כל פרשה שנאמר ונשנית לא נשנית לא בשביל
דבר שנחדש בה פוק ותשכה

דין

דין

וההפסקות הרבה ההפסקות בתורה חלוקות זו מזו כדי שלא יתערב ענין לענין
 פרש' לפרש' ורוב ההפסקות הם ע"י הריוח שבין פרשה לפרש' או בין ענין לענין
 ויש ההפסקות שאין די בריוח ונתן פסו' מיותר להפסיק יותר עם הריוח כדי שלא יתערבו
 הפרשיות כגון בסוף פרשת פנחס דכתיב ויאמר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה יי'
 פסוק זה נכתב להפסיק בין נדרי מזבח דכתיב קמיה נדריכם ונדביתים ובין נדרי איסור
 דכתיב בתריה פרש' ראשי המטות שלא ידמו זה לזה כמו שמפור' במקומו ויש פסוקי שאעפ'
 שיש ביניהם נקודות דהיינו פיסוקי טעמי אין די בכך וכותב תיבה בסוף הפסו' שלא יתערב
 עם של אחריו כגון וכל אשה יודע איש למשכב זכר הרוגו למה נאמר והלא כבר נאמר הרוגו
 בראש הפסו' אלא להפסיק הענין שלא יתערב עם וכל הטף החיו' ויש שאין צריך שום
 הפסקה מההפסקות הנזכרות ודי לו בהפסק טעם אתנחת' כדאייתא בפ' דחגיגה'

כין ההפסקות

כיצונו

אידי' במקראו' כמו שמצינו במשנ' וברית' פר' מרוב רגל ברגל למה לי איירי
 דכתיב יד ביד כתב נמי רגל ברגל'

איכא נמי פסוקי

דין

לאו שבכללות ק"ל בכל דוכתא לאו שבכללות אין לוקין עליו אד' תרתי הוא
 דלא לקי הא חדא מילקא לקי' ואד' אפילו חדא לא לקי דהא לא מייתד ליה
 לאו מיוחד' וענין לאו שבכללות רבו בו הדעות והמחזור שבכלן דלא מקרי לאו שבכלל'
 א"א כגון שהוציא הכתוב הרבה דברים בשם א' כגון לא תאכלו על הדם דדרשי מיניה כמה
 עניני' או אפי' הוציאם בכמה שמות אלא שיש להם שם אחד יכלול כולם כמו ולחם וקלי
 וכרמל שכוללים בשם אחד כל כהנ' מיקרי לאו שבכללות אבל כשאין להם שם אחד
 יכלול את כלם אינו נקרא לאו שבכללות ואעפ' שכללן בלאו אחד' כגון הך דמנחות גבי
 שאור ודבש דאתמ' המעלה שאור ודבש על גבי המזבח לוקה משום שאור ולוקה משום
 דבש וכן כל כהנ'.

לענין

דין

עשה דוחה לא תעשה גרסי' ביבמות פר' כיצד אמר ר"ל כל מקום שאתה מוצא
 עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה
 וידחה לא תעשה ורבים יתמהו איך יבא עשה הקל וידחה לא תעשה החמור' ועתה דע
 והבן טעמו של דבר וזה כי העשה תנאי הוא בלא תעשה כאלו תאמר דלא תעשה כך אלא
 בדבר פלו' והוא אמרם ז"ל מתל' ליה מות יומת וביו' השב' שג' כבשי' כדיבוא' נאמרו והוא עני'
 התנאי שכתבתי הילכך אמרי' דחי עשה ללא תעשה ויש בזה חלוקות בהדרי' התלמוד
 ונלאתי לכותבן'

שנה דוחה

דין

איסור כולל ואיסור מוסיף' ההפרש שיש ביניהם הוא כך דאיסור כולל קרי'
 היכא דאין האיסור האחרון מוסיף על האיסור הראשו' כלום אבל מרבה איסורי'
 על האדם מדברים אחרים כגון נבלה ב"ה שלא בא לאוסרה אלא באכילה ובאכילה כבר
 אסורה משום נבלה נמצא שלא הוסיף עליה איסור האחרון כלום אבל ריבוי' איסורין על
 האדם לאוסרו בכל האוכלי' שבעולם ואמרי' מנו דחילו' יה' ליאסר בשאר אוכלי' משום יה'
 כולל נמי את הנבלה עמהם להתחייב בה משום יה' ואיסור מוסיף הוא דמוסיף על נושא
 האסור הראשון דבר שהיה מותר בו כגון תתיכר' חלב של הקדש דאסור לאכלו משום
 חלב ומותר לגבוה למזבח נעשה נותר גוסף עליו איסוך למי שהיה מותר לו ונפסל להקטר'

איסור כולל ענין מוסיף

הכא אמרינן מתוך שהל עליו שם נותר אצל גבוה חל עליו שם נותר אצל האדם והאוכלו להתחייב משום חלב ומשום נותר

דברה תורה כלשון בני אדם ואיכא מאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם ולא דרשינן הכפולות ואיכא מאן דלית ליה הכי ודרשי הכפול' ויש לדקדק דר' הוא דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם ואיהו גופיה דריש בפרק אלו מצאות גבי עזוב תעזוב והקם חקים כך אומר ר' דכי קאמר דברה תורה כלשון בני אדם היינו דוקא בשיש הוכחה בפסוק שלא לדרוש הכפולות כגון העבט תעביטנו דלא דריש ליה ר' יש לו ואינו רוצה להתפרנס ונזקקין לו דהא כתי' די מחסורו כדאית' התם אבל כשאין הוכחה מתוך הכתוב דרשינן הכפולות ולא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם

דין דכמה יורה משא דין על אדם

השער החמישי בדרכי הפסק וחלקתיו לשלשה פרקים

הפרק הראשון מי ומי מן התנאים הלכה כמותו נגד בר מהלכתו
הפרק השני כמו כן באמוראים מאן הלכתא כוותיה כנגד בר פלוגתיה
הפרק השלישי כללים ידועים בפסקי הלכות שמורות בכל וערוכות

הפרק הראשון

גרסינן בעירובין פר' מי שהוציא אוהו אר' יעקב בר אידי אר' יוחנן רמ' רבי יהודה הלכה כרבי יהודה רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ואין צל רמ' יוסי שהלכה כר' יוסי דהשתא במקום ר' יהודה ליתיה במקום ר' יוסי מבעיא והטעם שאין הלכה כרמ' אמרו שם בעירובין אר' אבא גלוי וידוע לפני מש' והיה העולם שאין בדורו של ר' מאיר כמותו ומפני מה לא קבעו הלכ' כמותו מפני שלא עמדו חביריו ועל סוף דעתו שהיה אומר על טהור טמא ועל טמא טהור ומראה לו פנים וכז' אך בפר' אעפ' בכתוב' קל' הלכה כרמ' בגזירותיו פי' גזירות וחומרות שהוא מחמיר על דברי תורה ע' גזירה ודוקא גזירותיו אבל קנסותיו לא אמר רב אשי אף אנו נאמר ר' יוסי ור' הלכה כר' יוסי דאמר רבי יוחנן ר' יהודה ור' הלכה כר' יהודה ובמקום רבי יהודה ליתיה במקום רבי יוסי מיבעיא כללא דמילתא הלכה כר' יוסי מחבירו ולא מחבירו ולכך נקבעה הלכה כר' יוסי משום דגמקו עמו פי' טעמו עמו ואיבעי' להו רמ' ור' מאי תיקו הילכך הלכ' כדברי המחמ' בשניהם רבי אליעזר ורבי יהושע הלכה כרבי אליעזר רבי יהושע ור' הלכה כר' הלכה כרבי עקיבא מחבירו ולא מחבירו הלכה כר' אליעזר בן יעקב בכל מקום דמשנת רבי אליעזר בן יעקב קבונקי הלכה כדברי המיקל בערובין וכן באבל ואפי' יחיד אצל רבים ר' ז' איעזר הלכה כר' ר' יוסי הלכה כר' ר' יהודה הלכה כר' כללא דמילתא הלכה כרבי מחבירו ולא מחבירו וכן אין הלכה כמותו אם נחלק עם אביו בש' ובה הלכה כבה ואמר בפ' דערובין מפני מה זכובה לקבוע הלכה כמותן מפני שהם נוחי' ועלובין ורב עמרם גאון פסק בו דברים דהלכה כבית שמאי ב' בברכות פרק אלו דברים בשא' מכבדין את הבית ואחל' נוטלין לידים ובהא נוטלין לידים ואחל' מכבדי' את הבית ואידך

גליון בעיר

ואידך מי שאכל ולא בירך בשא יחזר למקומו ויברך ובהא יברך במקו שגזר ואיתמר עלה
הנהו תרתי תלמידי חד עבד כבש בשוגג וחד עבד כבה במזיד ואכלי אריה שמ העושה כבש
הרי זה זריז ונשכר . זג במנחות פרק התכלת סדין בציצית בית שמאי פוטרים ובית הלל
מחייבין ואידך כמה חוטין הוא נותן בציצית בית שמאי או ארבע חוטין ובית הלל או שלש
ואידך כמה תהא משולש בשא ד זבהא ג' זא בסוכ סוכה שאינה מחוקת ראשו ורובו ושלחנו
בית שמאי פוסלים ובה מכשירין באלו הוה דברי פסקו הלכ' כבש . כל מקום ששנה רשבג
במשנתו הלא כמותו חוץ מערב וצידן וראי אחרונה ערב בכתר פ' המלו את חכחו עין ערב
לא יר' מן הערב תחלה ואם אמר עמ שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב רשבג אומר אם
יש נכסים ללוה בין כך ובין לא יפרע מהערב . וצידן בניטין פ' מי שאחזו אמ' רשבג מעשה
בצידן א' שאמר לאשתו הרי זה גוטיך עמ שתתני לי איצטלותי ואבר איצטלותי אהלו תתן
לו דמיה . וראיה אחרונה בסנהדרין פ' דיני ממונות אמרו לו הבא עדים ואמר אין לי עדים
אמרו לו הבא ראיה ואמר אין לי ראיה לאחר זמן מצא עדים ומצא ראיה הרי זה אינו כלום .
רשבג אומר מה נעשה לזה שלא היה יודע שיש לו עדים ולא היה יודע שיש לו ראיה .
ואיכא אמוראי דלית להו האי כללא דרשבג כדמוכח בעז פ' בתרא אמר רבא הלכ' כרשבג
הואיל ותנן סתמא כוותיה משמע הא בלאו הכי לא . וכן משמע פ' יש גותלין וכן כתב
הרמבם זל בפירושו . ואין הלכה כרשבג בטרפות .

ל' דקס' ע"ג
ל' ע"ג דקס' ע"ג
ל' ע"ג דקס' ע"ג

אין הלכה כרבי אליעזר משום דשמותי הוא פ' שמותי ברכוהו במעשה הידוע בפ'
הזהב . כך פרשי זל ובתוספות הקשו עליו טובא וחדא מניהו היא דאין ראוי
להזכיר עליו לשון שמת דבשעת מעשה לא אמר אלא בירכוהו ולכך פ' הם כבעל הערוך
דשמותי רל מתלמידי' ב' ואלעזר דרבי מתלמידי דרבי יוחנן בן זכאי הוה כדאיתא
בפרק שני דאבות ורבין יוחנן בן זכאי מתלמידי' בה הוה פדאית' פ' יש גותלין אפה' קים ליה
לתלמודא דבכל דבריו קאי כבש ולכך אין הלכה כמותו בכל מקום זולתי במקום שמפרש
בהדיא בתלמוד שהלכה כמותו כגון ברוש גדה רבי אליעזר אומר ד' גשים דיין שעתן
זולתן לשם .

ל' דקס' ע"ג
ל' ע"ג דקס' ע"ג

כל מקום ששנה רבי יהודה בערובין הלכה כמותו ודוקא בערובין אבל לא במחיצות
דתנן תצר שנפרצה משתי רוחותיה וכו' . דאין הלכה שם כרבי יהודה . אלא ככפ'
פ' לונתיה . הלכה כר' בדבר שאינו מתכווין שמתר והלכה כרבי יהודה במלאכה שאינה
צריכה לגופה ודבר שאינו מתכווין הוא דבר שאינו מכוי'ן לעשות אותה מלאכה לא ממילה
היא נעשית כגון גורר אדם משה כסא וספסל וכלבד שלא יתכווין לעשות דהיץ . והמלאכה
שאינה צריכה לגופה מתכווין לאותה מלאכה אבל אינו צריך לגוף אותה מלאכה לא לדא
כגון המככה גחלת של אש שלא נתכווין לעשות פהם בשבת אלא לסלק ההוק .

ל' דקס' ע"ג
ל' ע"ג דקס' ע"ג

פרק שני דב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן . שמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי
יוחנן . רבי יוחנן וחזקיה הלכה כחזקיה משום דרבי יוחנן
הוה רבי יוחנן ורבי ינאי הלכה כרבי ינאי משום דרבי יוחנן
גל הוה . רבי יוחנן ורבי אלעזר הלכה כרבי יוחנן . רב הונא ורב הלכה כרב . רב הונא
ורב חסדא הלכה כרב הונא דרבן רב חסדא הוה . רב אשי ורב כהנא הלכה כרב כהנא .

ל' דקס' ע"ג
ל' ע"ג דקס' ע"ג

כח נאמן

רב הונא ורב נחמן הלכה כרב נחמן בדיני זכרוב הונא באיסוריו וכן רב נחמן ורב ששת
הלכה כרב ששת באיסוריו וזכרוב נחמן בדיני רב ורב הונא הלכה כרב שמואל ורב אדא
בר אבהו הלכה כשמואל רב אשי ורבינא הלכה כרב אשי
כל היכא דפליגי רב ושמואל הלכה כרב באיסוריו וכשמואל בדיני לבר מתלמי
דאיניק איסורא והלכה כשמואל דאמר אביי בפ' במה מדליקין כל מילי דמר
עביד כרב לבר מתלת דעביד כשמואל מדליקין מנר לנר פי' בנר של מצוה ומתורין ציצית
מבגד לבגד פי' וליכא ועשו ולא מן העשוי והלכה כרש' בנריריה וראוי שתדע דכי אמר'
הלכה כפלו בדיני וכפלוני באיסוריו דוקא כנגד בר מחלוקתו כגון רב כנגד שמואל ורב
נחמן כנגד רב הונא וזולתם אבל אם נחלק עם אחר לא רבי יוחנן ור' הלכה כר' יוחנן
בר מתלת דהלכה כריש לקיש וסימניהו חליץ ירש קנה חליץ החולץ למעוברת והפילה
רבי יוחנן אמר אינה צריכה חליצה מן האתון ור' לא אמ' צריכה חליצה ירש המחל' נכסיו על
פי' ריב' לאומיע' לאחר ואמרי' עלה כי את' ר' אבין אמ' ירש פ' שדה פ' ותנתן שדה פ' לפ' רבי
יוחנן אמר קנה ורבי אלעזר אמר לא קנה ור' לא מעול' לא קנה עד שיאמר פלוני ופלוני
ירשו שדה פלוני שנחתיו להם במתנה וכו' קנה הכות' נכסיו לבנו לאח' מיתתו וכו' ואית'
עלה מר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב רבי יוחנן אמר לא קנה לוקח ור' לא קנה

לוקח

רבה

רבה ורבי יוסף

ורב יוסף הלכה כרבה משום דאמרי' בהוריות רב יוסף סיני ורבה עוקר הר' **רבה**
פי' בעל פלפול וסברא היילך כל היכא דפליגי רבה ורב יוסף בסברא
דנפש יהו ולא בשמועה אליבא דרבה הלכתא כרבה בר מתלמי דהלכתא כרב יוסף
וסימניהו קנין ומחצה סדום פ' השותפין רבה אמר כגון זה כופין אותו על מדת סדום
מתקיף לה רב יוסף וכו' קנין פ' יש גוחלין קנין מאימתי חוזר רבה אמר כל זמן שישו שבין ורב
יוסף אמר כל זמן שעוסקין באותו ענין מחצה בכתרא פ' מי שמת החווא דאמר לה לדיביתו
נכסיו לך ולברך אמר רב יוסף קנתה פלגא וכו' אביי ורבה הלכתא כרבה בר מעיל קנ'ם
דחלכתא כאביי פי' ועל קנ'ם סימני הלכות הן יוד' יאוש שלא מדעת אביי אמר לא הוי יאוש
ורבא אמר הוי יאוש עין' עד זומם בסנהדרין פ' דיני ממנורת עד זומם אביי אמר למפרע
הוא נפסל ורבא אמר מכאן ולהכא הוא נפסל למד לחי בעירובין פ' לחי העומד
מאיליו אביי אמר הוי לחי ורבא אמר לא הוי לחי ור' פ' למד ימי הלילה שאינה רואה בהן
וכו' קוף בקדושין פ' האיש מקדש קדושין שאין מסורין לביאה אביי אמר הוו קדושי ורבא
אמר לא הוו קדושין גימל גילוי דעתא בנישין פ' השולח גילוי דעתא בנישין אביי אמר לא
בשיל גיטא ורבא אמר בשיל גיטא מס' משומד בפ' דיני ממנורת משומד לאכול גבולות
לת יאבוק וכו'

אמרי' נכח
ישל' קנ'ם

בכל

רב נחמן ורבא

התורה כולה דפליגי רב אחא ורבינא רב אחא לחומרא ורבינא לקולא **בכל**
וסימנין חז' דרב אחא חומרא הלכתא כרבינא לקולא בר מתלמי דרב
אחא לקולא ורבינא לחומרא והלכתא כרב אחא לקולא וסימניהו אומצא ביעי ומזירקי
זכולן הלכות קבועות הן בחולין פ' גיד הגשה יעוין שם ואין צורך לכותב' והם כשתולקי
הם בפני עצמם אבל כשאחרים חולקים עמהם לא שייך למימר הכי כן ראיתי בחוספת'
הלכתא

הלכתא

כמר בר רב אשי בכליה תלמודא בר ממיפך שבועת פ' שבועת הדיינין
וחזירי פרק בהמה המקשה בענין צומת הנידין וסימניך הפך לבן כך
פסק רח' וכן כתב רב אלפאסי ז"ל והרב רבי אשר ז"ל הביאו בפסקיו פ' בהמה המקשה ונראה
ג"כ שזו היא סברתו ויש סברות חלוקות ונלאיתי לכותבן ומה שפסק רח' המוסכם מהרוב
ועיקר

הוי יודע

שכל כלל שבתלמוד כגון פלוני ופלוני הלכה כפלוני וכיוצא בו
מהכללים שזוהרנו כולוהו קימא לן הכי מסתמא בר מהיכא דמפר'
בהדיא או מוכח מסוגיית התלמוד דלית הלכתא כהני' ככמה דברים פסיק תלמודא
הלכתא נגד הכלל' ובאותן הדברים וכיוצא בהן אין סומכין על הכלל ואין משגיחין בבת
ועיקר

פרק שלישי

ק"ל פר' החולץ כל סתם משנה הלכה כסתם סתם
ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם מחלוקת ואחר כך
סתם הלכ' כסתם משו' דכיון דמייתי מחלוקת ברישא
והדר סתם לן כחד משמע דקמו רבנן בטעמייהו דהך רבנן ומסתבר להו טעמ' דהייך וסתם
לן רבי כוותיה הילכך הלכה כאותו הסתם והם בתדא מסכתא אבל בתרתי מסכתי לא
דק"ל אין סדר למשנה כל' סדרא דמתני' לאו דוקא ושמה המשנה האחרונ' בשנית ראשונה
בבית המדרש והוי סתם ואח"כ מחלוקת וכי אמרי' אין סדר למשנ' המ' לענין מחלוקת ואח"כ
סתם מפני שר' לא היה שוגה לתלמידיו לא במקו' שלבם חפץ אבל רבי כשסדר המסכתא
על הסדר סיידרן וצריך טעם בכל מסכתא ומסכתא למה בשנית אחר שלפני' כמש' בשעה
הראשון בסד' וכלה גזיקין תדא מסכתא כדק"ל פק' דע' וכן בפ' הנהל' עציים פ' גזיקין תלתא
בבי' סתם במשנה ומחלוק' כברית הלכה כסתם משנה אבל מחלוקת במתני' וסתם כברית'
לא דאם רבי לא שנא רבי חייא מנין ליה' ופעמים פוסק התלמוד כסתם בריתא ואע"ז
דסתם משנה פליג עליה וכגון דאשתכח כבריתא האי דתנן בלשון המשנה בשם יחיד כי
הא דפ' דסוכה אביי אשכחיה לרב יוסף דגני בכילת חתני' בסוכה אל' כמאן וכו' עד אל'
שבקת מתני' ועבדת כבריתא אל' מתני' יחידא היא דתניא וכו' וכה"ג במקומות אחרים
אין למדין הלכה מפי משנה פי' כל מקום שאנו מוצאי' במשנה והלכה כדבריו אין למדין
משנה לעשות בה מעשה ולעולם אין סומכין על פסק המשנה עד שיאמרו אנשי התלמוד
שהיא הלכה ויורו בה כגון הא דתנן ביבמות איזהו ממזר שמעין התימיני אומר כל שחייבין
עליו מיתה בידי שמים והלכה כדבריו ולולא שאמרו בתלמוד שהלכה כמותו לא סמכנו
על פסק המשנה וכן כל כהני' אבל התלמוד שלנו סתמו הלכה למעשה הוא שהרי
להכריע המשנה בו כתבוחו

כל

דתני לה גבי הלכתא פסיקתא הלכה היא כלומר כל דבר ששונה גבי הלכה
פסקה ואותו דבר לא שייך גבי אותה הלכה ואינו ענין לה ודאי לא תניא
בהדא אלא משום פ' סוק הלכה שפוסק התנא והולך עם כל אלו לומר שהלכה בזה כמו
בזה כאותה ששינו במציעא פר' השוכר כל המשנה ידו על התחתונה וכל החזר בו ידו
על התחתונה והך דכל המשנה לא שייכא למיתנייה התם כלל דהא לא איירי בההוא

הלכות כבוד רב
על פ' וכו'

סוף סוגיא
נצ"ל

הוסף ר"ג סוף כ"ב

סוף סוגיא
שבת פ' ה"ב
ב"ש

כל דע' לה
פסיקתא

פירקא בשינוי אלא בתורה לא דהלכתא קא פסיק לה ואזיל וכדפרשת תלמודא בבבא קמא

בבא קמא

ענין הלכה חזק
וכן אמר רבי
הלכה חזקה

על כ' שלש ושלש

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

ענין הלכה חזקה

עדות

הלכה היא כגון העיד רבי חגיגא בן אשמינגוס בפ' דחולין וכו' וצא בו בהרבה מקומות ויש מי שאומר דדוקא עדות דלבתר מחלוקת אבל עדות גרידא לא זכין כל באמת אמרו הלכה היא

מסורת

בידינו ובידה כל ת"ש שכל מקום ששינוי בראש הפרק אמר רבי פלוני כגון אמר רבי עקיבא מנין לע"ז כך הוא הלכה וכל מקום ששינוי בראש הפרק רבי פלוני אומר כגון רבי אליעזר אומר דשבת אינה הלכה וכו' צא בזה בתלמוד שכל מקום שאומר תנא דבי רבי ישמעאל כך הלכתא וכל מקום שאומר דבי רבי ישמעאל תאנא אינה הלכה

אין

הלכה כשיטה פי' כל היכא שאומ' בתלמוד פלוני ופלוני סבירא להו כך הויא שיטה וקבלה היא ביד הנאונים דלית הלכתא כשיטה והטעם יש מי שאומר מפני שדרך חכמים לאחוז בדרך קצרה ולפום דקא חזינן דקא מפרשי מאן דס'ל האי סברא ואמרי פלוני ופלוני אמרי כך ודעינן דמיעוט הם האומרי כך ורובא איפכא סבירא להו ואמטול הכי מפרשי שמותיהו הילכך לית הלכתא כוותיה דמאן דס'ל איפכא הם הרבים ויחיד ורבים הלכה כרבי וילפו האי טעמא מדאמר ר' אומר גלוי וידוע לפני מי שאמ' הויה העולם שבהמה טמאה מרובה מהטהו לפי' פרט הכתוב בטהורה ושעופות הטהורי מרובי' מהטמאים לפי' פרט הכתוב בטמאים מאי קאמר לן לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה ולפי' זה הטעם נראה דאין חילוק בין היכא דאמרי פלוני ופלוני כלהו סבירא להו כך וכך ובין היכא דאמרינן פלוני ופלוני אמרו דבר אחד דר'ל שוין הם בדברי' ההם לגמרי וכל אחד מודה לך ברי' הברו וכה'ג לא השיבא שיטה ואיפשר דהוי הלכתא כוותיהו וא'ד שיטה היינו כגון פלוני ופלוני סבירא להו כך מפני שאע"פ שהולכין בשיטה אחת אין כל דבריהם שוין ואין מודין זה לזה כאותה שבפ' דסוכה בש' ורבי יאשיהו ר'ש ורבי יהודה כולהו סבירא להו סוכה דירת קבע בעינן ופלוני אחרדי ואינן שוין בדבר לגמרי דל'ש הכשר סוכה בכדי ראשו ורובו ושלחנו רבי יאשיהו בעי' ד'אמות ור'ש בעי' ג' דפנות ורביעית אפילו טפח וכן כולהו כדאיתא התם ולפי' זה אין מודין זה לזה וכל חד מנייהו פלגי רבנן עליה והוי יחיד ובטל במיעוטו ובגין אב שממנו למדו הנאונים שאין הלכתא כשיטה בפ' א' זהו נשך אמר רב נחמן הלכה כרבי יהודה והלכה כרבי יוסי והלכה כר'שבג אל' שיטה איתמר דאי לא תימא הכי הלכה הלכה למה לי לימא הלכ' כרבי יהודה דמיקל בכלהו אלא ש' שיטה איתמר והתם גמי לא מודו אהדדי וכן כה'ג מסתמא לית הלכתא כחד מנייהו לא היכא דפסיק תלמודא בהדיא אחד מנייהו או דמוכח הכי ומפרק לה הכי משיטה כי ההיא דסוכה דפסיק רבא הלכה כר'ש וכל כיוצא בזה כן כתב הר' זל' בפירו'ש הלכותיו

הלכותיו פק דמוכה

כל

מקום ששנים חולקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע והם במתני' אבל
 בכריתא לא כן פוסקין הגאונים וכן הרף זל בפק דקדושין ההא ספיקא הויא
 בשבת פ' כירה ולא איפשיטה וענין ההכרע יש מי שאומר דהיינו כשהשלישי סבירא ליה
 כחד מניהו לגמרי או כחד מניהו בדבר אחד דהוה ליה מכריע מאותו דבר שני' כנגד אחד
 והויא הכרעה כמו בכף מאזנים שהשנים מכריעין את האחד כאותה ששינו בברכות בשא
 מברך על השמן ואח"כ על ההדס ובהא מברך על ההדס ואח"כ על השמן אמר רבי עקיבא
 אני אכריע שמן זכיני לריחו וזכיני לסיכתו הדס לריחו וזכיני לסיכתו לא זכיני והל' רבי
 עקיבא לגמרי כבש וכל כהג' הויא הכרעה בכל התלמו' אבל כשהנ' או דבר חדש לא כמד
 ולא כמד כמ' בכת' דוכתי ופל' או לא כדברי זה ולא כדברי זה הוי הכרעה שלישי' וקיימ'
 לן דהכרעה שלישית אינה הכרעה והתוספו אומרי' דלא הויא הכרעה לא כנו שהחולקין
 הזכירו בפ' בדבריה' שיש סבר' לחלק אלא שסוף סוף אין נראה לחלק אז כשיבא השלישי
 ויחלק ביניהם הוי מכריע כאותה שבפרק כירה לא ישטף אדם כל גופו בין בחמין בין
 בצונן דברי' ר' ור' שמעון מתיר' רבי יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר' הנה דר' מאיר
 ור' שמעון החולקין הזכירו בדבריהם חמין וצונן שיש סברא לחלק אלא דמכל מקום לא
 נראה להם לחלק וכשבא ר' יהודה וחילק הוי מכריע' וכן כל כהג' אבל כשהחולקי' לא
 גילו בדעתם שיש סברא לחלק ובא הג' וחילק הוי אמצעי' ביניהו' ואפי' שאינו אום' דבר
 חדש הויא הכרעה שלישית ואינה הכרעה כי האי דפק דפסחי' חכית של תרומה שנטמאה
 בשא' תשפך הכל פי' מיד משום תקלה' ובהא תעשה זיוף פי' מעט מעט אמר' ישמעאל בר
 יוסי אני אכריע בשדה תשפך הכל ובבית תעשה זיוף אמרו לו אין הכרעה שלישי' מכרעת
 פי' משום דלא הזכירו בש' ובה' בדבריהם בית ושדה ולא גילו דעתם שיש סברא לחלק בין
 בית לשדה לכך לא חשיב ר' ישמעאל בר' יוסי מכריע וכן כל כהג' הויא הכרעה שלישית
 ואינה הכרעה

סוקוס גמס
 חלקים וכו' פכרית

המנוח שבת קכ"ב
 יסבר אפ"ה שגג

מצינו

תנא משבח דברי' חבירו החולק עליו ואע"פ אין הלכה כדברי' המשובח
 שלהי גט פשוט אר' ישמעאל הרוצה שיחכי' בדיני' ממונות והרוצה לעסוק
 בדיני' ממונות ישמש שמעון בן גנס' ואומר בגמ' אע"ג דקלסיה ר' ישמעאל לכן גנס הלכה
 כר' ישמעאל וכהג' אשכתן גבי אמוראים בפר' כיצד מברכין קורא רב יהודה אמר בורא פרי
 האדמה' ושמואל אמר שהכל' ואמר ליה שמואל לרב יהודה שיגנא כותך מסתברא ואומר
 בגמ' עלה אע"ג דקלס' שמואל לרב יהודה הלכתא כותיה דשמואל וכן בדוכתי אהרינ' לא
 חייש תלמודא לדברי' המשבח

אין

הלכה כתלמיד במקום הרב ודוקא עד רבא אבל מכאן ואילך קל' הלכתא
 כבתראי ואפילו תלמיד במקום הרב כן אומרי' הגאונים וכן בתוספות'
 בכל איכא דאמרי' שבתלמוד כך הלכה ושלא כדברי' הריבא זל שהיה
 אומ' דכל אד' טפל לגבי' לשון ראשון כי רב אשי' סדר' לשון המרובים
 והעיקר בתחלה וכל לשון היחיד' והטפל אומ' אד' ורבי' תם היה פוסק דכל אד' בשל תורה
 הלך אחר המחמ' בשל סופרים הלך אחר המיקל' ודיוק לה' מהא דאמרי' בעז' פק' שניהם

אין הלכה כר' יוסי
 סוקוס הרב
 שכתב רעשר

השער החמישי

פרק שלישי

שיום בשל תורה הלך אחר המחמיר וכו' בתוספות ע"ז עין שם

היכא דאמרי לאפוקי לית הלכתא כי האי דמפקי מניה בפ' לו נערות לאפוקי מהאי תנא דתני וכו' כל דמתני אתא לאפוקי מהאי תנא וכן בכל דוכתא ויש מי שאומר שאין זה כולל בכל התלמוד שיש לאפוקי שכך הלכה וכך אומר רבי ברוך בספר התרומה בהלכות ע"ז ויין נסך

כל

היכא דאמרי תיובתא דפלוני תיובתא נדחו לגמרי דברי אותו פלוני שבאח עליו התיובתא ולית הלכתא כותיה כל עיקר והיכא דאמרינן קשיא דפלוני קשיא לא נדחו דברי אותו פלוני לגמרי אבל הדב' תלוי ועומד הוא וכי מעיינת בהך קושיא שפיר מתרצה הילכך איפשר דהלכתא כותיה כך הוא קבלה בידינו מהגאונים זל' וכן בתוספות ובערוך בערך תיובתא

כל

דאורייתא לחומרא וספיקא דרבנן לקולא וספק ספיקא אפילו מדאורייתא לקולא וקבלתי ממורי החכם גרו' שלא נקרא ספק ספיקא לא המתהפכת מב' צדדים כלומר אי זה צד שתקח בראשונה משכחת לה ספק ספיקא אבל אם אינה מתהפכת לא מיקרי ספק ספיקא ואיפש' דלחומרא דייגי' לה כדין ספק אחת והמשל כגון ספק גנע ספק לא גנע ואם תמצא לומר גנע ספק שרץ ספק צפרדע ואם תמצא לומר שרץ ספק גנע ספק לא גנע וכן כל כי האי גונא הויה ספק ספקא ואשר איגיה מתהפכת כגון ספק נכנס ספק לא נכנס ואם תמצא לומר נכנס ספק גנע אבל להפך לא יש שתי ספקות שכשתקח בראשונה ספק גנע ספק לא גנע ואם תמצא לומר גנע לא תוכל לומר שוב ספק נכנס ספק לא נכנס וכן כל כי האי גונא לא הוי ספק ספקא וכן אומר בתוספות הריב"ש זל' בשם התוספות

ספיקא

תיקו דאיסורא לחומרא ודממונא לקולא הלכה שהיא רופפת בידך פוק חזי מה עמא דבר וגהוג כן' כן אומר הירושלמי

נקיטינן כל

שאמרזו מבטל הלכה דוקא מנהג ותיקון אבל מנהג שאין לו ראיה ולא פעם מנהג טעות הוא ואינו אלא כטועה בשיקול הדעת המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ גבי תרומה ומעשרו בכל דוכתא בתלמוד

המנהג כל

היכא דאיתמר תניא כוותיה דפלוני הלכה כמותו היכא דפליגי תרי תנאי אליבא דחד במשנה אחת הלכה כתנא בתרא שהראשון היה בנערותו וחשני היה בזקנתו וכן אום הכריתות בפ' דכלא' תנן התם רבי מאיר אומר בשם רבי ישמעאל כל ג' דלועין בית סאה וכו' רבי יוסף בן החושף אומר בשם רבי ישמעאל כל שלשה דלועין בית כור וגרסינן עלה בירושלמי אמר ר' אסי בר בון כוא וראה מה בין תהלת רבי ישמעאל לסופו שתהלתו בית סאה וסופו בית כור פי' מה ששנה לר"ם היה בתהלת ימיו ולרבי יוסף בסוף ימיו

כל

כל

תם וגשלם תהלה לאל עולם

זה ספר מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד זל

אמר

המחבר התלמוד נחלק לשני חלקים משנה ופי' המשנה והוא התלמוד
המשנה היא הנקראת תורה שבעל פה והיא יסוד התורה שהעתיקו
ממרתה עד ימי רבי הקדוש ע"ה והוא רבי יהודה הנשיא כי כתבה למען
תעמוד ימים רבים פן תשכח מלב הקוראים ותאבד . והפי' הזה יתחלק גם הוא לשני
חלקים . האחד הלכה מקוימת והשני הלכה דחוויה . המקוימת היא שלמדו מפי מרעה
ומשה מפי הגבורה בין שתהא דברי יחיד בין שתהא דברי רבים כמו שאפרש במקומו .

וכמו כן המחלוקת הדחוויה היא שלא נעתקה מנמר מקויים בין שתהא דברי יחיד או דברי
רבים . ואם ישעון שוען למה כתב רבי הקדוש ע"ה דברים שאינם הלכה . והלא מושב
לכתוב דברי הלכה תוכל להשיבו כי החכמים הקדמונים כל אחד ואחד העתיק לנפשו
מה שלמד בין דבר שהוא הלכה בין שאינו הלכה . וכשבא רבי הקדוש להעתיק הוצרך
לכתוב אותם הדברים שאינם הלכה כדי שלא יהא רשות למי שלמד מהם לוטר כך וכך
למדתי מפי פלו' ופלו' . ואם יאמר ישיבוהו שאינם הלכה מקוימת . וכן אמרו חזל במסכת
עדויות למה החכרו דברי יחיד בין דברי רבים לבטלה . שאם יבא אדם ויאמר כך וכך
שמעתי יאמרו לו מאיש פלוני שמעת כלומר ואינו הלכה .

והחלק

הבמשני חלקים שלפי המשנה יתחלק לכא' חלקים . ואלו הן חוספת'
זבירת' פירו' שאלה . ותשובה . וקושיא . ופירוק . ותויבתא . וסיוע .
ורמיה . והתקפתא . והצרכה . ומעשה . ושמעת' . וסוגיא . והלכה . ותיקון . והגדה . והוראה .
ושיטה . ושנוי .

התוספתא

הוא שיעור המשנה וסימנא תאנא . וכשתבא בעקבי המשנה .
היא הלכה מקוימת .

והבריתא

כל הספרים שהעתיקו הקדמונים זל אחר המשנה כמו משנת רבי
חייא ומשנת ר' אושעיא ומשנת ר' אליעזר בן יעקב ומכילתא דרבי
ישמעאל ואותיות דר' עקיבא . ותורת כהנים הוא ספרא והוא ספר ויקרא לבדו . וספרי
במדבר סיני ואלה הדברים וכיוצא בהם וסימן הבריתא תנו רבנן ותני חדא ותניא אידך
ומה שלא נחלקו עליו מכל הדברים האלה היא הלכה מקוימת ומדה שנחלקו עליו הלך
בו אחר פסק ההלכה .

ופירוש

הוא הבא בעקבי המשנה להבין עניני המשנה כשיבא עליו מאו' כך יבא
הפירוש עליו .

ושאלה

היא בעיא ממנה שהיא שאלת קהל לקהל . וסימנא איבעיא להו וממנה
שאלת קהל מן יחיד . והוא בעי מיניה וממנה מיחיד ליחיד והיא בעיא מיניה
וההלכה בשאלה לפי התשובות .

תשובה

היא באה על השאלות האלה ותתקיים לפי פסק ההלכה .

והקושיא

היא המחלוקת הבא על השמועות ולא יחלוק החולק בהלכה מקוימת .
ואם היו החולקים לרבים הסימן מתיבי ואם ליחיד איתביה .

כבוד התלמוד

הוא פי' הקושיא וכשלא נהלקו היא הלכה מקוימת
היא מבטלת ההלכה בראיה ברורה והלכה כפי חזק ראיית
התיובתא

והפירוק
ותיובתא

הוא הבא לחזק ההלכה ולקיימה להיותה הלכה מקוימת מוזקת
וסימנא לימא מסייע ליה

והסיוע

היא הנאה להקשות דבר מקויים ולבטלו וחסין ורמינהו
היא הנאה לקיים שני עניינים וחסין צריכא

ורמיה

וההצרכה

היא מענין הקושיא והיא לאמראים והם האחרונים וסימנא מתקיף
לה רבי פלוני וההלכה בזו כמו המיתבי ואיתביה

וההתקפתא

הוא הנבא על ההלכה והמעשה יעשה על ההלכה ותתקיים
היא שם כל הלכה שתבא בענין תורה ולא בדבר אחר

ומעשה

ושמעתתא

היא קריאת התלמוד על בוריו ושאלותיו ותשובותיו
כשיחלוקו בשום דבר הלכה הוצרכו לומר הילכתא כך וכך

וסוגיא

וחילכתא

בספק שיסתפק התלמוד בשום דבר הלכה ואין יודע להשיב עליו
ותשאר ההלכה בספק אם הוא בענין ממון לקולא ואם הוא בענין

ותיקו

אסור לחומרא וחממון המושל בספק חולקים אותו בעלי הדינין בשוה ויש אומרי המוציא
מחבירו עליו הראיה וריבר אסור והתר כשיבא בספק הזה יעמידוהו על האיסור

הוא כשיחלוקו על שום חכם וישנה כדי להוציא עצמו מן המחלוקת ולקיי
דבריו וצריך החולק על המשנה לקיים את דבריו בראיה ברורה וסימן

ושנוי

השנוי הא מני רבי פלוני היא
הוא כל פי' שיבא בתלמוד על שום ענין שלא יהיה מצוה זו היא הגדה ואין לך

והגדה

ללמוד ממנה אלא מה שיעלה על הדעת ויש לך לדעת שכל מה שקיימו
חז"ל הלכה בענין מצוה שהיא מפי משה רבינו ע"ה שקבל מפי הנבורה אין לך להוסיף עליו

ולא לגרוע ממנו אבל מה שפירשו בפסוקים כל אחד כפי מה שגזרמן לו ומה שראה
בדעתו ולפי מה שיעלה על הדעת מן הפירושי האלו לומדים אותם והשאר אין סומכין

בדעתו

עליהם
היא השמועות שנתחדשו לחכמים בקהילות ומדרשות בענין מצוה והיא
נקראת הוראה

הוראה

היא קהלת חכמים שאין הלכה כמותם כשיאמרו ר' פלו' ור' פלו' כלהו סבירא
להו וכן כל כהג' שיטה ואין הלכה כחד מהם ויש לך לדעת שהתלמוד

ושיטה

נחתם בימי רבינא ורב אשי והם למדונו הסודות האלה וכיצא בהם
התנאים יחיד ורבים הלכה כרבים מחלוקת דמתני' ואחר כך סתם הלכה

מחלוקת

כסתם סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם והם כחדא מסכתא אבל
בתרתי לא אמרי' מחלוקת דבריתא וסתם משנה הלכה כסתם משנה מחלוקת במתני'

וסתם בביתא אין הלכה כסתם דבריתא והיינו דאמרי' אם ר' לא שנאה רבי תי"א מנין לך
סתם

ז"ל
והיינו מנין לך
דסתם כסתם
דמתני' דבבב
דבריתא דבבב
דמשנה דבבב
דמחלוקת דבבב
דסתם דבבב
דמנין דבבב
דסתם דבבב

כל מלאכה בשלמות נושאה יתעלה ויתרצה והיה שלמות
הנושא ברכות התועלת המקובל ממנו ירום וינשא ושיעור
התועלת לבן יודיע ערך מדרגת המנוקש אשר ממנו גיע והיה הספר הזה המכונה
הליכות עולם אינו נעלם מעיני המשכילים המיימינים ולא משמאלים תועלתו הרב
במבא אל חכמת התלמוד להגיע למכוונו במשאו ובמתנו וכי הוא כמלמד ושבט מוסר
יכוין התלמידים אל תלמי העיון הישר ידריכם בדרך ישרה יקנם טוב הסכרא יצילם
משבושי חסרי הדעת בעלי יוהרא המצפצים והמהגים משבושים ומוטעים רודפי אחר
שררה בקול הברה ודע כי הספר הזה כולל שני חלקים זהב התבונה מעליהם מרקי
הראשון הסכמה גזורה וקבלה גמורה והוא לתלמוד כדמות תל וציון לאורו ולכן כל
בעלי העיון והשגית הוא חלק מהודר וקבוץ מחובר מכללים ומאמרים מפנינים יקרו
חדשום והוציאום בעלי תריסין חכמה ודעת עמוסים מעומק חכמתם ודקות סברתם אחר
הקפתם בתלמוד והשיבו חלקיו על חלקיו האירו ברכיו וידעו משפטו וחוקיו כרבי
שמשון והרשבא והראבד והרן חולתם אשר מאור השכל פניהם קרן זה המחבר הגדול
לעשות לקבץ מאמריהם אשר באו מפורים הנה והנה בפרושיהם ותבוייהם ושםם בזה
הספר דרושי לכל הפציהם וכאשר ראיתי אני הבעל החתן זה הספר הנותן אמרי שפר
ושערתי הפלג תועלתו ועליו מדרגתו גם ידעתי כל בעל כוסף אמתי ותשוקה נכבדת
יחוקקו צדק זה הספר ישתוקק אמרתי שם חלקת מחוקק ובחפשי אמתחות ההעתקות
מדפוס ומכתיבת יד ראיתי גאספו ליהם המונים המוני מכמה טעיות ושבושים משונים
מספרם מרב לא יחקר כלם כוונו לשקר מום בקדשים הטילו וגאון עטרת הספ לארץ
הפילו ואני עם היותי נעור מחכמה ומדעת חצני נערת עת לעשות לוי אמרתי קריתי
ושגיתי ושלשתי ודקדקתי התיבות והאותיות וכוונתי חסוניות ובררתי סולת המאמרי
מחוץ פסולת בורות שבושים זרים ונכרים לא שערים המחבר ולא איש בדעת ידבר
כלל הדברים אחר היות רוב דרושי זה הספר כלואים וסגורים נהרסים ונשתחים באין
תמונה ולא דעת ולא תבונה יגעתי ומצאתי והחזרתי עטרה ליושנת ובעבור שיהיה
זה החבור אסוד כעמוד סומך כל מה שצריך אליו מהצעות והנחות לתלמוד ויהיה ענינו
גדרש לכל שואל ראיתי לחבר אליו מכא התלמוד לנגיד רבי שמואל

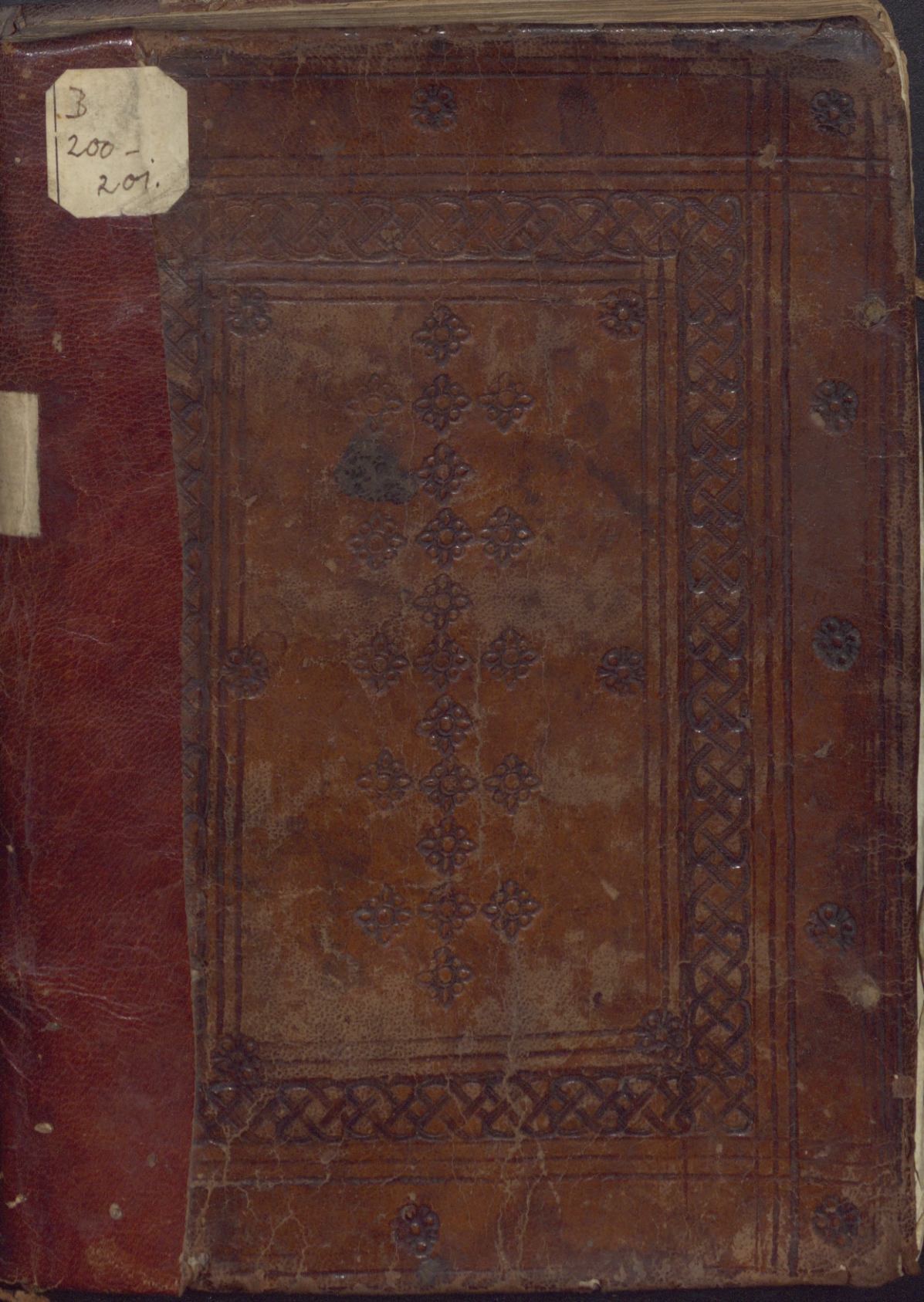
גאם הצעיר יהודה בן לאדוני ההר יוסף בן כולאט זל ספרדי מעיר

אישיטיליזא אשר ממלכות גאבארה

והיתה השלמתו בערב חג הסוכות שנה לפק מה ויניציאה רבתי אשר היא תחר
ממשלת השררה ירה בבית האומנים מי' זואני די פארי ואחיו העושים מלאכת
הדפוס בתכלית היופי ועל ידי הבקי במלאכה המניה בדפוס קורני' ליו
כבר ברוך אד"ל קינד' יצו ובהשתדלות נמרץ במלאכת הש"י הצעיר
יהודה בן לאא כמד' יצחק לבית הלוי ועמו שותפו יחיא'ל
בכמר יקותיאל הכהן הש"י ברחמיו יזכינו להתחיל
ולחשלים שאר ספרי הקודש שאנו מעתדים
לעשות וכימינו תושע יהודה וישראל
ישכון לבטח וכי'ל אמן



3
200 -
201.



6 1
הליכות עולם
מבחר פנינים
~~בחינות עולם~~
יהב ()

603
הקס
4